

มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน

คำนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำ บำรุงรักษา และให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ซึ่งต่อมาได้มีการถ่ายโอนภารกิจการจัดบริการสาธารณะจาก ส่วนราชการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานดำเนินการมากยิ่งขึ้น โดยยึดหลักการว่า “ประชาชนจะต้องได้รับการบริการสาธารณะที่ดีขึ้นหรือไม่ต่ำกว่าเดิม มีคุณภาพมาตรฐาน การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการ ให้มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชน ภาคประชาสังคม และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินงานและติดตามตรวจสอบ”

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและด้วยความร่วมมือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำมาตรฐาน การพัฒนาเด็กและเยาวชน พร้อมกับได้ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ต่างๆ จากผู้แทนองค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล สมาคมองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาตรฐานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารและให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์และความพึงพอใจแก่ประชาชน รวมทั้งเพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนไม่ว่าจะอยู่ ส่วนใดของประเทศ จะได้รับการบริการสาธารณะในมาตรฐานขั้นต่ำที่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้ประชาชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า มาตรฐานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเพิ่มศักยภาพการบริหารและการบริการสาธารณะ สนองตอบความต้องการ และสร้างความ ผาสุกแก่ประชาชน สมดังคำที่ว่า “ท้องถิ่นก้าวไกล ชาวไทยมีสุข”

(นายสาโรช คัชมาตย์)

อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน

	หน้า
ปกหน้าและคำนำ	
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 ขอบเขตของมาตรฐาน	3
1.3 วัตถุประสงค์	4
1.4 คำนิยาม	4
1.5 มาตรฐานอ้างอิงและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	5
บทที่ 2 คุณลักษณะและตัวชี้วัดต่อปัญหาเด็กและเยาวชนไทย	11
2.1 คุณลักษณะของเด็กและเยาวชนไทย	11
2.2 หลักการเรียนรู้และพัฒนาการเด็กแต่ละวัย	13
2.3 ตัวชี้วัดสำคัญต่อปัญหาเด็กและเยาวชนในสังคมไทย	17
บทที่ 3 กรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้สำคัญ	27
3.1 สถานะตัวบ่งชี้ด้านผู้บริหาร	29
3.2 สถานะตัวบ่งชี้ด้านสุขภาพอนามัย	34
3.3 สถานะตัวบ่งชี้ด้านการศึกษา	35
3.4 สถานะตัวบ่งชี้ด้านสังคม	36
3.5 แนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานตามมาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน	38
3.6 แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	42
3.7 การดำเนินงานด้านการสงเคราะห์เด็ก	47
3.8 บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชน	50
3.9 ข้อเสนอแนะ	50

มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน

	หน้า
บทที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชน	53
4.1 ความหลากหลายของระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน	53
4.2 ปัจจัยที่ควรคำนึงถึงในการกำหนดระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน	54
4.3 เงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชน	54
บรรณานุกรม	55
ภาคผนวก ก	57
: พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546	59
: รายชื่อและสถานที่ตั้งหน่วยงานสงเคราะห์เด็ก	91
ภาคผนวก ข	95
: กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของเด็กและเยาวชน	97
- โครงสร้างหลัก ชั้นเปลือกของสังคม หน่วยย่อยต่างๆ สร้างและหล่อหลอมเด็กรุ่นใหม่	
- คุณลักษณะของเด็กไทยที่ไม่พึงประสงค์	
: การจัดทำฐานข้อมูลเด็กและเยาวชน	106
- แบบประเมิน แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์	
- การนำเครื่องมือ แบบประเมิน แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ไปใช้	
ภาคผนวก ค	127
: กรณีศึกษาโครงการวิจัย “คอนยูงชุมชนลือมรัก พิทักษ์เด็ก”	129
ที่ปรึกษา	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่หล่อหลอมเด็กไทยในเชิงการกำหนดคุณค่าการเป็นผู้สืบทอดทางศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณี การเติบโตใหญ่ขึ้นเพื่อการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ เด็กเป็นเสมือนดวงตาดวงใจของพ่อแม่ เป็นสมาชิกในชุมชนคุณครูหรือญาติผู้ใหญ่ที่คอยช่วยเหลือดูแลเอาใจใส่ปกป้องคุ้มครองกันอย่างเต็มที่ องค์กรปกครองและสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นได้หล่อเลี้ยงเด็กไทยในอดีตให้เป็นลักษณะประชาสังคม (Civic Society) มีกระบวนการทางสังคมประภคิต (Socialization) ที่งดงาม เกิดคุณค่า สร้างคุณภาพ คุณลักษณะของเด็กไทยจนมีเอกลักษณ์ประจำชาติ หลายประการไม่ว่าจะเป็นคนดีที่มีจิตใจอ่อนโยน ยิ้มง่าย เป็นมิตรมีน้ำใจ มีความเอื้อเฟื้อ รู้จักสามัคยารวะ วางตนให้เหมาะสม รู้จักประมาณตน ดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เคารพตนเองและผู้อื่น เป็นต้น

ความงดงามและคุณค่าของสังคมไทยและตัวเด็กไทยจำนวนมากเริ่มผุกร่อน หดความหมาย และกำลังถูกสังคมแบบใหม่ (Post-Modernization) และยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมและจิตวิญญาณใหม่กับเด็กไทยมายาวนานไม่น้อยกว่า 20 ปีที่ผ่านมา และยิ่งรุนแรงหนักขึ้นในระยะหลังจากที่ประเทศไทยเผชิญปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจนับแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา ปัญหาเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นมา เช่น ปัญหายาเสพติด เพศเสรี วัตถุนิยม ความรุนแรงในพฤติกรรมและอารมณ์ ฯลฯ เป็นเรื่องที่ต้องร่วมกันแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชน จำเป็นต้องสร้างพลังชุมชนให้กลับมาเข้มแข็ง มีศักยภาพ เพื่อดูแลปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากปัญหาดังกล่าว รวมทั้งพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีสุขภาพกายและจิตดี มีสติปัญญาเข้มแข็ง และเติบโตเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งกฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไว้ดังนี้

- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

มาตรา 50 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- (7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (8) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของ

ท้องถิ่น”

มาตรา 53 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- (1) กิจการตามที่ระบุในมาตรา 50”

มาตรา 54 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองอาจทำกิจการใดๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- (8) จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา
- (9) ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา”

มาตรา 56 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- (1) กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 53 และมาตรา 54”

- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

มาตรา 67 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

- (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
- (8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดี

ของท้องถิ่น”

● พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

มาตรา 16 “ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

- (9) การจัดการศึกษา
- (10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
- (11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- (14) การส่งเสริมกีฬา

ฯลฯ ”

มาตรา 17 “ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

- (6) การจัดการศึกษา
- (18) การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
- (27) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

ฯลฯ ”

1.2 ขอบเขตของมาตรฐาน

มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชนฉบับนี้ กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บนพื้นฐานของความถูกต้องเหมาะสมทางวิชาการ โดยคำนึงถึงศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบริบทความพร้อมด้านทรัพยากรท้องถิ่นชุมชนที่มีอยู่

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา
เต็มตามศักยภาพและเหมาะสมตามวัย

1.3.2 เพื่อปรับวิธีการจัดบริการจากสาขาการพัฒนาเป็นการจัดบริการตามพัฒนาการ
ของแต่ละวัยให้เป็นมาตรฐานสากล

1.3.3 เพื่อปรับบทบาทการบริหารของหน่วยงานภาครัฐ เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนให้
ครอบครัวและทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบการพัฒนาเด็กและเยาวชน

1.3.4 ใช้เป็นแนวทางในการทำยุทธศาสตร์ โครงการ กิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็กและ
เยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มีความถูกต้องเหมาะสมทางวิชาการและ
สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชน

1.3.5 เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

1.4 คำนิยาม

“เด็กและเยาวชน” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุไม่เกิน 25 ปี

ในการวางแผนหรือการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชน ควรจะแบ่งเด็กและเยาวชน
ออกเป็น 3 กลุ่มอายุ และกลุ่มเด็กพิเศษ คือ

1.4.1 เด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี

1.4.2 เด็กอายุ 6-14 ปี

1.4.3 เยาวชนอายุ 15-25 ปี

1.4.4 กลุ่มเด็กพิเศษ

ทั้งนี้เพราะปัญหาและความต้องการ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชน
ในแต่ละกลุ่มอายุไม่เหมือนกัน

1.5 มาตรฐานอ้างอิงและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1.5.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 กับหลักประกันสิทธิและคุ้มครองเด็ก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้ให้ความสำคัญแก่เด็กโดยได้ให้หลักประกันสิทธิเด็กไว้ ดังนี้

มาตรา 30 กล่าวถึงความเสมอภาคและความเท่าเทียมของบุคคล และห้ามการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างเรื่องอายุ ซึ่งหมายความว่า เด็กๆ จะมีฐานะเสมือนคนอื่นในสังคม มีสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกำหนด นอกจากการได้รับปัจจัย 4 แล้ว เด็กๆ จะมีโอกาสแสดงออกทั้งทางด้านความคิดและการกระทำที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายกับตัวเอง

มาตรา 43 กล่าวถึงสิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ฟรีจากรัฐ ซึ่งหมายความว่า รัฐจะต้องจัดการศึกษาในขั้นพื้นฐานฟรีแก่เด็ก โดยต้องจัดการให้ทั่วถึงและมีคุณภาพที่เท่าเทียมกัน

มาตรา 53 กล่าวถึงหน้าที่ของรัฐต้องคุ้มครองและเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนที่ได้รับ ความรุนแรงในครอบครัวและไม่มีผู้ดูแลหรือถูกทอดทิ้ง ซึ่งหมายความว่า เด็กที่ได้รับความรุนแรงจากครอบครัวไม่ว่าจะถูกทอดทิ้ง ถูกล่อลวงเกินทางเพศ หรือถูกทอดทิ้ง ขาดปัจจัย 4 ในการดำเนินชีวิต เป็นหน้าที่ของรัฐต้องเอื้อมมือเข้าไปช่วยเหลือเด็กเหล่านั้น

มาตรา 80 กล่าวถึงบทบาทของรัฐที่จะต้องให้การคุ้มครองและพัฒนาเด็ก ซึ่งหมายความว่า รัฐต้องมีนโยบายพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ และคุ้มครองให้เด็กอยู่รอดปลอดภัยในสังคม

มาตรา 86 กล่าวถึงบทบาทของรัฐที่ต้องคุ้มครองแรงงานเด็ก ซึ่งหมายความว่า รัฐต้องคุ้มครองการใช้แรงงานเด็กไม่ให้ละเมิดกฎหมายแรงงาน และส่งเสริมสนับสนุนแรงงานเด็กให้ได้รับโอกาสทางสังคมเหมือนเด็กทั่ว ๆ ไปด้วย

มาตรา 190 กล่าวถึงการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กให้สภาตั้งผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กเข้าเป็นคณะกรรมการสามัญด้วย ซึ่งหมายความว่า ปัญหาของเด็กจะได้รับการแก้ไข เด็กจะได้รับการพัฒนาและ โอกาสต่าง ๆ ตรงตามความต้องการของเด็กมากขึ้น เพราะจะมีผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรงเข้าไปเป็นปากเป็นเสียงแทนเด็ก

แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องเด็กไว้พอสมควรแต่ว่าสิทธิโอกาส ความเป็นอยู่ของเด็กไทยจะดีขึ้นเพียงใด หรือจะพัฒนาไปในทิศทางใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายที่ชัดเจนของรัฐบาลและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะมองและเข้าใจเด็กอย่างไรเป็นสำคัญ ซึ่งต่อมาได้มีการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ซึ่งมีข้อสรุปหลายเรื่องที่ต้องศึกษาไว้

1.5.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (สามารถศึกษารายละเอียดได้จากภาคผนวก ก)

1.5.3 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

1) สิทธิที่จะอยู่รอด (Survival Rights)

ครอบคลุมสิทธิในการมีชีวิตรอดและสิทธิที่จะได้รับการดูแลทางสุขภาพและการเลี้ยงดูอย่างดีที่สุดที่จะหาได้ซึ่งครอบคลุมด้านต่อไปนี้

- (1) ได้รับโภชนาการที่ดี
- (2) ได้รับความรัก/ความเอาใจใส่จากครอบครัวและสังคม
- (3) บริการด้านสุขภาพ
- (4) ให้การศึกษาและทักษะชีวิตที่ถูกต้อง
- (5) ให้ที่อยู่อาศัยและการเลี้ยงดู
- (6) สังคมต้องรับรองการมีชีวิตรอดและ/หรือส่งเสริมชีวิต

2) สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง (Protection Rights)

ครอบคลุมสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการถูกแสวงหาผลประโยชน์ การเลือกปฏิบัติถูกกลั่นแกล้ง รังแก ทอดทิ้ง ถูกเอาเปรียบทางเศรษฐกิจหรือทางเพศ และจากผลร้ายของสงคราม ซึ่งครอบคลุมด้านต่อไปนี้คือ

- (1) ชื่อ/สัญชาติ
- (2) การไม่แบ่งแยก, การไม่เลือกปฏิบัติ
- (3) เด็กพิการ
- (4) เด็กชนพื้นเมือง
- (5) แรงงานเด็ก
- (6) การคุ้มครองเด็กที่ไม่มีครอบครัว

- (7) การกลับคืนสู่ครอบครัว
- (8) การใช้ยาเสพติด
- (9) การเอารัดเอาเปรียบทางเพศ
- (10) การขาย/การลักพาตัว
- (11) คຸ້ມครองจากภาวะสงคราม

3) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Development Rights)

หมายรวมถึงสิทธิที่จะได้รับการศึกษาทุกประเภท (ในระบบและนอกระบบ) และสิทธิในมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาด้านร่างกาย สมอง จิตใจ ศิลธรรม และสังคมของเด็กซึ่งครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้คือ

- (1) ได้รับการศึกษา
 - (2) การเล่น, การนันทนาการ
 - (3) เสรีภาพทางความคิด มโนธรรม ศาสนา
 - (4) การพัฒนาบุคลิกภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
 - (5) สิทธิที่จะมีผู้รับฟัง
 - (6) มีเอกลักษณ์ทั้งในด้านสัญชาติและชื่อ
 - (7) ครอบครัว
- 4) สิทธิในการมีส่วนร่วม (Participation Rights)
- (1) ทศนะของเด็ก
 - (2) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
 - (3) เสรีภาพในการติดต่อเกี่ยวข้อง
 - (4) การได้รับข่าวสารที่เหมาะสม
 - (5) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

1.5.4 การพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้ใช้แนวคิดการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา อันจะส่งผลให้

กิจกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นกิจกรรมที่เป็นระบบ สนองตอบความต้องการในแต่ละช่วงอายุและครอบคลุมทุกสถานะความเป็นอยู่ ดังนั้น จึงได้กำหนดวิธีการหลักสำหรับการจัดบริการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนให้เต็มตามศักยภาพ ครอบคลุมความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่เป็นมาตรฐานสากลสำหรับกลุ่มเด็กปกติทั่วไป เช่นเดียวกันกับกลุ่มภาวะยากลำบาก และกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติตามภาระหน้าที่ให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

1) วิสัยทัศน์

การพัฒนาเด็กและเยาวชนตามนโยบายเยาวชนแห่งชาติ ภายใต้เงื่อนไขและหลักประกันทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีสุขภาพกายและจิตดี มีสติปัญญาเข้มแข็งและเติบโตเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2) วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนา

(1) เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาเต็มตามศักยภาพและเหมาะสมตามวัย

(2) เพื่อปรับวิธีการจัดบริการจากสาขาการพัฒนาเป็นการจัดบริการตามพัฒนาการของแต่ละวัยให้เป็นมาตรฐานสากล

(3) เพื่อปรับบทบาทการบริหารของหน่วยงานภาครัฐ เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครอบครัวและทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบการพัฒนาเด็กและเยาวชน

3) เป้าหมายการดำเนินงาน

(1) ครอบครัว “ผาสุก” ตามลักษณะตัวชี้วัดคุณลักษณะครอบครัวผาสุก จากการสำรวจและประมวลผลของกรมประชาสงเคราะห์ ในปี 2542 ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์เป้าหมาย ในที่นี้หมายถึง

- สมาชิกในครัวเรือนปฏิบัติต่อกันด้วยสัมพันธภาพที่อบอุ่น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 99 ของครอบครัวไทย

- เด็กถูกทอดทิ้งไม่เกินร้อยละ 1

- เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี อยู่ร่วมกับพ่อแม่ ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 95

- เด็กในครัวเรือนหนีออกจากบ้าน ไม่เกิน ร้อยละ 5

(2) เด็กเกิดใหม่ เป็นโรคธาลัสซีเมีย ไม่เกินร้อยละ 20

- (3) เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เป็นโรคขาดสารอาหาร โปรตีน และพลังงานโดยใช้เกณฑ์น้ำหนักต่ออายุ ไม่เกินร้อยละ 10
- (4) เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีมีพัฒนาการสมวัย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
- (5) เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาขาดสารอาหาร โดยใช้เกณฑ์น้ำหนักต่อส่วนสูงไม่เกินร้อยละ 8
- (6) เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ขาดสารอาหาร โดยใช้เกณฑ์ส่วนสูงต่ออายุ ไม่เกินร้อยละ 5
- (7) เด็กอายุ 7-15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ ร้อยละ 100
- (8) เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 12 ปี อย่างน้อยตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
- (9) อัตราส่วนของเด็กและเยาวชนเกี่ยวข้องกับสารเสพติดและการประพฤตินอกระบบ ไม่เหมาะสม ลดลงอย่างต่อเนื่อง
- (10) เยาวชนมีสถานภาพการทำงานและ/หรือประกอบธุรกิจส่วนตัวมากกว่าร้อยละ 7
- (11) เพิ่มจำนวนและกระจายโอกาสการมีส่วนร่วมและกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่างๆ โดยครอบคลุมทั้งด้านตัวเด็กเอง ครอบครัวและชุมชน
- (12) จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของงบประมาณแผ่นดิน

1.5.5 นโยบายพัฒนาคนและสังคมของรัฐบาล พ.ศ.2548

รัฐบาล โดย ฯพณฯ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร จะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพัฒนาคนให้มีความรู้และจริยธรรม เริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิด โดยจะให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัวที่อบอุ่น และสถานศึกษาที่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ปลูกฝังความรู้ที่ทันต่อโลกในยุคปัจจุบันและการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย สร้างความเข้าใจแก่พ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับวิธีการดูแลบุตรที่ถูกต้องด้วยหน่วยบริการเคลื่อนที่เข้าถึงตัวซึ่งเรียกว่า “การวางแผนเสริมสร้างเด็ก” นอกจากนี้รัฐบาลจะเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนการสอนทุกรูปแบบที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม โดยคำนึงถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตน การพัฒนาการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในช่วงวัยทำงานอย่างเป็นระบบ

รัฐบาลจะส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เพื่อรองรับสังคมเศรษฐกิจบนพื้นฐานความรู้ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เยาวชนทุกคนจะได้รับโอกาสทางการศึกษา อย่างน้อย 12 ปี ให้ทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต สนับสนุนการศึกษาของเยาวชน ตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ถึงอุดมศึกษา รัฐบาลจะให้การส่งเสริมบทบาทของ คณะสงฆ์ วงการศาสนา การจัดทำมีสถานที่ปฏิบัติธรรมเพื่อความสงบร่มเย็นของจิตใจ การ สนับสนุนความร่วมมือกันระหว่างบ้านและโรงเรียน กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี และสนับสนุนให้ สื่อมวลชนมีบทบาทในเรื่องเหล่านี้มากขึ้น

รัฐบาลจะร่วมมือกับทุกฝ่ายสร้างแหล่งบริการองค์ความรู้ที่ทั่วภูมิภาคของประเทศ ให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น เช่น ระบบห้องสมุดสมัยใหม่ อุทยานการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น รวมทั้งดำเนินการเชื่อมต่อเครือข่าย ความรู้ของทุกโรงเรียนเข้าสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมทั้งผลักดันให้เยาวชนตระหนักใน ความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสนับสนุนผู้มีความสามารถพิเศษด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตั้งแต่ระดับพื้นฐานถึงอุดมศึกษา และสนับสนุนให้สร้างเครือข่าย โรงเรียน โดยสนับสนุนให้โรงเรียนที่มีชื่อเสียงเป็นที่เล็งให้แก่โรงเรียนในพื้นที่ต่างๆ ที่มีความ ต้องการร่วมสร้างคุณภาพการศึกษา รวมทั้งจัดตั้งเขตปลอดอบายมุขรอบสถานศึกษาโดยผลักดัน กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ให้เยาวชนอยู่ห่างไกลจากอบายมุขทั้งปวง

1.5.6 นโยบายทางด้านวัฒนธรรม

รัฐบาลจะส่งเสริมให้วัยรุ่นไทยเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง รักษาดีในทางที่ถูกต้อง มีคุณธรรมและเข้าใจถึงคุณค่า ชาบซึ่งในศิลปะ โดยการจัดหาพื้นที่ถาวรทางศิลปะประเภทต่างๆ ให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามาทำกิจกรรม และเป็นเวทีพบปะศิลปิน พร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้ ทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษหรือสื่อแนวทางศิลปะ ส่งเสริมให้มีการ ประกวด แข่งขันผลงานศิลปะหลากหลายประเภท ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับนานาชาติ และ จัดหาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม อันเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ศิลปะอย่าง สร้างสรรค์

รัฐบาลจะส่งเสริมการกีฬาเพื่อให้เยาวชนได้พัฒนาทักษะด้านกีฬาสู่ความเป็นเลิศ สามารถนำชื่อเสียงมาสู่ประเทศ อีกทั้งสร้างนิสัยรักกีฬาและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อ หลีกเลียงอบายมุข ทั้งปวง และเป็นการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยที่ดี

บทที่ 2

คุณลักษณะและตัวชี้วัดต่อปัญหาเด็กและเยาวชนไทย

2.1 คุณลักษณะของเด็กและเยาวชนไทย

2.1.1 คุณลักษณะของคนในศตวรรษที่ 21

ประเทศไทยนั้นเป็นสังคมเปิด มีอิสระ เสรีภาพ การเรียนรู้กว้างไกล เป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมที่หลากหลายและแตกต่าง คนไทยมีระบบคุณธรรมจริยธรรมของศาสนาพุทธ เป็นแก่นสารที่ยึดถือมาโดยตลอด ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่า 700 ปี มีเอกลักษณ์ทั้งในเชิงภาษาไทย การแต่งกาย อาหารประจำชาติ วัฒนธรรมที่ละเอียดอ่อน สวยงาม และประณีต ท่ามกลางกระแสทุนนิยมโลกาภิวัตน์ในช่วง 30 ปีเศษที่ผ่านมาสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และค่อนข้างมาก การพบปะผู้คนในเชิงสากลนานาชาติ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ การย่างเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ที่เป็นโลกสมัยใหม่ การปรับตัวเองให้เข้มแข็ง รู้เท่าทัน และอยู่รอดในประชาคมโลกจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด การทราบแนวโน้มที่กำลังจะเกิดขึ้น คุณภาพ และคุณลักษณะประชากรของแต่ละประเทศ ความรู้สึกร่วมกัน ค่านิยมร่วมของประชากรทั้งโลก คืออะไร ความเด่นเฉพาะ ความเป็นเอกลักษณ์ที่ผสมกลมกลืนของเด็กไทยอย่างเหมาะสม ได้สัดส่วน และครบถ้วนมีอะไรบ้าง ครอบครัว ชุมชน ศาสนา ระบบการศึกษา สื่อมวลชน จะเข้ามามีบทบาทในการสร้างความเป็นพลเมืองไทยที่พึงประสงค์ในอุดมการณ์ของรัฐ ปรัชญาของคนในชาติ การปฏิบัติที่มีเป้าหมายตรงกัน

2.1.2 คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์

- 1) ยิ้มอย่างไทย มีน้ำใจ ใฝ่สันติ รักความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นมิตรกับทุกคน รักธรรมชาติ
- 2) มีความมั่นใจในตนเองแบบสากลแต่มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตนแบบวัฒนธรรมไทย
- 3) ใฝ่ศึกษาหาความรู้ มีความสามารถในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ ภาษาคอมพิวเตอร์ และวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Global Literacy)

- 4) รู้จักสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ จิตสำนึกสาธารณะในการเมืองระบอบประชาธิปไตย
- 5) ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง การรู้จักพึ่งตนเองได้
- 6) การเป็นผู้มีความอดทน สู้งาน รู้จักประหยัด อดออม มีทักษะการจัดการและการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 7) การรู้จักคุณค่าของตนเอง ยอมรับในความแตกต่างแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนและเกิดประโยชน์สุขแก่ทุกฝ่าย
- 8) การเป็นคนเก่ง ดี มีความสุข รู้จักการปรับตัวเองในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างสมดุล แยกแยะ และรู้เท่าทัน
- 9) การมีทักษะชีวิตในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีภูมิคุ้มกันของจิตใจที่เข้มแข็งจนสามารถปฏิเสธกับภัยอันตรายต่างๆ ที่กระตุ้นยั่วให้หลงผิดได้
- 10) มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย การดำรงรักษา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้

2.1.3 คุณลักษณะของเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ของรัฐบาล

เพื่อให้เด็กและเยาวชนในช่วงอายุไม่เกิน 25 ปี ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่มีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ ทักษิณ ชินวัตร จึงกำหนดคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้

- 1) มีความผูกพันในครอบครัว ภาคภูมิใจในความเป็นไทย และทักษะในอาชีพ และการดำรงชีวิต รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น
- 2) มีสุขภาพและพลานามัยแข็งแรง และรู้จักป้องกันตนเองจากโรคและสิ่งเสพติด
- 3) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ จริยธรรม คุณธรรม และมีพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อตามวัย
- 4) มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีศักดิ์ศรี และมีความภาคภูมิใจในการทำงานที่สุจริต
- 5) รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลรอบด้าน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 6) รู้จักช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

2.2 หลักการเรียนรู้และพัฒนาการเด็กแต่ละวัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) มุ่งพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคมเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันด้วยระบบพื้นที่ ภารกิจและการมีส่วนร่วม การพัฒนาเด็กและเยาวชนยังคงยึดหลักการพัฒนาในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการและปรับยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กและเยาวชนในแต่ละวัย และสอดคล้องกับทิศทางของการพัฒนาประเทศรวมทั้งสิ้น 5 ยุทธศาสตร์ คือ

2.2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มเด็ก อายุต่ำกว่า 5 ปี

เพื่อให้เด็กมีชีวิตอยู่รอดในครอบครัวที่อบอุ่นและได้รับการอบรมสั่งสอนเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมอย่างมั่นคง ประกอบด้วยมาตรการ ดังนี้

- 1) รมรงค์ให้บิดามารดาเลี้ยงดูบุตรด้วยการให้ความรัก สนับสนุน ควบคุมและใช้เหตุผลอย่างสม่ำเสมอ
- 2) สร้างความเข้าใจให้บิดามารดาเห็นคุณค่าของการเป็นต้นแบบ เสริมสร้างลักษณะนิสัยความรับผิดชอบ และการมีวินัย
- 3) ส่งเสริมการใช้บัตรสุขภาพเด็กและให้บริการสุขภาพอนามัย การควบคุมโรคและการป้องกันทั้งโรคติดต่อ และไม่ติดต่อ ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างมีคุณภาพ
- 4) กำหนดมาตรฐานสถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาของเด็ก
- 5) ฝึกอบรมบุคลากร/อาสาสมัครในชุมชน/ผู้เลี้ยงเด็กปฐมวัยให้มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็ก ด้านสุขอนามัย การพัฒนาอารมณ์ การพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก และการให้คำปรึกษาครอบครัว
- 6) เผยแพร่ความรู้การป้องกัน และรักษาสุขภาพแก่บิดามารดาและผู้ดูแลเด็ก

2.2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มเด็ก อายุ 6-14 ปี

เพื่อให้เด็กได้รับการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาความสามารถและทักษะในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยมาตรการ ดังนี้

- 1) สร้างความเข้าใจให้บิดา/มารดาเห็นคุณค่าของการศึกษา การเป็นต้นแบบในการมีความรับผิดชอบ การมีวินัย การควบคุมอารมณ์ และรู้จักชมเชยบุตรเมื่อเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือหรือเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้บิดา/มารดา ครู สื่อมวลชน รับผิดชอบในการเสริมสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาเจตคติ รวมทั้งส่งเสริมให้เด็กใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน ในด้านคุณธรรม จริยธรรม กีฬาและนันทนาการ
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะแสวงหาข้อมูลในการตัดสินใจด้วยตนเอง และมีทักษะชีวิตด้วยวิธีการศึกษาในทุกรูปแบบ
- 4) สร้างแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็ก ให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างบ้านและโรงเรียน
- 5) สร้างแนวคิดให้ชุมชน/โรงเรียน และเด็กมีความคิดเรื่องการรักษาสุขภาพว่ามีใช่เป็นเรื่องส่วนบุคคล หากเป็นเรื่องที่ชุมชนต้องร่วมรับผิดชอบ
- 6) สนับสนุนให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนสุขภาพในชุมชนทั้งสุขภาพอนามัยและการพัฒนาจิตใจ โดยให้ความสำคัญกับการป้องกันโรค และรักการออกกำลังกาย
- 7) สนับสนุนให้เด็กทำงานเป็นกลุ่มแบบร่วมมือ เพื่อสร้างวินัยในตนเองและพัฒนากุณลักษณะประชาธิปไตย
- 8) ส่งเสริมให้มีการสร้างโลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตและอาชีพ ตลอดจนรู้จักกฎหมายพื้นฐานเพื่อคุ้มครองสิทธิของตนเอง

2.2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเยาวชน อายุ 15-25 ปี

เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างมีคุณภาพ พึ่งตนเองได้ และมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และพัฒนากิจการของชุมชน จนเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่นและสังคม ประกอบด้วยมาตรการ ดังนี้

- 1) ให้ความสำคัญกับการเป็นต้นแบบของบิดามารดาและผู้นำทางความคิดที่เหมาะสมกับเยาวชน รวมทั้งขยายบริการแนะแนว และให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวอย่างมีคุณภาพ
- 2) ให้ความรู้เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์แก่เยาวชนเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเพศศึกษา อนามัยวัยรุ่นและครอบครัวศึกษา

- 3) จัดบริการสุขภาพและมีระบบรายงานสุขภาพเพื่อประโยชน์ในการรับบริการอย่างต่อเนื่อง
- 4) สนับสนุนให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพชุมชน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและโรคที่เกิดจากภาวะเสี่ยงทางสุขภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาเป็นศูนย์ป้องกันปัญหาและปรับพฤติกรรมของเยาวชน
- 5) สร้างความเข้าใจให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปเห็นความสำคัญของการป้องกันโรคและรักการออกกำลังกายอย่างถูกวิธีเป็นประจำ
- 6) สนับสนุนให้เยาวชนทำงานเป็นกลุ่มแบบร่วมมือ เพื่อรู้จักคิดและใช้เหตุผล มีความรับผิดชอบ พுகแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่นมีการควบคุมอารมณ์และพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตย
- 7) สนับสนุนให้ชุมชน องค์กรระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้จากการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น กำหนดความต้องการในกิจกรรมของสังคม และรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในกิจกรรมที่เยาวชนมีส่วนร่วม
- 8) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม
- 9) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อป้องกันผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดกับเยาวชน รวมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในทุกระดับ
- 10) สร้างค่านิยมการบริหารจัดการเบื้องต้นและคุณค่าในการประกอบอาชีพ อิศระ และสนับสนุนการผลิตกำลังแรงงานที่อยู่ในระบบการศึกษาให้สามารถประกอบอาชีพ อิศระได้ รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนและสถานศึกษาจัดการฝึกอาชีพสำหรับเตรียมเยาวชนเข้าสู่การประกอบอาชีพด้วยความภาคภูมิใจ

2.2.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กกลุ่มพิเศษ

ประกอบด้วย กลุ่มเด็กในภาวะยากลำบาก และกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

1) กลุ่มเด็กในภาวะยากลำบาก

เนื่องจากยังไม่มีมีการสำรวจข้อมูลกลุ่มประชากรในระดับชาติ จึงเร่งรัดให้เด็กกลุ่มนี้สมควรได้รับความช่วยเหลือจากสังคมเป็นพิเศษอย่างมาก ประกอบด้วยมาตรการ ดังนี้

- (1) ค้นหาและสำรวจข้อมูลกลุ่มประชากรระดับชาติ

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทในการเฝ้าระวังปัญหาของเด็กและมีจิตสำนึกในการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็ก

(3) สนับสนุนการมีเครือข่ายช่วยเหลือฉุกเฉินในชุมชน

(4) พัฒนาประสิทธิภาพการช่วยเหลือ และคุ้มครอง เพื่อให้เด็กเข้าถึงบริการในการป้องกัน บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาอย่างสะดวกในลักษณะสหวิชาชีพและให้บริการในเชิงรุก

(5) ส่งเสริมให้สถานศึกษามีเครือข่ายกับหน่วยงานที่ให้บริการทางด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต เพื่อป้องกันและช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยงได้ทันเวลาที่

(6) เผยแพร่ข่าวสารและให้บริการเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต

(7) รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับภาวะเสี่ยงตามวัยช่วงอายุต่าง ๆ ให้มวลชนทราบเป็นระยะเพื่อร่วมกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา

(8) ตรวจสอบ ติดตามและปรับปรุงกลไกด้านกฎหมายให้สามารถคุ้มครองเด็กได้ทันกับปัญหาที่เกิดขึ้น

2) กลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

เพื่อแสวงหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษในแต่ละด้านและพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ รวมทั้งให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ซึ่งประกอบด้วยมาตรการ ดังนี้

(1) แสวงหาและสร้างระบบคัดกรองเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ชัดเจนตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้บิดา/มารดา และครู ได้มีความรู้ ความเข้าใจ และให้ความร่วมมือในการค้นหา พัฒนา และติดตามผลความก้าวหน้าของเด็ก

(3) สร้างองค์ความรู้เรื่องวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

(4) สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมกีฬา ดนตรี ศิลปะ ภาษาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งในระดับชุมชน ระดับชาติ และนานาชาติ

(5) จัดบริการและสวัสดิการเฉพาะสำหรับเด็กที่ผ่านการคัดกรองเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษและมีการพิจารณางบประมาณในการจัดบริการระหว่างบิดา/มารดาหรือผู้ใช้อำนาจปกครอง และรัฐอย่างเป็นธรรม

(6) สนับสนุนการมีส่วนร่วมจากภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรประชาชน ในการจัดบริการเสริมสร้างประสบการณ์ทางด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบที่หลากหลาย

(7) สนับสนุนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและการเห็นประโยชน์ส่วนรวมแก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษ

(8) เผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวกับความสำเร็จ และที่เกิดประโยชน์จากการทำ กิจกรรมของเด็กให้มวลชนได้รับรู้ และชื่นชม

2.3 ตัวชี้วัดสำคัญต่อปัญหาเด็กและเยาวชนไทยในสังคมไทย

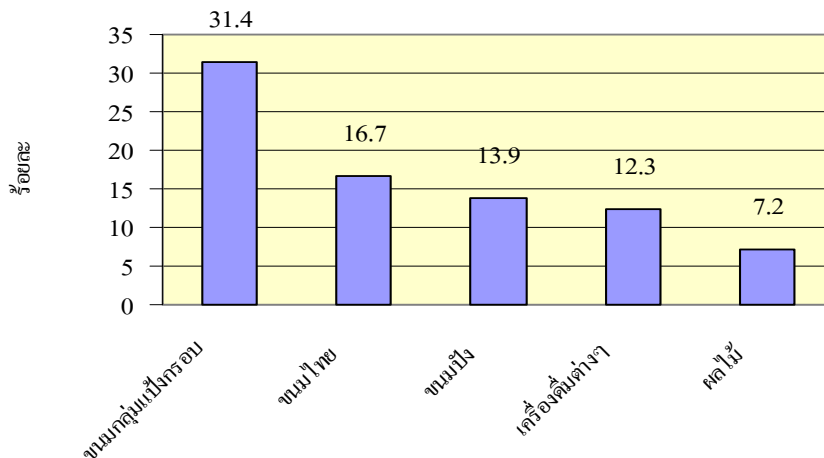
2.3.1 น้ำตาลในนมและขนมเด็ก เรื่องไม่เล็กในสังคมไทย

เด็กเล็กเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ชื่นชอบขนมขบเคี้ยวที่มีแป้งและน้ำตาลเป็นส่วนประกอบหลักส่งผลให้เด็กวัยเรียนมีแนวโน้มเป็นโรคอ้วนมากขึ้น โดยพบว่าเกือบ 1 ใน 5 ของเด็กชั้นประถมศึกษาเป็นโรคอ้วนและส่วนใหญ่มีความดันโลหิตผิดปกติ พ่อแม่ผู้ปกครองจึงควรหันมาใส่ใจพฤติกรรมกรบริโภคของเด็กอย่างจริงจังก่อนที่จะสายเกินไป

ข้อมูลภาพกว้างจากการสำมนาระดับชาติ “เด็กไทยรู้ทัน” ระบุว่าเด็กและเยาวชน อายุ 5 -24 ปี ประมาณ 21 ล้านคน มีเงินไปโรงเรียนปีละ 354,911 ล้านบาท ใช้จ่ายเรื่องขนมขบเคี้ยว ทั้งปีรวม 161,580 ล้านบาท นั่นคือเท่ากับร้อยละ 15.7 ของเงินงบประมาณแผ่นดินปี 2547

ถ้ามองลงไปในระดับครัวเรือน ประมาณ 2 ใน 3 ของจำนวนครัวเรือนในสังคมไทยทั้งหมด 16,470,000 ครัวเรือน มีหนี้สินรุงรัง โดยรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนอยู่ที่ 13,736 บาท แต่จ่ายค่าขนมให้ลูกเฉลี่ยคนละ 3,024 บาทต่อปี เงินจำนวนมากที่หมดไปกับการซื้อขนม คือแม่เหล็กสำคัญที่ทำให้ผู้ผลิตหลายรายกระโดดเข้าร่วมแข่งขันแบ่งทางการตลาดของขนมเด็ก

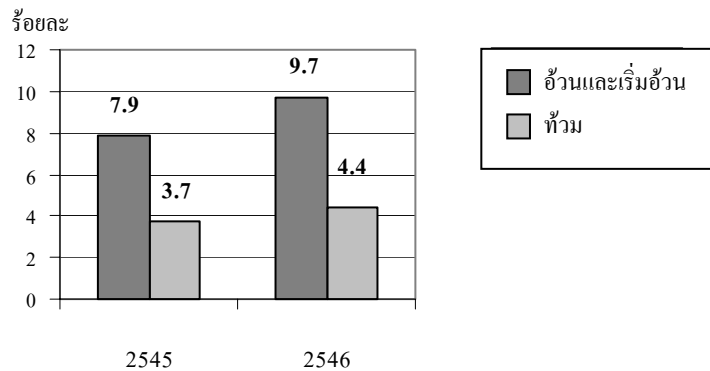
แผนภูมิ 1.1 การบริโภคขนมของเด็กไทย ปี 2546

2.3.2 โรคอ้วนและน้ำตาล ปัญหาใหญ่ของเด็กในยุคนี้

องค์การอนามัยโลกประกาศให้ “โรคอ้วน” เป็นปัญหาสาธารณสุขของโลก จากสถิติประชากรทั่วโลกในปี 2546 ประมาณ 6,300 ล้านคน พบว่ามีผู้ป่วยเป็นโรคอ้วน 1,000 ล้านคน และในจำนวนนี้เป็นเด็กถึง 22 ล้านคน ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และสิงคโปร์ได้ประกาศสงครามกับโรคอ้วน เพราะเห็นพ้องกันว่าเด็กที่มี “โภชนาการเกิน” หรือ “กินจนอ้วน” จะเกิดปัญหาด้านสติปัญญา ผลการวิจัยของสิงคโปร์ พบว่า เด็กที่สอบได้เกรดต่ำมักเป็นเด็กที่มีน้ำหนักตัวเกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ปัจจุบันประมาณร้อยละ 20 ของเด็กอายุประมาณ 10 ปี ในกรุงเทพฯ เป็นโรคอ้วน เด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะชอบอาหารกินด่วนที่เรียกว่า “ฟาสต์ฟู้ด” ทำให้เด็กต้องเผชิญปัญหาโรคอ้วน และมีแนวโน้มเป็นโรคเบาหวานตั้งแต่อายุยังน้อย

แผนภูมิ 1.2 แสดงโรคอ้วนในเด็กวัยเรียน (ป. 1-6) ปี 2545-2546

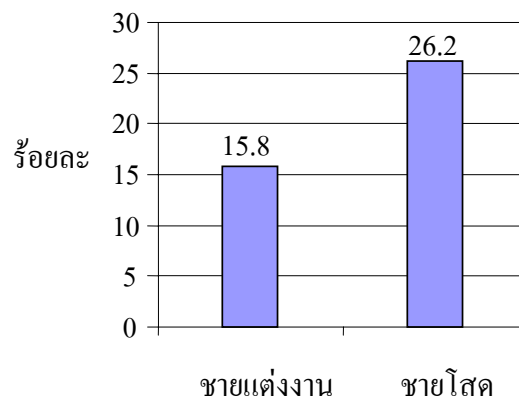
2.3.3 1 ใน 2 ของการตายในวัยรุ่นหญิงและชายมีสาเหตุจากโรคเอดส์และอุบัติเหตุ

จรรยา

แม้การเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ในวัยรุ่นจะมีแนวโน้มลดลงทั้งหญิงและชาย สิ่งที่น่าจับตามองในขณะนี้คือ พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในปัจจุบันจะมีผลต่อปัญหาเอดส์อย่างไร

ทุกวันนี้ต้องยอมรับว่าวัยรุ่นมองเรื่องการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องปกติ ในแต่ละวัน บทสนทนาของวัยรุ่นจะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในกลุ่มเพื่อนว่าใครไปทำอะไร ที่ไหน กับใคร ใครรักใครชอบใคร วัยรุ่นชายเพียง 1 ใน 4 เท่านั้นที่ใช้บริการทางเพศ แต่เพศสัมพันธ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายอย่างตรงไปตรงมากลับกลายเป็นเรื่องทำตายของวัยรุ่นในปัจจุบัน

แผนภูมิ 1.3 การซื้อบริการทางเพศของชายอายุ 20-24 ปี

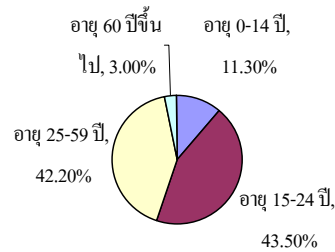

โดยวัยรุ่นชายเกือบครึ่งมีความเห็นว่ายอมรับให้ผู้หญิงโสดมีเพศสัมพันธ์ได้ และมากกว่า 1 ใน 4 ยังยอมรับเรื่องการอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานมากขึ้น เรื่องที่น่าห่วงใย คือ ประมาณ 1 ใน 5 ของวัยรุ่นชายและหญิงอายุ 15-19 ปี มีอัตราการใช้ถุงยางอนามัยอยู่ในระดับต่ำมาก คำถามสำคัญ คือ จะมั่นใจได้อย่างไรว่า โรคเอดส์จะไม่แพร่ระบาดในวัยรุ่นทั้งหญิงและชายในเร็วๆ วันนี้

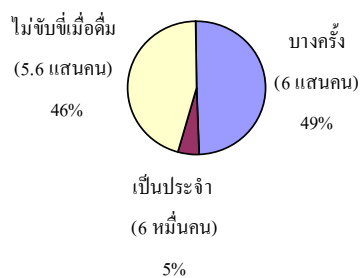
เมาแล้วขับ ไม่คาดเข็มขัดนิรภัย ไม่สวมหมวกกันน็อก ยังเป็นปัญหาสำคัญของอุบัติเหตุจราจร โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น

วัยรุ่นหกหมื่นคนยังเมาแล้วขับเป็นประจำ วัยรุ่นชายที่ไม่เคยใช้เข็มขัดนิรภัยมีมากขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา และ 1 ใน 5 ของวัยรุ่นชายยังไม่ใส่หมวกกันน็อก ทำให้วัยรุ่นยังคงเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงมากที่สุดต่อการเกิดอุบัติเหตุจราจร บ่อยครั้งที่การขับซิ่งแข่งกันบนถนนสาธารณะของกลุ่มวัยรุ่นนำไปสู่ความสูญเสียของบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง ความคึกคะนอง การแข่งขันที่ท้าทาย ตลอดจนความมีเมตตา ควบคุมสติไม่ได้ขณะขับขี่ ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเสียชีวิตก่อนวัยอันควร บาดเจ็บหรือพิการของวัยรุ่นทั้งสิ้น การใช้กฎหมายที่เข้มงวดอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอและกลับกลายเป็นสิ่งท้าทายสำหรับวัยรุ่น การรณรงค์สร้างจิตสำนึกและให้ความรู้ด้านการจราจรแก่กลุ่มวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับความสนใจอย่างเร่งด่วน

แผนภูมิ 1.4 อายุของผู้เกิดอุบัติเหตุจราจรรุนแรง

แผนภูมิ 1.5 วัยรุ่น (อายุ 15-24 ปี) ที่ขับขี่รถยนต์เมื่อดื่มสุรา

2.3.4 สังคมไทยกับภัยข่มขืน

ในปี 2547 ปัญหาภัยทางเพศทวีความรุนแรงเพิ่มสูงขึ้นมากจนคุกคามสวัสดิภาพของผู้คนในสังคม ซึ่งเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายควรหาทางออกร่วมกัน แต่กลับไม่มีหน่วยงานใดรับเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงอย่างจริงจัง อีกทั้งยังไม่มีนโยบายใดที่สามารถสร้างความมั่นใจได้ว่า ผู้หญิงทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็ก คนพิการ หรือคนชรา จะมีพื้นที่ปลอดภัยเพียงพอที่จะเรียกได้ว่า “เขตปลอดภัยข่มขืน”

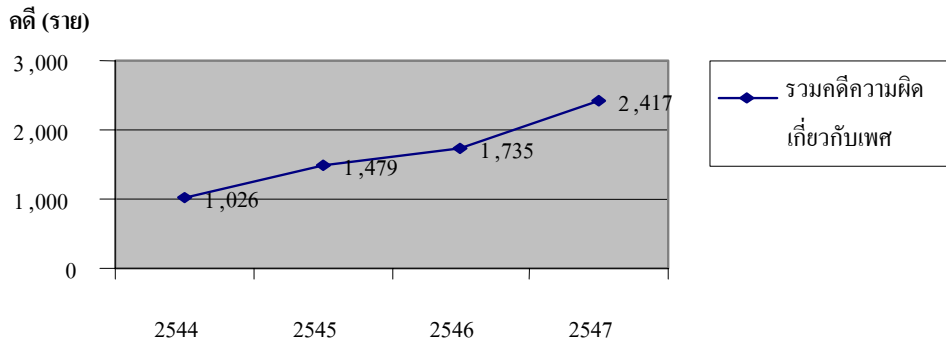
ตาราง 1.1 จำนวนคดีข่มขืนกระทำชำเราและฆ่าข่มขืน ตั้งแต่ปี 2540-2547

ปี	รับแจ้ง	จับได้	% จับได้
2540	3,741	2,576	68.9
2541	3,540	2,391	67.5
2542	4,005	2,532	63.2
2543	4,053	2,640	65.1
2544	3,857	2,544	66.0
2545	4,445	2,556	57.5
2546	4,818	1,707	35.4
2547	5,052	1,861	36.8

ที่มา : โครงการสุขภาพคนไทย, 2548.คำนวณจากสถิติคดีข่มขืน กระทำชำเรา และฆ่าข่มขืนของศูนย์ข้อมูลข้อสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ www.police.go.th/pisc

ดัชนีที่ชี้วัดถึงสถานการณ์ภัยทางเพศของผู้หญิงไทยมีมากขึ้นกว่าปีก่อนๆ มากอย่างน่าตกใจที่น่าสนใจมากที่สุด คือ ในช่วงระหว่างปี 2544 - 2547 จำนวนคดีความผิดทางเพศจากสถานพินิจเด็กและเยาวชนทั่วประเทศสูงขึ้นโดยตลอด จากจำนวนคดีรวม 1,735 คดี ในปี 2546 เพิ่มขึ้น 2,417 คดี ในปี 2547 หากพิจารณาเฉพาะคดีข่มขืนในรอบปีนี้พบว่า เหตุการณ์ข่มขืนได้พุ่งสูงขึ้นถึง 942 คดี มากกว่าปี 2546 ถึง 312 คดี หรือในแต่ละวันมีผู้ตกเป็นเหยื่อจากเหตุการณ์ข่มขืน โดยเด็กและเยาวชนสูงถึงวันละ 2.6 ราย

แผนภูมิ 1.6 จำนวนคดีความผิดทางเพศซึ่งกระทำโดยเยาวชน ปี 2544 - 2547

2.3.5 สื่อลามกกับเรื่องเช็กส์ของวัยรุ่น

ในขณะที่ปี 2547 เป็นปีที่ข่าวและคดีภัยทางเพศในสังคมไทยพุ่งขึ้นสูงอย่างน่าตกใจ ในปีเดียวกันนี้เองก็เกิดกรณีสื่อลามกหลากหลายรูปแบบถูกนำเสนอต่อสาธารณะทั้งในแง่ความเป็นห่วงต่อสถานการณ์ เช่น เรื่องโทรศัพท์มือถือที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือรับส่งรูปลามก เพลงที่มีเนื้อหาลามก การ์ตูนลามก และเว็บไซต์ลามก และในแง่ความแพร่หลายเข้าถึงได้ง่าย ๆ ของสื่อลามกยุคดั้งเดิม คือ หนังสือโปกขาว ยุคสมัยใหม่ก็คือวีดีโอลามกและหนังแผ่นลามก โดยยังไม่นับรวมการตีพิมพ์รูปลามก เปลือยในนิตยสารและหนังสือพิมพ์รายวันที่ทำประจำกันอยู่แล้ว

ทั้งหมดนี้ล้วนทำให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงเรื่องราวลามกจนกลายเป็นความเคยชิน แต่ผลกระทบที่ขยายวงกว้างมาตลอดปี 2547 คงปฏิเสธได้ยากว่าพฤติกรรมเลียนแบบที่กลายมาเป็นอาชญากรรมทางเพศนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลพวงจากการขาดการควบคุมสื่อลามกอนาจารต่างๆ และเป็นที่น่าห่วงใยมากยิ่งขึ้นเมื่อพบว่าผู้ตกอยู่ในอิทธิพลสื่อลามกรุนแรง คือ เด็กๆ ที่ยังขาดวิจารณญาณ จนกลายเป็นทั้งผู้ต้องหาและผู้ถูกกระทำในเวลาเดียวกัน

นายแพทย์ ม.ล.สมชาย จักรพันธ์ อธิบดีกรมสุขภาพจิต อธิบายสาเหตุของปัญหาวัยรุ่นว่า วิกฤตวัยรุ่นส่วนหนึ่งมาจาก “สื่อ” ที่ทำให้การรับรู้ของวัยรุ่นกว้างไกลขึ้น แต่ “เช็กส์” เรื่องเดียวกันนำเสนอทั้งแบบพิสดาร ชีติขายกันเกลื่อนเมือง หาซื้อง่าย สะท้อนให้เห็นว่าโอกาสในการเข้าถึงสื่อลามกของวัยรุ่นสมัยนี้ทำได้ง่าย

2.3.6 ความรุนแรงในวัยรุ่น อันธพาลหรือคึกคะนอง ผิดพลังหรือตั้งใจ

สำนักวิจัยเอแบคโพลล์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมความรุนแรงในวัยรุ่นเรื่อง “การสำรวจความเสี่ยงในการใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาของนักเรียนชาย”

กรณีศึกษา : นักเรียนชายระดับมัธยมปลายและสายอาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร” ในปี 2546 พบว่า ปัจจัยด้านสื่อที่มีอิทธิพลต่อการใช้ความรุนแรงของวัยรุ่น ดังนี้

ตารางที่ 1.2 ประเภทของสื่อที่มีอิทธิพลต่อการใช้ความรุนแรงของวัยรุ่น

ลำดับที่	ประเภทของสื่อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ร้อยละ
1	ภาพยนตร์	57.9
2	การชักจูงและสนับสนุนจากเพื่อน	56.3
3	ข่าวความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสื่อต่างๆ	43.8
4	เกมส์ตู้ / เกมส์คอมพิวเตอร์	32.4
5	อินเทอร์เน็ต	30.8
6	รายการทีวี	27.2
7	อื่น ๆ อาทิ หนังสือนิยาย / การ์ตูน เป็นต้น	23.4

ที่มา : สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ www.abac-ksc.poll.th.org

อีกหนึ่งงานวิจัยซึ่งแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยกำลังเผชิญกับภาวะที่น่าตกใจ คือ ผลวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ที่ชี้ว่านักเรียนตีกันมีเฉพาะเด็กไทยชาติเดียว และการตีกันเป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อต้านสังคมของกลุ่มเยาวชน ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ระบุว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ปัญหาวัยรุ่นยกพวกตีกันจะเกิดขึ้นเฉพาะเมื่อมีการแข่งขันกีฬา แต่ปัจจุบันสาเหตุการวิวาทกันเกิดจากการเที่ยวเตร่หาความสำราญ เช่น การชมคอนเสิร์ต งานตามโรงเรียนและห้างสรรพสินค้า จากการสำรวจพบว่าการยกพวกตีกันในที่สาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 78 ส่วนงานกีฬา ซึ่งเคยเป็นชนวนให้เกิดการวิวาทมีเพียง ร้อยละ 16 เท่านั้น

จากผลการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศชี้ชัดว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือที่พบเห็นในชุมชน ทำให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับความรุนแรง ซึ่งส่งผลให้กลายเป็นผู้ก่อความรุนแรงได้ในท้ายที่สุด นั่นคือการซึมซับวัฒนธรรมความรุนแรง ไม่ว่าจะจาก

ในบ้าน ในชุมชน ในกลุ่มเพื่อน หรือสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะภาพยนตร์และโทรทัศน์ หรือจากสังคมวงกว้างที่นิยมใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหา ทั้งหมดนี้คือปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการก่อความรุนแรงสืบเนื่องต่อไปได้

2.3.7 เด็กไทยในกับดักอบายมุขที่ถูกกฎหมาย เทียบกลางคืน สูบบุหรี่และดื่มเหล้า

ผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2547 พบว่า จำแนกเยาวชนอายุ 15-24 ปีที่ดื่มแอลกอฮอล์มี 3.78 ล้านคน แต่ข้อมูลที่น่าสนใจ คือ ในระยะเวลา 7 ปี (พ.ศ.2539-2546) จำนวนวัยรุ่นหญิงอายุ 15-19 ปี ที่ดื่มแอลกอฮอล์มีจำนวนเพิ่มขึ้นเกือบ 6 เท่าจากเดิมเพียงร้อยละ 1 กลายเป็นร้อยละ 5.6 ส่วนการสูบบุหรี่นั้น ปี 2547 มีผู้สูบบุหรี่เป็นประจำประมาณ 9.6 ล้านคน และสูบไม่ประจำ 1.7 ล้านคน รวมผู้สูบบุหรี่ 11.3 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นเยาวชนอายุ 15-24 ปี 1.26 ล้านคน

เดือนกุมภาพันธ์ 2548 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชรายงานถึงผลการสำรวจพฤติกรรมการดื่มสุราของเยาวชนไทยอายุ 15-19 ปี พบว่า ร้อยละ 45 ดื่มเหล้าเป็นประจำ โดยส่วนใหญ่ดื่มครั้งแรกเมื่ออายุ 15 ปี และอายุที่เริ่มดื่มน้อยที่สุด คือ 3 ขวบ โดยพ่อแม่ให้ลองดื่ม ทั้งนี้แรงจูงใจสำคัญที่ดื่มครั้งแรกคือความอยากรลอง ที่น่าสนใจ คือ สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดื่มอย่างสูง คือ การเข้าถึงแหล่งซื้อขายสุราในชุมชน

ข้อสรุปของการจัดสัมมนา “เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม” รวม 5 ครั้ง จากผลการสำรวจวิจัยหลายสำนัก ได้แก่ มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว โครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย และเอแบคโพลล์ ระบุว่า เด็กไทยในปัจจุบันกำลังใช้ชีวิตและเติบโตขึ้นอย่างไม่สนใจสังคมส่วนรวม และมีแนวโน้มที่จะติดอบายมุขต่าง ๆ สูง ดังนี้

- 1) แปลกแยกกับศาสนา คือ ร้อยละ 45 ไม่นิยมทำบุญตักบาตร และร้อยละ 65 ไม่เคยฟังพระเทศน์เลย
- 2) มองเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศในวัยเรียนว่าเป็นเรื่องปกติ โดยอายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของเด็กไทยคือ 17 ปี ในกลุ่มที่มีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 50 ยอมรับว่าอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน และร้อยละ 40 เสพสื่อลามก
- 3) ติดชีวิตเสพสุข คือ ชอบเดินห้างสรรพสินค้า และร้อยละ 52 ชอบซื้อและเปลี่ยนมือถือ

- 4) บางส่วนติดการพนัน คือ ประมาณร้อยละ 5 พันันบอลมากกว่า 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์
- 5) อยู่ท่ามกลางวงล้อมของสถานที่เที่ยวทั้งสถานบันเทิง บริการอาบอบนวด และคาราโอเกะ

2.3.8 ยุคสังคมเสื่อมคนแห่หนี “กรุงเทพฯ”

นายอำพน กิตติอำพน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เปิดเผยถึงภาวะสังคมไทยไตรมาสแรกปี 2548 ว่าเป็นห่วงการกระทำของเด็กและเยาวชนมาก เพราะจากสถิติความผิดของเยาวชน 6,208 คดี ประกอบด้วย ทรัพย์สิน 2,559 คดี ชีวิตร่างกายและทางเพศ 2,171 คดี และยาเสพติด 1,478 คดี พบว่าเป็นเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุดร้อยละ 44.30 เป็นประถมศึกษาร้อยละ 32.0 โดยสาเหตุมาจากการคบเพื่อนร้อยละ 51.50 ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ร้อยละ 14.78 จึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครองควรเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ทั้งในเรื่องของความประพฤติและการคบเพื่อน ขณะเดียวกัน ยังพบว่าเด็กอายุตั้งแต่ 6 ปี จนถึงวัยรุ่น เริ่มติดเกมส์มากขึ้น จากข้อมูลกระทรวงพาณิชย์ในปี 2547 มีผู้ประกอบการเครื่องเล่นเกมส์ในห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ หรืออาคารพาณิชย์ ได้ขอใบอนุญาตถึง 2,562 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ประมาณ 8 เท่า โดยบริเวณที่ตั้งตู้มักอยู่บริเวณที่มีไฟค่อนข้างสลัวเพื่อให้ผู้เล่นเกมส์เห็นภาพได้ชัดเจน หรือมีแสงออกจากจอตามจังหวะ การเล่นสร้างความเร้าใจกับผู้ใช้บริการ ในอนาคตจะมีผลต่อระบบการมองเห็น และเป็นอันตรายต่อจอประสาทตาของเด็กได้ รวมถึงกรณีที่มีเสียงดัง เช่น เกมส์รถแข่ง เกมส์การต่อสู้ ทำให้ประสาทรับสัมผัสเสียงเสื่อมได้

บทที่ 3

กรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้สำคัญ

ในการจัดทำคู่มือ “มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน” ได้มีการศึกษาวิจัย การพัฒนาเกณฑ์มาตรฐาน ดังนี้บ่งชี้ใน 4 ประเด็นหลักที่สำคัญคือ

- 1) การบริหารจัดการ งบประมาณ การมีส่วนร่วม
 - วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย แผนดำเนินงาน กิจกรรมที่มีต่อเด็กและเยาวชน
 - สัดส่วนงบประมาณ การลงทุนในโครงการต่าง ๆ
 - การจัดประชุมสัมมนา กิจกรรมภาคสังคม บริการสาธารณะ
 - การมีส่วนร่วม ปัญหาและสถานการณ์ สิทธิเด็ก
- 2) สถานะด้านสุขภาพ ความแข็งแรง การออกกำลังกาย
 - โภชนาการ ส่วนสูง น้ำหนักของเด็ก
 - การเลี้ยงดู การรักษาพยาบาล
 - ความเสี่ยง อันตราย การบาดเจ็บ
 - สุขภาพจิต การดูแลปกป้องชีวิต
- 3) สถานะด้านการศึกษา
 - ความพร้อมของครูผู้สอนต่อจำนวนเด็ก จำนวน โรงเรียน
 - การศึกษาต่อ การออกกลางคัน
 - ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ คอมพิวเตอร์
 - งบประมาณ การลงทุนทางการศึกษา
- 4) สถานะด้านสังคม
 - การจดทะเบียน การหย่าร้าง
 - การจัดระเบียบพื้นที่สำหรับเด็ก สังคมกลุ่มเพื่อน
 - ความผิดที่เกิดขึ้นทางเพศ ยาเสพติด อบายมุขต่าง ๆ
 - เด็กกับความสัมพันธ์ครอบครัว การทิ้งทารก

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารและการบริการสาธารณะ เพื่อเด็กและเยาวชนนอกจากจะมีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ แผนแม่บท แผนเชิงปฏิบัติการ คณะกรรมการดำเนินการ งบประมาณ และอื่นๆ แล้ว กรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้สำคัญที่เกี่ยวข้อง นับเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ต้องศึกษาเพื่อกำหนดภารกิจ โครงการ กิจกรรมต่างๆ อย่างมีหลักการและที่น่าจะเป็น ข้อมูลตัวบ่งชี้จะช่วยให้เกิดแนวทางของการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงพัฒนาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

สำหรับกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้เหล่านี้ประมวลขึ้นมาจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สถาบันรามจิตติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาสำหรับเด็กและผู้ที่มีความต้องการพิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน่วยงานเหล่านี้ ได้นำเสนอกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของเด็กและเยาวชนไว้เป็นจำนวนมากมีหลายเรื่องที่สอดคล้อง สัมพันธ์กัน และน่าจะเป็นตัวแทนของมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือได้

อย่างไรก็ตามกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดขึ้นนี้เป็นเพียงแนวทางเบื้องต้นเพื่อเปรียบเทียบ ศึกษาค้นคว้า และตรวจสอบประเมิน การปฏิบัติว่าอยู่ในระดับใด ควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมด้านใดบ้าง การบรรลุสู่ความสำเร็จตามกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ต้องอาศัยปัจจัยอะไรเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมจนบรรลุเป้าหมายดังกล่าว เพื่อให้เห็นแนวทางและความเข้าใจตรงกันของทุกฝ่าย ตัวบ่งชี้จะแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

- 1) **ตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน** เป็นกลุ่มตัวบ่งชี้ที่ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมี เป็นกรอบสำคัญที่บ่งบอกถึงผลงานและความสำเร็จที่มีอยู่
- 2) **ตัวบ่งชี้ขั้นพัฒนา** เป็นกลุ่มตัวบ่งชี้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดทำเพิ่มเติมจากตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการความก้าวหน้า และเปลี่ยนแปลงมากขึ้นตามลำดับ

กรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน แบ่งได้เป็น 4 ด้านดังนี้

3.1 สถานะตัวบ่งชี้ด้านผู้บริหารมี 4 มาตรฐาน ได้แก่

3.1.1 มาตรฐานที่ 1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดโครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบแบบแผน ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย

1) ตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน 3 ตัวบ่งชี้ คือ

(1) มีคณะกรรมการบริหารการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มาจากตัวแทนฝ่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรประชาชน ผู้นำชุมชน และอื่นๆ

(2) จัดสรรงบประมาณไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อรองรับนโยบาย โครงการและกิจกรรมของเด็กและเยาวชน โดยพิจารณาและอนุมัติโครงการ/กิจกรรมทางด้านสุขภาพอนามัย การศึกษาและด้านสังคม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 จากโครงการที่เด็กและเยาวชนนำเสนอ

(3) มีระบบการบริการทั่วไปที่เด็กและเยาวชนพึงพอใจต่อบริการที่ได้รับ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75

2) ตัวบ่งชี้ขั้นพัฒนา 4 ตัวบ่งชี้ คือ

(1) มีบุคลากรที่ทำงานเต็มเวลารับผิดชอบในส่วนของโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนโดยตรงอย่างน้อย 1 คน

(2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนภูมิการจัดองค์กรและโครงสร้างการบริหารงานเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งมีคำสั่งมอบหมายงานแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

(3) มีความเข้าใจตรงกันทุกระดับในเชิงนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนแม่บทเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้

(4) มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนาทางวิชาการ การสร้างแผนดำเนินการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ การมีแผนงานปรากฏชัดเจน กรอบเวลา และมีตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จ ความก้าวหน้า ผลที่เกิดขึ้นได้โดย

- จัดหาคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการบริหารจัดการระบบข้อมูลให้ทันสมัย จำนวน 3 - 5 เครื่อง

- มีแผนภูมิแสดงสถานะการเปลี่ยนแปลง การเคลื่อนไหว ตัวบ่งชี้ทางด้านอนามัย การศึกษา และสังคม ในรูปกราฟร้อยละสถิติเปรียบเทียบ

- จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่
- เชิญวิทยากรบรรยายแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ปัญหาของเด็กและเยาวชน

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน

ปรับปรุง	พอใช้	ดี
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติต่ำกว่าร้อยละ 50 (0-1 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติระหว่างร้อยละ 50-75 (2 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติสูงกว่าร้อยละ 75 ขึ้นไป (3 ข้อ)

3.1.2 มาตรฐานที่ 2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย

1) ตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน 2 ตัวบ่งชี้ คือ

(1) มีแผนแม่บท แผนกลยุทธ์ แผนประจำปี แผนปฏิบัติการประจำปี ตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่สอดคล้องกับนโยบายและความต้องการของประชาชนผู้นำท้องถิ่นและในกลุ่มของเด็กและเยาวชน

(2) มีการนำข้อมูล ตัวบ่งชี้ และผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

2) ตัวบ่งชี้ขั้นพัฒนา 3 ตัวบ่งชี้ คือ

(1) มีระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ การตัดสินใจ และการติดต่อสถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชน โดย

- รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์และปัญหา ร่วมสมัย 3 เดือนต่อครั้ง

- การพบปะประชุมร่วมกับตัวแทนเด็กและเยาวชน 6 เดือนต่อครั้ง

(2) การมีแผนที่ชุมชน การจัดระเบียบชุมชน การกำหนดพื้นที่ในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ให้เด็กมีกิจกรรมดำเนินการร่วมกัน

(3) มีการจัดตั้งศูนย์การติดตามช่วยเหลือเด็กขัดสนยากจน ด้อยโอกาส เด็กพิการ ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา ทุนสนับสนุน การฝึกฝนอาชีพ หลักสูตรพิเศษต่างๆ ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน

ปรับปรุง	พอใช้	ดี
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติต่ำกว่าร้อยละ 50 (0 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติร้อยละ 50 (1 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติสูงกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไป (2 ข้อ)

3.1.3 มาตรฐานที่ 3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารโดยหลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1) ตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน 2 ตัวบ่งชี้ คือ

(1) การมีประชาพิจารณ์นโยบายด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของเด็กและเยาวชน

(2) คณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการประชุมอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยสองเดือนต่อครั้งและนำผลการประชุมไปปฏิบัติ

2) ตัวบ่งชี้ขั้นพัฒนา 2 ตัวบ่งชี้ คือ

(1) ผู้บริหาร คณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนร่วมกันจัดทำแผนแม่บท แผนปฏิบัติการ แผนดำเนินงานประจำปี

(2) การมีตัวแทนของผู้หญิง เยาวชนหญิงเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน

ปรับปรุง	พอใช้	ดี
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติต่ำกว่าร้อยละ 50 (0 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติร้อยละ 50 (1 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติสูงกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไป (2 ข้อ)

3.1.4 มาตรฐานที่ 4 ด้านการส่งเสริมโครงการ กิจกรรม การแสดงออกของเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย

1) ตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน 3 ตัวบ่งชี้ คือ

- (1) มีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้เด็กและเยาวชนค้นพบตนเอง ความถนัด และการแสดงออกที่สร้างสรรค์
- (2) การส่งเสริมให้มีการสืบทอด การปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา และการละเล่นไทย
- (3) ให้เด็กมีส่วนร่วมประเมินผล สรุปรายงาน การอธิบายและระบุตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับคุณภาพสังคมในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

2) ตัวบ่งชี้ขั้นพัฒนา 5 ตัวบ่งชี้ คือ

- (1) ให้โอกาส ขอรับความคิดเห็น สนับสนุน กระตุ้นให้เด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกันจัดตั้งศูนย์เยาวชนขึ้น ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้การช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษา และให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด
- (2) เด็กและเยาวชนในชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ได้ใช้เวลาว่างวันละ 1-2 ชั่วโมงเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้น โดย
 - มีศูนย์กิจกรรมเด็กและเยาวชน เนื้อที่ใช้สอยอย่างพอเพียงกับจำนวนเด็กและเยาวชน เช่น ห้องกิจกรรมขนาดใหญ่ให้มีเนื้อที่ใช้สอยภายในอาคาร 1,000 ตารางเมตร มีห้องประชุม ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร อุปกรณ์นันทนาการ ลานกีฬา เป็นต้น และตั้งอยู่ใกล้ชุมชน สะอาด ปลอดภัยและมีอุปกรณ์พอเพียง
 - กำหนดพื้นที่ในชุมชนอย่างน้อย 1 แห่ง เพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาว่างในการเล่นกีฬา พักผ่อนหย่อนใจ ให้ห่างจากสถานบันเทิง ผับ คาราโอเกะ อย่างน้อย 300 - 500 เมตร
- (3) การให้ข้อมูลความรู้เรื่องสิทธิเด็ก กฎหมายที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 การจัดประชุมร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชน ปีละ 2 ครั้ง เพื่อประสานความคิด นโยบาย กิจกรรมและปัญหาสถานการณ์ร่วมสมัย
- (4) การสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีกิจกรรมการศึกษาออกสถานที่ การดูงานในต่างพื้นที่ตามหัวข้อที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

(5) ในแต่ละปีคณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนควรจัดให้มีกิจกรรมวันครอบครัวสันตนาการ อย่างน้อยปีละครั้ง

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตำบลที่ขั้นพื้นฐาน

ปรับปรุง	พอใช้	ดี
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติต่ำกว่าร้อยละ 50 (0-1 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติร้อยละ 50-75 (2 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติสูงกว่าร้อยละ 75 ขึ้นไป (3 ข้อ)

สรุป ในการประเมินผลเบื้องต้นของผู้บริหารมี 4 มาตรฐาน ตำบลที่ขั้นพื้นฐาน 10 ตำบล และตำบลที่ขั้นพัฒนา 14 ตำบล ในแต่ละด้าน ได้แก่

- 1) การจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงาน
- 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์
- 3) การมีส่วนร่วม
- 4) การส่งเสริมโครงการ กิจกรรม การแสดงออก

เมื่อประมวลครบทั้ง 4 ด้าน ผลรวมที่ได้สามารถนำไปประเมินเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการจัดทำนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมเด็ก การตัดสินใจ และการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ต่อไป

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตำบลที่ขั้นพื้นฐานมาตรฐานด้านผู้บริหารในภาพรวม

ปรับปรุง	พอใช้	ดี
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติต่ำกว่า ร้อยละ 50 (0-5 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติระหว่างร้อยละ 50-75 (6-8 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติสูงกว่า ร้อยละ 75 ขึ้นไป (9-10 ข้อ)

3.2 สถานะตัวบ่งชี้ด้านสุขภาพอนามัย ประกอบด้วย

3.2.1 ตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน 7 ตัวบ่งชี้ คือ

- 1) เด็กอายุ 3-5 ปี มีพัฒนาการตามวัยเพิ่มขึ้นร้อยละ 10
- 2) เด็กอายุ 3-5 ปี มีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐานอายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
- 3) นักเรียนระดับเด็กเล็กอายุ 3 ขวบ ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ดื่มนม ร้อยละ 100
- 4) นักเรียนระดับเด็กเล็กอายุ 3 ขวบ ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้รับประทาน อาหารกลางวันร้อยละ 100
- 5) เด็กและเยาวชนมีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพร้อยละ 60
- 6) ป้องกันและลดอัตราการสูบบุหรี่ของกลุ่มวัยรุ่น 15 ปีขึ้นไป ให้เฉลี่ยไม่เกิน ร้อยละ 25
- 7) ป้องกันและลดอัตราการดื่มสุราของกลุ่มวัยรุ่น 15 ปีขึ้นไป ให้เฉลี่ยไม่เกิน ร้อยละ 25

3.2.2 ตัวบ่งชี้ขั้นพัฒนา 2 ตัวบ่งชี้ คือ

- 1) มีการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดและโรคเอดส์อย่างต่อเนื่องในชุมชนโรงเรียน สถานศึกษา
- 2) มีการสนับสนุนและติดตามกองทุนสุขภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน

ปรับปรุง	พอใช้	ดี
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติต่ำกว่าร้อยละ 50 (0-3 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี การปฏิบัติระหว่างร้อยละ 50-75 (4-5 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี การปฏิบัติสูงกว่าร้อยละ 75 ขึ้นไป (6-7 ข้อ)

3.3 สถานะตัวบ่งชี้ด้านการศึกษา ประกอบด้วย

3.3.1 ตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน 8 ตัวบ่งชี้ คือ

- 1) เด็กก่อนวัยเรียนเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร้อยละ 90
- 2) นักเรียนที่มีความพร้อมเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 100
- 3) นักเรียนที่มีความพิการ กลุ่มด้อยโอกาส เด็กขาดสหายากจนมีความพร้อมเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 70
- 4) เด็กอายุ 7-15 ปีได้รับการศึกษาภาคบังคับร้อยละ 100
- 5) ส่งเสริม สนับสนุน และประสานให้นักเรียนยากจน เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ ที่จบการศึกษาภาคบังคับได้ศึกษาต่อร้อยละ 30
- 6) โรงเรียนมีเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงพอในการจัดการเรียนการสอน ในสัดส่วน 1 เครื่อง : นักเรียน 1-2 คน
- 7) อัตราส่วนจำนวนนักเรียน : ครู 1 คน = 25 : 1 ต่อ 1 ชั้นเรียน
- 8) อัตราการศึกษาของเด็กมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

3.3.2 ตัวบ่งชี้ขั้นพัฒนา 5 ตัวบ่งชี้ คือ

- 1) นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรร้อยละ 80
- 2) ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองร้อยละ 75
- 3) นักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับออกกลางคันไม่เกินร้อยละ 2
- 4) อัตราการเพิ่มของผู้จบการศึกษาภาคบังคับที่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10
- 5) งบประมาณลงทุนทางการศึกษาร้อยละ 10 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน

ปรับปรุง	พอใช้	ดี
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติต่ำกว่าร้อยละ 50 (0-3 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติระหว่างร้อยละ 50-75 (4-6 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติสูงกว่าร้อยละ 75 ขึ้นไป (7-8 ข้อ)

3.4 สถานะตัวบ่งชี้ด้านสังคม ประกอบด้วย

1) ตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน 6 ตัวบ่งชี้ คือ

- (1) เด็กและเยาวชนสามารถวิเคราะห์ แยกแยะ และตัดสินใจต่อปัญหาทางเพศและยาเสพติดเพิ่มขึ้นให้ได้ร้อยละ 70
- (2) เด็กและเยาวชนมีความเครียดสูงมากไม่เกินร้อยละ 5
- (3) ไม่มีเด็กถูกทอดทิ้ง
- (4) ลดอัตราการใช้ยาเสพติด ยาบ้า ของเด็กและเยาวชน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20
- (5) ลดพฤติกรรมที่สร้างปัญหาของเด็กและเยาวชนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 10 ของจำนวนเด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม
- (6) เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

2) ตัวบ่งชี้ขั้นพัฒนา 5 ตัวบ่งชี้ คือ

- (1) ลดอัตราการตายของเด็กและเยาวชนจากอุบัติเหตุไม่ให้เกิน 2 คน / ประชากร 1,000 คน
- (2) เด็กและเยาวชนสวมหมวกนิรภัยเมื่อขี่จักรยานหรือซ้อนท้ายจักรยานยนต์ ร้อยละ 100
- (3) เยาวชนมีสถานภาพการทำงานหรือประกอบธุรกิจส่วนตัวมากกว่า ร้อยละ 7
- (4) เพิ่มจำนวนและกระจายโอกาสการมีส่วนร่วมและกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ โดยครอบคลุมทั้งด้านตัวเด็กเอง ครอบครัว และชุมชน
- (5) อัตราการหย่าร้างของครอบครัวไม่เกินร้อยละ 20

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน

ปรับปรุง	พอใช้	ดี
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติต่ำกว่าร้อยละ 50 (0-2 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติระหว่างร้อยละ 50-75 (3-4 ข้อ)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติสูงกว่าร้อยละ 75 ขึ้นไป (5-6 ข้อ)

สุดท้ายสามารถสรุปสภาพการดำเนินงานขององค์กรส่วนท้องถิ่นในแต่ละแห่งตามข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ ตัวบ่งชี้ได้ตามข้อเท็จจริงที่มีอยู่ตามตารางดังนี้

ลำดับที่	กรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน	ปรับปรุง	พอใช้	ดี
1	ด้านผู้บริหาร 4 มาตรฐาน 10 ตัวบ่งชี้			
2	สถานะตัวบ่งชี้ด้านสุขภาพอนามัย 7 ตัวบ่งชี้			
3	สถานะตัวบ่งชี้ด้านการศึกษา 8 ตัวบ่งชี้			
4	สถานะตัวบ่งชี้ด้านสังคม 6 ตัวบ่งชี้			

ผลจากการสรุปตัวบ่งชี้ในแต่ละด้านจะทำให้ผู้บริหาร คณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ได้เห็นภาพรวมทั้งหมดและรายละเอียดแต่ละด้านควบคู่กันไป อันจักเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และพันธกิจขององค์กรให้เกิดขึ้น จุดแข็งและจุดเด่นขององค์กรที่ปฏิบัติได้ดีมีด้านใดบ้าง สิ่งที่ต้องรีบดำเนินการปรับปรุงจุดอ่อนข้อที่ควรแก้ไขเป็นอย่างยิ่งได้แก่เรื่องใดบ้าง การมีกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการดำเนินงานตลอดเวลา จะทำให้การปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีเป้าหมาย ทิศทาง ความชัดเจน กรอบเวลา งบประมาณ บุคลากรและตัวกำกับบ่งชี้ให้แต่ละฝ่ายเข้าใจถึงภารกิจที่ดำเนินการทุกขั้นตอน ซึ่งส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรทางสังคมที่มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพจนบรรลุสู่เป้าหมายคุณภาพของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญในที่สุด

3.5 แนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานตามมาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน

การกำหนดกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้การพัฒนาเด็กและเยาวชนในภาพรวมทั้งหมด จะทำให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเทคนิควิชาการ ขั้นตอนการดำเนินงาน คุณสมบัติของบุคลากรในการเตรียมการเรื่องสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เพื่อให้การพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเป็นไปเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นและประเทศชาติในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดตั้ง คณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง โดยประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน องค์กรประชาชน และผู้นำชุมชน เพื่อให้กิจกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนมีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการและครอบคลุมปัญหาทุกด้านเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งองค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนมีดังนี้

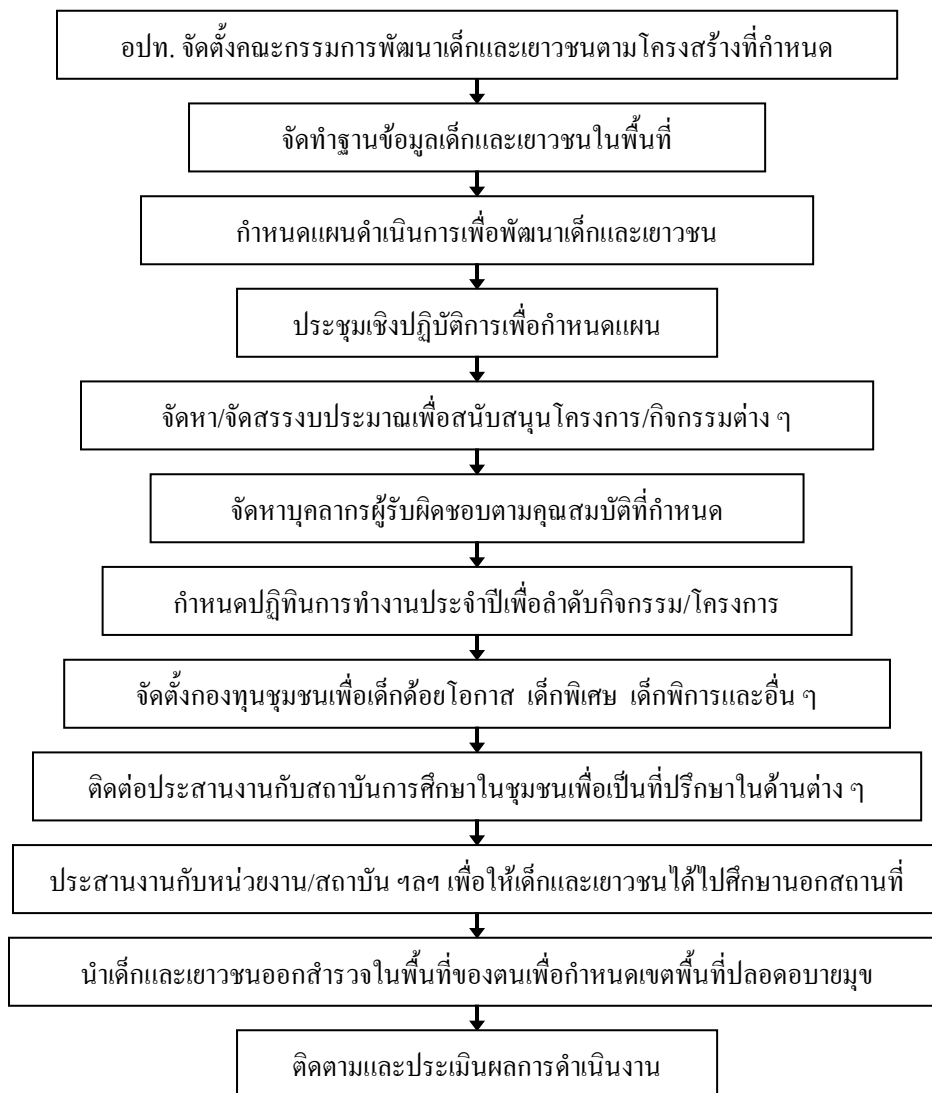
1) นายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ประธานกรรมการ
2) ประธานสภาท้องถิ่น	กรรมการ
3) รองนายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	กรรมการ
4) ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	กรรมการ
5) ผู้อำนวยการสำนัก/กอง/หัวหน้ากอง/ส่วน/สาขารณสุข	กรรมการ
6) ผู้อำนวยการสำนัก/กอง/หัวหน้ากอง/ส่วน/การคลัง	กรรมการ
7) ผู้อำนวยการสำนัก/กอง/หัวหน้ากอง/ส่วน/โยธา	กรรมการ
8) ผู้บริหารสถานศึกษา (1-3 แห่ง)	กรรมการ
9) นายกสมาคม/องค์กรเอกชนที่ดำเนินงานด้านเด็กและเยาวชน
ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (1-2 แห่ง)	กรรมการ
10) ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินงานด้านเด็กและเยาวชน
ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (1-2 แห่ง)	กรรมการ
11) ผู้แทนสมาคม/ชมรมกีฬา
ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (1-2 แห่ง)	กรรมการ

- 2) ติดตามแผนงาน โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนประจำปี ให้มีการดำเนินการสอดคล้องกับแผนฯ ระยะ 3 ปี และความจำเป็นในท้องถิ่น
 - 3) ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษา และวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 4) รณรงค์และส่งเสริมให้องค์กรเอกชนและประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชน และสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีต่อเด็กและเยาวชน
 - 5) สนับสนุนการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน
 - 6) ติดตามและรายงานสภาพปัจจุบัน ปัญหาของเด็กและเยาวชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมทั้งเสนอและการแก้ปัญหาการพัฒนาเด็กและเยาวชน
 - 7) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานในด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม
- ขั้นตอนที่ 2** จัดทำฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สามารถศึกษารายละเอียดของการจัดทำได้จากภาคผนวก ข)
- ขั้นตอนที่ 3** กำหนดแผนดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไปสู่มาตรฐาน ตัวบ่งชี้คุณภาพ กรอบเวลาเพื่อการติดตามประเมินผลในเวลา 2 ปี
- ขั้นตอนที่ 4** จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เพื่อกำหนดแผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว
- ขั้นตอนที่ 5** จัดหาและจัดสรรงบประมาณเพื่อดูแลและสนับสนุน โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ร้อยละ 10 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- ขั้นตอนที่ 6** จัดหาบุคลากรผู้รับผิดชอบโครงการตามคุณสมบัติที่กำหนดอย่างน้อย 1 คน ตามความพร้อมของแต่ละองค์กร
- ขั้นตอนที่ 7** กำหนดปฏิทินการทำงานประจำปีเพื่อลำดับกิจกรรมและโครงการต่างๆ ให้ทุกฝ่ายรับทราบเพื่อส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วม
- ขั้นตอนที่ 8** จัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อเด็กด้อยโอกาส เด็กพิเศษ เด็กพิการ และอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการให้ทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน และอื่น ๆ
- ขั้นตอนที่ 9** ติดตามประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาในชุมชน เพื่อเป็นที่ปรึกษาในด้านการวิจัย การทำกิจกรรม วิจัยการเฉพาะด้าน และการประเมินผลโครงการ
- ขั้นตอนที่ 10** ประสานงานกับหน่วยงาน/สถาบัน แหล่งวิทยาการเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ไปศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่

ขั้นตอนที่ 11 นำเด็กและเยาวชนออกสำรวจพื้นที่ในชุมชนของตนเพื่อกำหนดเขตพื้นที่ปลอดภัย ยาเสพติด แหล่งบันเทิง การจัดทำแผนที่ชุมชน GIS ได้

ขั้นตอนที่ 12 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานมาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน และจัดทำรายงานประจำปี

แผนภูมิ 3.1 แสดงขั้นตอนการปฏิบัติตามมาตรฐาน

3.6 แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในเชิงสาระและรูปแบบ โดยจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี เพื่อกำหนดกิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ความจำเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.6.1 การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) ขั้นตอนการจัดทำแผน

เพื่อให้แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล) สอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับต่างๆ จึงกำหนดกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กและเยาวชนไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ ทบทวนการดำเนินงานและจัดลำดับปัญหา/ความต้องการและความจำเป็นในแต่ละด้าน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำวิสัยทัศน์การพัฒนาเด็กและเยาวชน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำร่างแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงและจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน

2) รายละเอียดวิธีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กและเยาวชน

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ ทบทวนการดำเนินงานและจัดลำดับปัญหา/ความต้องการและความจำเป็นในแต่ละด้าน ดังนี้

(1) จัดประชุมคณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชน และผู้เกี่ยวข้ององค์กรภาคเอกชน องค์กรประชาชน และผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชน ดัชนีบ่งชี้วิกฤตรุนแรง สถานการณ์เด็กในชุมชน ข้อมูลสถิติที่น่าเป็นห่วงแผนที่ชุมชน จุดเด่น / จุดด้อยของพื้นที่ สภาพการดำเนินงานที่เป็นอยู่ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ รวมทั้งความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และรวบรวมแนวนโยบายแผน ตลอดจนวิสัยทัศน์ของรัฐบาล กระทรวง และกรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

(2) นำปัญหา/ความต้องการ และแนวนโยบายที่ได้มาจากการระดมความคิดเห็น ตามข้อ (1) มาวิเคราะห์หาสาเหตุ ลักษณะ และขอบเขตปัญหา เพื่อกำหนดโครงสร้างของปัญหาและความจำเป็นที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหา สาเหตุ และแนวทางดำเนินการแก้ไขในแต่ละด้าน รวมทั้งให้มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการตามความจำเป็นเร่งด่วนของท้องถิ่นด้วย

(3) คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน นำปัญหา/ความต้องการที่จัดเรียงลำดับตามความสำคัญ/ความจำเป็นเร่งด่วนแล้ว มากำหนดเป็นประเด็นปัญหาหลักเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ (จุดมุ่งหมายการพัฒนา) ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำวิสัยทัศน์การพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่วนราชการ องค์กรภาคเอกชน/องค์กรประชาชน และผู้นำชุมชนในท้องถิ่น นำปัญหา/ความต้องการ ตามข้อ (3) และนำข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด/ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนพัฒนาจังหวัด รวมทั้งวิสัยทัศน์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาร่วมกันพิจารณากำหนดสภาพการพัฒนาของเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ ซึ่งข้อความที่แสดงจุดมุ่งหมายในการพัฒนานี้ควรเป็นสิ่งที่ประชาชนในท้องถิ่น เห็นชอบร่วมกัน

(1) แนวทางการจัดทำวิสัยทัศน์ของการพัฒนาเด็กและเยาวชนอาจประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

- ประเมินสภาพการณ์ ปัญหา/ความต้องการในอดีตและปัจจุบันของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น
- วิเคราะห์แนวโน้มของสภาพปัญหาความต้องการ และอุปสรรคของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น โดยพิจารณาว่าหากไม่แก้ไขจะเกิดอะไรขึ้นหรือนโยบาย แผน และวิสัยทัศน์ระดับต่างๆ มีการตั้งเป้าหมายความต้องการให้เกิดอะไรบ้างในอนาคต
- กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นได้แก่จุดมุ่งหมายการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ต้องการบรรลุถึงในระยะเวลาที่กำหนด อาจกำหนดในระยะ 5 ปีหรือนานกว่านั้น โดยใช้เทคนิคการระดมความคิดเห็นตามความเหมาะสม

- (2) แนวทางการจัดทำวิสัยทัศน์การพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ดี มีดังนี้
- วิสัยทัศน์จะต้องครอบคลุมการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต
 - มีความเป็นไปได้ในการบรรลุถึงภายใต้เงื่อนไขของศักยภาพและ ข้อจำกัดที่มีอยู่
 - มีความสอดคล้องกับแนวคิดและทิศทางการพัฒนาของประเทศ จังหวัด หรืออำเภออย่างเหมาะสม เช่น การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน ที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชน องค์กรภาคเอกชน/องค์กรประชาชน และผู้นำชุมชน ในท้องถิ่นพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยนำยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ และแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนของจังหวัดหรือหน่วยงานต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้อง มาพิจารณาประกอบกับสถานการณ์ความจำเป็นและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ อุปสรรค/ข้อจำกัด ตลอดจนโอกาส และศักยภาพในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในแต่ละด้าน ซึ่งองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นจะต้องนำข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้มาพิจารณาประกอบกับยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนาของ จังหวัดหรืออำเภอ และวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่นที่กำหนดไว้ แล้วจึงกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และ แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ
- 2) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ ภารกิจในการพัฒนาที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการเพื่อนำไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายหรือวิสัยทัศน์การพัฒนาที่ กำหนดไว้
- 3) กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการพัฒนา ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การ พัฒนาเด็กและเยาวชนในแต่ละด้าน

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กและเยาวชน คณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวบรวมรายละเอียดของการจัดทำตามขั้นตอนที่ 3 มาพิจารณา และจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามเค้าโครงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงและจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนฉบับสมบูรณ์
เพื่อบรรจุในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตรวจสอบร่างแผนตามขั้นตอนที่ 4 กับ
แผนพัฒนาจังหวัดเพื่อประสานการดำเนินการตามระบบแผนพัฒนาจังหวัด และนำประเด็นที่
นอกเหนือจากร่างแผนดังกล่าว รวมทั้งข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาปรับปรุงและ
จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สมบูรณ์
แล้วนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กและเยาวชนเสนอขออนุมัติตามลำดับต่อไป

3.6.2 แผนปฏิบัติการพัฒนาเด็กและเยาวชน 3 ปี

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กและ
เยาวชนแล้ว ในการนำแผนพัฒนาดังกล่าวมาปฏิบัติในแต่ละปี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็น
จะต้องจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน 3 ปี โดยนำแนวทางการพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์การ
พัฒนาเด็กและเยาวชนมาจัดลำดับความสำคัญ ตรวจสอบ ทบทวน โดยเน้นให้มีความสอดคล้องกับ
สถานการณ์ความจำเป็นของสังคมในแต่ละปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดทำแผนงาน
โครงการ/กิจกรรมที่จะดำเนินการในช่วง 3 ปีนำไปจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อไป ทั้งนี้
แผนงานและโครงการ/กิจกรรมที่จะดำเนินการในแต่ละปีจะต้องมีความแน่นอนพร้อมดำเนินการ
ได้ทันทีที่ได้รับอนุมัติงบประมาณ และจะต้องมีความเรียบร้อยในแบบแผนและรายการทางเทคนิค
ตลอดจนรายละเอียดการคิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมนั้น ๆ

วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน 3 ปี

- 1) เพื่อนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กและเยาวชนมากำหนดแนวทางปฏิบัติ
และจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น และสนองตอบต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายรวมของการพัฒนาองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น
- 2) เพื่อกำหนดโครงการ/กิจกรรม เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้อยู่ในลักษณะ
ที่พร้อมจะบรรจุในเอกสารงบประมาณประจำปีและนำไปปฏิบัติได้ทันทีเมื่อได้รับงบประมาณ

ขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาเด็กและเยาวชน 3 ปี

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมจัดทำแผน

เป็นขั้นตอนเริ่มต้น ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน 3 ปี (ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก อาจให้คณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชน เป็นผู้พิจารณาจัดทำแผนปฏิบัติการนี้ได้) การเขียนโครงการ ขออนุมัติจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี ประชุมชี้แจง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ทราบถึงแนวทางวิธีการและบทบาทหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสานสัมพันธ์สอดคล้องเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษา สืบค้น และเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผน ไม่จำกัดเฉพาะการศึกษาข้อมูลจากเอกสารเพียงอย่างเดียว แต่จะรวมถึงประสบการณ์ ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องและผลการประเมินการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นปัจจุบัน รวมถึงนโยบายเร่งด่วน และสถานการณ์ที่คาดไม่ถึง

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย

- 1) นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 2 มาวิเคราะห์ และจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของปัญหา และแนวทางการพัฒนาที่จำเป็นเฉพาะในปีนั้น ๆ
- 2) นำผลการวิเคราะห์ ตามลำดับความสำคัญมาพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวทางการพัฒนาที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคเด็กและเยาวชนเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ และ เป้าหมายของแผนพัฒนา 3 ปีให้สอดคล้องกับความจำเป็นเร่งด่วน และมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติระหว่างปี

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดและคัดเลือกแผนงานและโครงการ

ศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการที่กำหนดและจัดทำรายละเอียดของโครงการ/กิจกรรมในลักษณะของเอกสาร โครงการ เรียงลำดับความสำคัญให้พร้อมที่จะนำเข้าแผนงาน โครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนเสนอของบประมาณต่อสภาท้องถิ่นต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การอนุมัติแผน

เมื่อจัดทำร่างเอกสารแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน 3 ปีเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะนำไปใช้ต้องผ่านการตรวจสอบจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ และบรรจุเข้าสู่แผนพัฒนา 3 ปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

3.7 การดำเนินการด้านการสงเคราะห์เด็ก

กรณีพบเด็กที่มีปัญหา และมีคุณสมบัติที่จะรับการสงเคราะห์จากหน่วยงานราชการ คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถอำนวยความสะดวกในการประสานกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือหน่วยงานสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ซึ่งบริการที่จัดให้กับเด็ก ได้แก่

3.7.1 การรับเด็กเข้าสถานสงเคราะห์เด็กอ่อน เป็นการให้การสงเคราะห์แก่เด็กที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน หรืออยู่ในภาวะยากลำบาก คือ เด็กชาย-หญิง อายุแรกเกิด - 5 ปี มีสถานสงเคราะห์เด็กอ่อน 8 แห่ง

เอกสาร/หลักฐานประกอบการขอรับบริการ

- 1) หนังสือส่งตัว หรือสำเนาใบแจ้งความ (ถ้ามี)
- 2) เอกสารหลักฐานของเด็กและผู้ปกครอง เช่น สูติบัตร ทะเบียนบ้าน

บัตรประจำตัวประชาชนพร้อมสำเนา สมุดสุขภาพ

3.7.2 การรับเด็กเข้าสถานสงเคราะห์เด็ก เป็นการให้การสงเคราะห์แก่เด็กที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน หรืออยู่ในภาวะยากลำบาก คือ เด็กชาย-หญิง อายุระหว่าง 6-18 ปี มีสถานสงเคราะห์เด็ก 16 แห่ง

เอกสาร/หลักฐานประกอบการขอรับบริการ

- 1) หนังสือส่งตัว หรือสำเนาใบแจ้งความ (ถ้ามี)
- 2) เอกสารหลักฐานของเด็กและผู้ปกครอง เช่น สูติบัตร ทะเบียนบ้าน

บัตรประจำตัวประชาชนพร้อมสำเนา สมุดสุขภาพ ผลการเรียน

3.7.3 การรับเด็กเข้าสถานแรกรับ เป็นการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่ประสบความเดือดร้อน หรือสมควรได้รับความคุ้มครองสวัสดิภาพโดยเด็กชาย - หญิงอายุระหว่าง 6-18 ปี มีสถานแรกรับเด็ก 2 แห่ง คือ สถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร ที่อำเภอธัญบุรี จ.ปทุมธานี

และสถานแรกรับเด็กชาย บ้านปากเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี และบ้านพักเด็กและครอบครัว 24 แห่ง ในจังหวัดต่าง ๆ

เอกสาร/หลักฐานประกอบการขอรับบริการ

- 1) หนังสือส่งตัว (ถ้ามี)
- 2) เอกสารหลักฐานของเด็กและผู้ปกครอง เช่น สูติบัตร ทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชนพร้อมสำเนา สมุดสุขภาพ

3.7.4 การรับเด็กเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เป็นการให้การคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่ประสบปัญหา คือ เด็กชาย-หญิง อายุระหว่าง 6-18 ปี มีสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก 2 แห่ง คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ ต.โคกสูง อ.อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่นและภาคตะวันออกที่ ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง

เอกสาร/หลักฐานประกอบการขอรับบริการ

- 1) หนังสือส่งตัว (ถ้ามี)
- 2) เอกสารหลักฐานของเด็กและผู้ปกครอง เช่น สูติบัตร ทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชนพร้อมสำเนา สมุดสุขภาพ

3.7.5 การรับเด็กเข้าสู่ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพ เป็นการให้การสงเคราะห์แก่เด็กที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน หรืออยู่ในภาวะยากลำบาก คือ เด็กชาย อายุ 6-18 ปี มีศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพเด็กและเยาวชนจังหวัดศรีสะเกษ

เอกสาร/หลักฐานประกอบการขอรับบริการ

- 1) หนังสือส่งตัว (ถ้ามี)
- 2) เอกสารหลักฐานของเด็กและผู้ปกครอง เช่น สูติบัตร ทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชนพร้อมสำเนา สมุดสุขภาพ

3.7.6 การรับเด็กเข้าสถานพัฒนาและฟื้นฟู เป็นการให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ประสบปัญหา คือ เด็กชาย-หญิง อายุระหว่าง 6-18 ปี มีสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ภาคตะวันออก และสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ (เฉพาะเด็กหญิง)

เอกสาร/หลักฐานประกอบการขอรับบริการ

- 1) หนังสือส่งตัว (ถ้ามี)

2) เอกสารหลักฐานของเด็กและผู้ปกครอง เช่น สูติบัตร ทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชนพร้อมสำเนา สมุดสุขภาพ

3.7.7 การจัดบริการบ้านพักเด็กและครอบครัว (บ้านพักฉุกเฉิน) เป็นการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน ที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างทันด่วนที่มีบ้านพักเด็กและครอบครัว 24 แห่ง

เอกสาร/หลักฐานประกอบการขอรับบริการ

- 1) บัตรประชาชน (ถ้ามี)
- 2) หนังสือของทางราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

3.7.8 การจัดหาครอบครัวทดแทน ได้แก่ การขอรับบุตรบุญธรรมของชาวไทยและชาวต่างประเทศ และการจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์

เอกสาร/หลักฐานและขั้นตอนการดำเนินการให้ติดต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

3.7.9 การสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน เพื่อให้การสงเคราะห์ครอบครัวให้สามารถดูแลเด็กในความอุปการะได้ตามควรแก่สภาพ เป็นครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคมและมีเด็กอยู่ในความอุปการะตั้งแต่แรกเกิด ถึง 18 ปี (ถ้าอยู่ระหว่างการศึกษาคงอายุไม่เกิน 20 ปี)

เอกสาร/หลักฐานประกอบการขอรับบริการ

- 1) บัตรประจำตัวประชาชนบิดา มารดา หรือผู้ปกครองพร้อมสำเนา
- 2) ทะเบียนบ้านของ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองพร้อมสำเนา (ถ้ามี)
- 3) สูติบัตรของเด็กพร้อมสำเนา
- 4) หนังสือรับรองจากสถานศึกษา (ถ้ามี)
- 5) ใบมรณบัตรพร้อมสำเนา (กรณีผู้ปกครองเด็กเสียชีวิต) (ถ้ามี)

3.7.10 การคุ้มครองแก่เด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ คือเด็กที่มีภูมิลำเนาในประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ ไทย กัมพูชา พม่า ลาว เวียดนาม และจีนแถบจังหวัดยูนนาน หรือเด็กที่มีได้มีสัญชาติไทยที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์

3.7.11 การส่งเสริมการศึกษาเด็กในชุมชนบนพื้นที่สูง เป็นเด็กในชุมชนพื้นที่สูงที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป มีศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดกาญจนบุรี ตาก เชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน

เอกสาร/หลักฐานประกอบการขอรับบริการ

- 1) หลักฐานของบิดา/มารดา/ผู้ปกครอง (ถ้ามี)
- 2) สูติบัตร (ถ้ามี)
- 3) ทะเบียนบ้าน (ถ้ามี)

รายชื่อและสถานที่ตั้งหน่วยงานสงเคราะห์เด็กต่างๆ สามารถศึกษาได้จากภาคผนวก ก

3.8 บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชน

ต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจทำงานร่วมกับเด็กและเยาวชน ซึ่งควรมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- ปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ / พัฒนาชุมชน / สังคมสงเคราะห์
- มีประสบการณ์ทำงานด้านเด็กและเยาวชนไม่น้อยกว่า 3 ปี
- สามารถใช้คอมพิวเตอร์ผลิตสื่อต่าง ๆ ได้
- สามารถทำการวิจัยภาคสนามเบื้องต้น ติดตามวิเคราะห์โครงการได้ และสามารถ

สรุปเป็นรายงานเสนอได้

- ติดต่อประสานงานสร้างมนุษยสัมพันธ์ มีเจตคติที่ดีต่อเด็กและเยาวชน

3.9 ข้อเสนอแนะ

3.9.1 การกระจายอำนาจและการถ่ายโอนภารกิจสำคัญๆ จากส่วนกลางให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การเมืองส่วนท้องถิ่นจะผูกพันใกล้ชิดกับประชาชนมากยิ่งขึ้น แนวโน้มของนโยบายจะให้ความสำคัญในเชิงคุณภาพคน คุณภาพสังคม การศึกษา อนามัยสิ่งแวดล้อม ศาสนาและวัฒนธรรม การริเริ่มในส่วนของนโยบาย กรอบมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน จะเป็นบรรทัดฐานความสำเร็จและความล้มเหลวที่จับต้องได้ในเชิงรูปธรรม เห็นผลงานและความก้าวหน้าได้อย่างชัดเจน ประชาชนจะเรียกร้องให้ดูแลคุณภาพชีวิตของบุตรหลานมากกว่าแต่ก่อน เพราะสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในขั้นวิกฤตอย่างหนัก การวางแผนนโยบายจึงต้องมีทั้งระบบข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน สารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System) ที่แสดงภาพรวมและผลกระทบที่เกิดขึ้น สถิติ ตัวเลขที่เก็บอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ กำหนดนโยบาย แผนแม่บท และงบประมาณอย่างเพียงพอ รวมทั้งการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง การเสนอผลงานโดยมุ่งการพัฒนาและความก้าวหน้า คุณภาพชีวิต

ที่ค้ำขึ้นในกลุ่มเด็กและเยาวชน ดังนั้นการเตรียมแต่แรกเริ่มในเชิงมาตรฐานและ ตัวบ่งชี้จะเป็น เครื่องชี้วัดและการประกันคุณภาพด้านต่างๆ ได้ตรงกับสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง ตรงไปตรงมา และสร้างสรรค์เป็นอย่างยิ่ง

3.9.2 ในกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐาน 31 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ขั้นพัฒนา 26 ตัวบ่งชี้ ในเชิงยุทธศาสตร์ต้องเน้นตัวบ่งชี้ขั้นพื้นฐานก่อน โดยจำเป็นต้องมีนโยบาย แผนแม่บท คณะกรรมการบริหารพัฒนาเด็กและเยาวชน งบประมาณ คณะทำงานและผู้รับผิดชอบโครงการ การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง งานเชิงยุทธศาสตร์จึงจะเริ่มขึ้นอย่างมีทิศทางและมีเป้าหมายที่ ชัดเจน ในระยะ 2-3 ปีแรก ต้องเน้นเนื้อหาเฉพาะด้าน เรียงลำดับความสำคัญ สร้างผลงานให้ สำเร็จเฉพาะเรื่องเฉพาะด้าน จนเป็นที่ยอมรับและสร้างความเชื่อมั่น ได้เป็นอย่างดี ในเวลาต่อมา จึงเพิ่มเติมมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่ขยายงานอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพิ่มเติมอีก 5-6 ตัวบ่งชี้ ไม่ว่าจะ เป็นการสร้างศูนย์กิจกรรม พื้นที่สีขาว กิจกรรมวันครอบครัว การณรงค์ลดปัญหาสังคมและอื่นๆ การนำกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ทั้งหมดไปปฏิบัติคราวเดียวกันจะประสบผลสำเร็จได้ยาก

3.9.3 การเมืองในยุคปัจจุบันและอนาคตจะมีสาระสำคัญที่เน้นเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ ตัวบ่งชี้สำคัญ ระบบข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน การพัฒนาองค์กรให้ทันสมัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องมีการเตรียมการให้พร้อม ฐานองค์กรต้องมีระบบข้อมูลทุกด้านเพื่อการตัดสินใจ มีชุดของ ตัวบ่งชี้แต่ละด้านที่ระบุถึงสิ่งเปลี่ยนแปลงพัฒนาขึ้น เกิดกิจกรรมที่หลากหลาย มีการลงมือปฏิบัติ เคลื่อนไหว มีปฏิสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ดึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยในการดำเนินการ เปิดกว้างร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาวิจัย ค้นคว้า สร้างทักษะชีวิตและภูมิด้านทานให้กับเด็กและ เยาวชนอย่างทั่วถึง ประสานงานถึงกลุ่มเด็กและเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินการ กิจกรรม โครงการต่างๆ ด้วยตนเอง ประการสุดท้ายต้องเตรียมแผนงานพัฒนาองค์กรให้เติบโต ก้าวหน้าทั้งในเชิงบริหารจัดการ ข้อมูลเชิงสารสนเทศ แผนพัฒนาขีดความสามารถด้านต่างๆ ปฏิรูประบบการเงิน และอื่นๆ

3.9.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีหลายองค์กรที่ดำเนินงานประสบ ผลสำเร็จเป็นจำนวนมาก ในหลาย ๆ เทศบาลที่ทำงานด้านการศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าหน่วยงานต้นแบบ องค์กรการบริหารส่วนตำบลหลายพื้นที่ที่จัดการศึกษาปฐมวัยสำเร็จเป็นที่ ยอมรับ มีชื่อเสียงในหลายมิติจำนวนไม่น้อยเน้นเรื่องการแข่งขันกีฬาและสันตนาการจนปัญหา เด็กและเยาวชนลดลงเป็นอันมาก กล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้คือต้นแบบที่

ทำให้เกิดการศึกษาเป็นแบบอย่างการศึกษา ข้อเด่น ข้อดี และข้อด้อยที่เกิดขึ้น การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Outside-in) จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะพัฒนาวิสัยทัศน์ กิจกรรมเชื่อมโยง การศึกษาเปรียบเทียบ และการสร้างเครือข่ายที่ยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นน่าจะถือเป็นนโยบายและสนับสนุนการดูงานประจำปี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ กระตุ้นการเปลี่ยนแปลง และเป็น การพัฒนาบุคลากรให้มีวิสัยทัศน์ มุมมองที่หลากหลายตลอดเวลา

3.9.5 กรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในหนังสือเล่มนี้เป็นการรวบรวมขึ้นมาจากหลายหน่วยงานที่มีความน่าเชื่อถือในเชิงมาตรฐานทางวิชาการ อย่างไรก็ตามเมื่อมีการนำไปใช้ระยะ หนึ่ง 3-5 ปี กรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้บางด้านอาจล้าสมัยและจำเป็นต้องปรับใหม่ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่โดยทั่วไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ ทันทีและต่อเนื่อง แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างแต่ในภาพรวมถือได้ว่าเป็นกรอบมาตรฐานของ ประเทศและสากลได้

บทที่ 4

การมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนนับเป็นแก่นและกิจกรรมสำคัญที่สุดของการบริหารและการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเรื่องนี้ได้สรุปแนวทางการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประเด็น คือ

4.1 ความหลากหลายของระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

4.1.1 การมีส่วนร่วมในระดับให้อำนาจแก่ประชาชน เช่น การลงประชามติ

4.1.2 การมีส่วนร่วมในระดับการสร้างร่วมมือ เช่น จัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่ก่อให้เกิดการร่วมมือในการพัฒนา

4.1.3 การมีส่วนร่วมในระดับการเข้ามามีบทบาท เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานตลอดกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างกันอย่างจริงจัง เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การตั้งศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ที่ให้ตัวแทนชุมชนเป็นผู้รับเรื่องและติดตามการแก้ไขปัญหา

4.1.4 การมีส่วนร่วมในระดับหารือ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริง ความรู้สึกและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจ เช่น การสำรวจความคิดเห็นการประชุมสาธารณะและการลงพื้นที่ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1.5 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสารเป็นระดับขั้นต่ำที่สุด ประชาชนเพียงแต่รับทราบว่าเกิดอะไร ที่ไหนเป็นการให้ข้อมูลฝ่ายเดียวจากภาครัฐ เช่น การจัดทำสื่อเผยแพร่ เป็นต้น

ประเด็นความสำคัญที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องตระหนัก คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนแต่ละขั้นมีประโยชน์และมีคุณค่าที่แตกต่างกัน ผู้รับผิดชอบต้องจัดกระบวนการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนในวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และประโยชน์ที่คาดหวัง เพื่อเลือกระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมและสอดคล้องกัน ต้องแจ้งให้ประชาชนทราบตั้งแต่ต้นว่าต้องรักษาสัญญาที่จะดำเนินการตามระดับการมีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลต่อความไว้วางใจของประชาชน

4.2 ปัจจัยที่ควรคำนึงถึงในการกำหนดระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

4.2.1 ลักษณะพื้นที่ ประชาชนในชนบทมีเวลาอุทิศให้การมีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนในสังคมเมือง และมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ รูปแบบการมีส่วนร่วมเน้นความเป็นกันเอง ขณะที่ในเมืองมีลักษณะเป็นทางการ การให้ข้อมูลข่าวสารในชนบทต้องใช้สื่อที่เข้าใจง่าย เน้นการพูดมากกว่าการอ่าน

4.2.2 ลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ต้องเลือกระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ เช่น ในกลุ่มประชาชนที่มีความกระตือรือร้นหรือผู้นำชุมชน ควรเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในระดับสูง เช่น เชิญเป็นคณะที่ปรึกษาหรือจัดสนทนากลุ่มย่อย เป็นต้น

4.2.3 ประเด็นเรื่องที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วม ถ้าเป็นเรื่องที่ชุมชนให้ความสนใจสูง เคยมีความขัดแย้งมาแล้วในอดีต หรือจะมีผลกระทบต่อประชาชนส่วนรวมทั้งเรื่องที่ต้องการความร่วมมือจากประชาชนสูง รูปแบบการมีส่วนร่วมต้องมีความหลากหลายและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในระดับที่สูงกว่าการให้ข้อมูล

4.2.4 ทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ระยะเวลางบประมาณ และบุคลากร

4.3 เงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

4.3.1 ตัวผู้นำองค์กร ทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำต้องมีความตั้งใจ แน่วแน่ และจริงจังต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะส่งผลต่อการจริงจังของการปฏิบัติงานของพนักงานปฏิบัติการก่อให้เกิดความไว้วางใจจากประชาชนและส่งผลให้ประชาชนอยากเข้าร่วมมือ

4.3.2 ทีมงานและองค์กร ต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์การกำหนดเป้าหมายการเลือกระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วม การติดต่อกับประชาชน และเปิดโอกาสให้บุคลากรขององค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารองค์กรเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของพนักงาน

4.3.3 ประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแสดงให้เห็นว่าเรื่องที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นเรื่องน่าสนใจ มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมให้เหมาะสมและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรม

สำหรับโครงการหรือกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กเยาวชนที่น่าสนใจ จะประสบผลสำเร็จ นำศึกษาได้แก่ ศูนย์ชุมชนสร้างสรรค์คอนยูง จะสามารถรายละเอียดได้จากภาคผนวก ค

บรรณานุกรม

1. สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. **สุขภาพคนไทย 2548**. บริษัท อิงค์ ออน เปเปอร์ จำกัด : กรุงเทพมหานคร, 2548.
2. สมพงษ์ จิตระดับ. **รายงานคุณลักษณะและวิธีการเรียนรู้ของเยาวชนรุ่นใหม่**. องค์การค้ำคูณสภา: กรุงเทพมหานคร, 2547.
3. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. **คู่มือการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด : กรุงเทพมหานคร.
4. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน. **เด็ก เยาวชน ครอบครัว สายใยและหัวใจแห่งสังคม**. อุษาการพิมพ์: กรุงเทพมหานคร, 2546
5. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. **คู่มือการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**.
6. สิริมา สมบูรณ์สิน. **การพัฒนาตัวบ่งชี้ความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
7. สถาบันกฎหมายอาญา. **รัฐธรรมนูญใหม่มีอะไรใหม่**. มูลนิธิสถาบันกฎหมายอาญา: กรุงเทพมหานคร, 2546.
8. มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. **พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546**. บริษัทผลึกไท: กรุงเทพมหานคร, 2546.
9. สถาบันรามจิตติ. **คู่มือสำหรับนักวิจัย โครงการติดตามสถานะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch)**. สถาบันรามจิตติ: กรุงเทพมหานคร, 2547.
10. สถาบันพัฒนาสยาม. **โครงการวิจัยและพัฒนาเรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2547.

11. ณรงค์ อ้วนอง และคณะ. โครงการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน: ศึกษากรณีโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตระเวนชายแดนภาคใต้. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2547.
12. กชกร ชินะวงศ์ และคณะ. ดอนยุง ชุมชนลือมรัก พิทักษ์เด็ก. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2542.
13. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. การปฏิรูปการเรียนรู้. 2548.

ภาคผนวก ก

- : พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖
- : รายชื่อและสถานที่ตั้งหน่วยงานสงเคราะห์เด็ก

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๕๖

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖

เป็นปีที่ ๕๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่าโดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๘ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๕๖”

มาตรา ๒[๑] พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕

(๒) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๕๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

“เด็กเร่ร่อน” หมายความว่า เด็กที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดูหรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไปในที่ต่างๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อนจนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน

“เด็กกำพร้า” หมายความว่า เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้

“เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก” หมายความว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนหรือ บิดามารดา หย่าร้าง ทิ้งร้าง ถูกคุมขัง หรือแยกกันอยู่และได้รับความลำบาก หรือเด็กที่ต้องรับ ภาระหน้าที่ในครอบครัวเกินวัยหรือกำลังความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถ ช่วยเหลือตัวเองได้

“เด็กพิการ” หมายความว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง สติปัญญา หรือจิตใจ ไม่ว่าจะความบกพร่องนั้นจะมีมาแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง

“เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า เด็กที่ประพฤตินั้นไม่สมควร เด็กที่ ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อ ศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่ กำหนดในกฎกระทรวง

“นักศึกษา” หมายความว่า เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่า อยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

“นักเรียน” หมายความว่า เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทั้งประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐ หรือเอกชน

“บิดามารดา” หมายความว่า บิดามารดาของเด็กไม่ว่าจะสมรสกันหรือไม่

“ผู้ปกครอง” หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย

“ครอบครัวอุปถัมภ์” หมายความว่า บุคคลที่รับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดูอย่างบุตร

“การเลี้ยงดูโดยมิชอบ” หมายความว่า การไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือพัฒนาเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวง จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือ จิตใจของเด็ก

“ทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อ เด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤตินในลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัด ต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

“สืบเสาะและพินิจ” หมายความว่า การค้นหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลและนำมาวิเคราะห์วินิจฉัยตามหลักวิชาการทางสังคมสงเคราะห์ แพทย์ จิตวิทยา กฎหมาย และหลักวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและครอบครัวของบุคคลนั้น

“สถานรับเลี้ยงเด็ก” หมายความว่า สถานที่รับเลี้ยงและพัฒนาเด็กที่มีอายุไม่เกินหกปีบริบูรณ์และมีจำนวนตั้งแต่หกคนขึ้นไป ซึ่งเด็กไม่เกี่ยวข้องเป็นญาติกับเจ้าของหรือผู้ดำเนินการสถานรับเลี้ยงเด็กดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสถานพยาบาลหรือโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชน

“สถานแรกรับ” หมายความว่า สถานที่รับเด็กไว้อุปการะเป็นการชั่วคราวเพื่อสืบเสาะและพินิจเด็กและครอบครัว เพื่อกำหนดแนวทางในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละราย

“สถานสงเคราะห์” หมายความว่า สถานที่ให้การอุปการะเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่หกคนขึ้นไป

“สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า สถานที่ให้การศึกษาอบรม ฝึกอาชีพ เพื่อแก้ไขความประพฤติ บำบัด รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจแก่เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

“สถานพัฒนาและฟื้นฟู” หมายความว่า สถานที่ โรงเรียน สถาบัน หรือศูนย์ที่จัดขึ้นเพื่อให้การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการศึกษาแนะแนว และการฝึกอบรมอาชีพแก่เด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นกรณีพิเศษ

“สถานพินิจ” หมายความว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนคุ้มครองเด็ก

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความว่ารวมถึง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด

“ปลัดกระทรวง” หมายความว่า ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และหมายความว่ารวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวง

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในจังหวัดใดยังมีได้เปิดทำการศาลเยาวชนและครอบครัวหรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัด ให้ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้รัฐมนตรีแต่ละกระทรวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงนั้นกฎกระทรวงหรือระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก

มาตรา ๗ ให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ อธิบดีกรมสุขภาพจิต อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ เป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานที่ทำในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ครู จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ ไม่น้อยกว่าเจ็ดปีวิชาชีพละสองคน โดยจะต้องมีผู้แทนจากภาคเอกชนอย่างน้อยวิชาชีพละหนึ่งคน และแต่งตั้งจากผู้มีประสบการณ์ซึ่งมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในด้านสวัสดิการเด็กมาไม่น้อยกว่าเจ็ดปีอีกสองคน โดยมีรองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นสตรีไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม

คณะกรรมการจะแต่งตั้งข้าราชการในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

มาตรา ๘ ให้สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ปฏิบัติงานธุรการทั่วไปของคณะกรรมการ
- (๒) ประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ กลุ่มครอบครัว และส่งเสริมความประพฤติเด็ก
- (๓) พัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการ ตลอดจนให้บริการด้านสงเคราะห์ กลุ่มครอบครัว และส่งเสริมความประพฤติเด็ก
- (๔) รวบรวมผลการวิเคราะห์ วิจัย ดำเนินการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายรวมทั้งแผนงานในการสงเคราะห์ กลุ่มครอบครัว และส่งเสริมความประพฤติเด็กของหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง แล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบ
- (๕) ปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๙ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งเพราะครบวาระอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

มาตรา ๑๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๙ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก

(๓) รัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่องหรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

(๔) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

(๕) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๖) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๗) ขาดการประชุมติดต่อกันสามครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเช่นเดียวกันตามมาตรา ๙ เป็นกรรมการแทน และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้ว แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน

มาตรา ๑๓ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม หากรองประธานไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่ง เป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๔ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณและมาตรการในการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) วางระเบียบโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจัดหาผลประโยชน์ของกองทุน

(๔) วางระเบียบเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๔๗

(๕) วางหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่

(๖) ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ ปฏิบัติงานด้านการศึกษา การสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก รวมทั้งมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถาน คุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาและฟื้นฟู สถานพินิจ หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กทั้งของรัฐและเอกชน

(๗) ติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการ คุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด รวมทั้งให้คำแนะนำและ เสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความ ประพฤติเด็กในกรุงเทพมหานครและระดับจังหวัด

(๘) ดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริม ความประพฤติเด็ก

มาตรา ๑๕ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อ ปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๓ มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการหรือ คณะทำงานโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกองบัญชาการตำรวจ นครบาล ผู้แทนกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ผู้แทนศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้แทน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและ พิตักย์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาชุมชน ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักอนามัย และผู้อำนวยการสำนักการแพทย์เป็น กรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งมี

ประสบการณ์ในการทำงานที่ทำในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ครู จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ วิชาชีพละ
สองคน โดยจะต้องมีผู้แทนจากภาคเอกชนอย่างน้อยวิชาชีพละหนึ่งคน และแต่งตั้งจากผู้มี
ประสบการณ์ด้านสวัสดิการเด็กอีกสองคน โดยมีผู้อำนวยการสำนักสวัสดิการสังคม เป็นกรรมการ
และเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นสตรีไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม

คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานครจะแต่งตั้งข้าราชการในสำนักสวัสดิการ
สังคมไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

มาตรา ๑๗ ให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด
เป็นประธานกรรมการ รองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นรอง
ประธานกรรมการ อัยการจังหวัด พัฒนาการจังหวัด แรงงานจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่
การศึกษา นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ผู้แทนศาลเยาวชนและ
ครอบครัวจังหวัด หรือผู้แทนศาลจังหวัด ในกรณีที่จังหวัดนั้นไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัว
ผู้แทนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด หรือผู้แทนกระทรวงยุติธรรมซึ่งแต่งตั้งจาก
ข้าราชการในจังหวัดในกรณีที่จังหวัดนั้นไม่มีสถานพินิจ นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด เป็น
กรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งมี
ประสบการณ์ในการทำงานที่ทำในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ครู จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ วิชาชีพละ
สองคน โดยจะต้องมีผู้แทนจากภาคเอกชนอย่างน้อยวิชาชีพละหนึ่งคนและแต่งตั้งจากผู้มี
ประสบการณ์ด้านสวัสดิการเด็กอีกสองคน โดยมีพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดเป็นกรรมการ
และเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นสตรีไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม

คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดจะแต่งตั้งข้าราชการในจังหวัดนั้นไม่เกินสองคนเป็น
ผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

มาตรา ๑๘ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ มาใช้บังคับ
กับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การแต่งตั้งกรรมการแทน และการปฏิบัติหน้าที่ของ
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ โดยอนุโลม เว้นแต่อำนาจของรัฐมนตรีตาม
มาตรา ๑๐ (๓) และมาตรา ๑๑ ให้เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการ
จังหวัดแล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๕ มาใช้บังคับกับการประชุมและการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด โดยอนุโลม

มาตรา ๒๐ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณ และมาตรการในการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา การสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก รวมทั้งมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาและฟื้นฟู สถานพินิจ หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กของรัฐและเอกชน ภายในเขตกรุงเทพมหานคร หรือเขตจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๓) กำหนดแนวทางการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กในเขตกรุงเทพมหานครหรือเขตจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๔) จัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กในเขตกรุงเทพมหานครหรือเขตจังหวัด แล้วแต่กรณี และรายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาทุน และการจัดการทุนต่อคณะกรรมการและคณะกรรมการบริหารกองทุน

(๕) ตรวจสอบหรือเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงกรณีมีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบ

(๖) เรียกเอกสารหรือพยานหลักฐานใดๆ หรือขอคำชี้แจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวินิจฉัยในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

(๗) ติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ และส่งเสริมความประพฤติเด็กในกรุงเทพมหานครและระดับจังหวัด แล้วแต่กรณี แล้วรายงานผลต่อคณะกรรมการ

(๘) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๒๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้กรรมการและอนุกรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๒ **การปฏิบัติต่อเด็ก**

มาตรา ๒๒ การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

การกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็กหรือไม่ ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๓ ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ชนบทรอบนิคมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

มาตรา ๒๔ ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการเขต นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ ไม่ว่าเด็กจะมีผู้ปกครองหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งมีอำนาจและหน้าที่ดูแลและตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาและฟื้นฟูและสถานพินิจที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจ แล้วรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อทราบ และให้มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๕ ผู้ปกครองต้องไม่กระทำการ ดังต่อไปนี้

(๑) ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใด ๆ โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน

(๒) ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใด ๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม

(๓) จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งที่เป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัย
จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(๔) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการ
ของเด็ก

(๕) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

มาตรา ๒๖ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่
ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

(๑) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจ
ของเด็ก

(๒) จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือรักษาพยาบาลแก่เด็กที่
อยู่ในความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(๓) บังคับ ชู่เชิญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือ
น่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด

(๔) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็ก
ให้แก่บุคคลอื่นที่มีโชษุติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจาก
ทางราชการแล้ว

(๕) บังคับ ชู่เชิญ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไป
เป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วย
ประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก

(๖) ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกาย
หรือจิตใจมีผลกระทบต่อเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก

(๗) บังคับ ชู่เชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้
กระทำการใดเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโต
หรือพัฒนาการของเด็กหรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก

(๘) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนัน ไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่น
การพนัน สถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า

(๕) บังคับ ชู่เชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะ เป็น ไป เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

(๑๐) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์ถ้าการทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น

มาตรา ๒๗ ห้ามมิให้ผู้ใด โฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

มาตรา ๒๘ ในกรณีผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กได้ไม่ด้วยเหตุใด หรือผู้ปกครองกระทำการใดอันน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพหรือขัดขวางต่อความเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบ หรือมีเหตุจำเป็นอื่นใดเพื่อประโยชน์ในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หรือป้องกันมิให้เด็กได้รับอันตรายหรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการให้การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๙ ผู้ใดพบเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามหมวด ๓ และหมวด ๔ จะต้องให้การช่วยเหลือเบื้องต้นและแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ โดยมีชักช้า

แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่รับตัวเด็กไว้รักษาพยาบาล ครู อาจารย์ หรือนายจ้าง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กที่เป็นศิษย์หรือลูกจ้าง จะต้องรายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทราบ โดยมีชักช้า หากเป็นที่ปรากฏชัดหรือน่าสงสัยว่าเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

การแจ้งหรือการรายงานตามมาตรานี้ เมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางปกครอง

มาตรา ๓๐ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามหมวด ๓ และหมวด ๔ มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจค้น ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำทารุณกรรมเด็ก มีการกักขังหรือเลี้ยงดูโดยมิชอบ แต่ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีเด็กอาจได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือถูกนำไปสถานอื่นซึ่งยากแก่การติดตามช่วยเหลือ ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลาภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

(๒) ชักถามเด็กเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอาจนำตัวเด็กไปยังที่ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว รวมทั้งบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งนี้ จะต้องกระทำโดยมิชักช้า แต่ไม่ว่ากรณีใดจะกักตัวเด็กไว้นานเกินกว่าสิบสองชั่วโมงไม่ได้ เมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวให้ปฏิบัติตาม (๑) ระหว่างที่เด็กอยู่ในความดูแลจะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูและหากเจ็บป่วยจะต้องให้การรักษาพยาบาล

(๓) มีหนังสือเรียกผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความประพฤติ สุขภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็ก

(๔) ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองของเด็ก นายจ้างหรือผู้ประกอบการ เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ที่เด็กทำงานหรือเคยทำงาน อาศัยหรือเคยอาศัยอยู่ เจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลสถานศึกษาที่เด็กกำลังศึกษาหรือเคยศึกษา หรือผู้ปกครองสวัสดิภาพ ส่งเอกสารหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ การศึกษา การทำงาน หรือความประพฤติของเด็กมาให้

(๕) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของผู้ปกครอง สถานที่ประกอบการของนายจ้างของเด็ก สถานศึกษาของเด็ก หรือสถานที่ที่เด็กมีความเกี่ยวข้องด้วย ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อสอบถามบุคคลที่อยู่ในที่นั้นๆ และรวบรวมข้อมูลหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว การเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็ก

(๖) มอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองพร้อมกับแนะนำหรือตักเตือนผู้ปกครองให้ดูแลและอุปการะเลี้ยงดูเด็กในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาในทางที่เหมาะสม

(๗) ทำรายงานเกี่ยวกับตัวเด็กเพื่อมอบให้แก่สถานแรกรับในกรณีมีการส่งเด็กไปยังสถานแรกรับหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการร้องขอ

เด็กที่อยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องได้รับการอุปการะเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม และก่อนที่จะจัดให้เด็กเข้าอยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู จะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ก่อนเท่าที่สามารถทำได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (๑) (๒) และ (๕) พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวก่อนและให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๓

การสงเคราะห์เด็ก

มาตรา ๓๒ เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ได้แก่

- (๑) เด็กเร่ร่อน หรือเด็กกำพร้า
- (๒) เด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือพลัดหลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง
- (๓) เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ด้วยเหตุใดๆ เช่น ถูกจำคุก กักขัง พิกัด ทูพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง ยากจน เป็นผู้เยาว์ หย่า ถูกทิ้งร้าง เป็นโรคจิตหรือโรคประสาท
- (๔) เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสมอันอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกายหรือจิตใจของเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล
- (๕) เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ถูกทารุณกรรม หรือตกอยู่ในภาวะอื่นใดอันอาจเป็นเหตุให้เด็กมีความประพฤดิเสื่อมเสียในทางศีลธรรมอันดีหรือเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ
- (๖) เด็กพิการ
- (๗) เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก
- (๘) เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๓ ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔ ได้รับแจ้งจากบุคคลตามมาตรา ๒๕ หรือพบเห็นเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๒ ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามวิธีการที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่เด็กและครอบครัวหรือบุคคลที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้สามารถอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ตามมาตรา ๒๓

(๒) มอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของบุคคลที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดูตามระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินหนึ่งเดือน ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการตาม (๑) ได้

(๓) ดำเนินการเพื่อให้เด็กได้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

(๔) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในครอบครัวอุปถัมภ์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะ

(๕) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานแรกรับ

(๖) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์

(๗) ส่งเด็กเข้าศึกษาหรือฝึกหัดอาชีพ หรือส่งเด็กเข้าบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพศึกษา หรือฝึกหัดอาชีพในสถานพัฒนาและฟื้นฟู หรือส่งเด็กศึกษากล่อมเกลาจิตใจโดยใช้หลักศาสนาในวัดหรือสถานที่ทางศาสนาอื่น ที่ยินยอมรับเด็กไว้

วิธีการให้การสงเคราะห์ตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่ปลัดกระทรวงกำหนด และไม่ว่ากรณีใดๆ การดำเนินการให้การสงเคราะห์ตาม (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง ความยินยอมดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือตามแบบที่ปลัดกระทรวงกำหนด หรือยินยอมด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน ในกรณีที่ผู้ปกครองไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันควรหรือไม่อาจให้ความยินยอมได้ ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี มีอำนาจส่งเด็กเข้ารับการสงเคราะห์ตามวิธีการดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดต้องฟังรายงานและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ก่อน

ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี มีอำนาจกำหนดระยะเวลาในการสงเคราะห์เด็กตาม (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) แต่ถ้ามิพุดติการณ์เปลี่ยนแปลงไปอาจจะขยายหรือ

ย่นระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้วก็ได้ตามแต่เห็นสมควร ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับดำเนินการจัดให้เด็กสามารถกลับไปอยู่ในความปกครองของผู้ปกครองโดยมิชักช้า

ในกรณีเด็กอยู่ระหว่างการรับการสงเคราะห์ถ้าผู้ปกครองร้องขอและแสดงให้เห็นว่าสามารถปกครองและอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณีสั่งให้เด็กพ้นจากการสงเคราะห์และมอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองรับไปปกครองดูแลได้ แม้ว่าจะยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาในการสงเคราะห์ก็ตาม

ในกรณีที่บุคคลที่ได้รับการสงเคราะห์มีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ยังอยู่ในสภาพที่จำเป็นจะต้องได้รับการสงเคราะห์ต่อไป ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณีอาจสั่งให้บุคคลนั้นได้รับการสงเคราะห์ต่อไปจนอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นต้องการสงเคราะห์ต่อไปอีกและบุคคลนั้นมีได้คัดค้านปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีอาจสั่งให้สงเคราะห์บุคคลนั้นต่อไปตามความจำเป็นและสมควร แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินเวลาที่บุคคลนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

มาตรา ๓๔ ผู้ปกครองหรือญาติของเด็ก อาจนำเด็กไปขอรับการสงเคราะห์ที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการหรือสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด หรือที่สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูของเอกชน เพื่อขอรับการสงเคราะห์ได้

กรณีมีการนำเด็กมาขอรับการสงเคราะห์ที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการหรือสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด ถ้าเป็นเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาให้การสงเคราะห์ที่เหมาะสมตามมาตรา ๓๓ แต่ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถหาวิธีการสงเคราะห์ที่เหมาะสมกับเด็กตามมาตรา ๓๓ ได้ จะส่งเด็กไปยังสถานแรกรับก่อนก็ได้

กรณีมีการนำเด็กมาขอรับการสงเคราะห์ที่สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็กของเอกชน ให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพรายงานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาดำเนินการตามวรรคสองต่อไป

มาตรา ๓๕ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ พบเห็นเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๒ (๑) และ (๒) หรือได้รับแจ้งจากบุคคลตามมาตรา ๒๕ ให้สอบถามเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก ถ้าเด็กเจ็บป่วยหรือจำเป็นต้องตรวจสุขภาพหรือเป็นเด็กพิการต้องรีบจัดให้มีการตรวจรักษาทางร่างกายและจิตใจทันที หากเป็นเด็กที่จำเป็นต้อง

ได้รับการสงเคราะห์ก็ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๑ และไม่ว่ากรณีใดให้พยายามดำเนินการเพื่อให้เด็กสามารถกลับไปอยู่กับครอบครัวโดยเร็ว แต่หากปรากฏว่าสภาพครอบครัวหรือสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะที่จะให้เด็กกลับไปอยู่กับครอบครัว และมีเหตุจำเป็นที่จะต้องให้การคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่จะใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามหมวด ๔ ก็ได้

มาตรา ๓๖ ในระหว่างที่เด็กได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๑ (๒) (๔) หรือ(๖) หากปรากฏว่าเป็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดและพึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี มีอำนาจสั่งให้ใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามหมวด ๔ ได้

มาตรา ๓๗ เมื่อสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูได้รับตัวเด็กไว้ตามมาตรา ๓๑ (๕) (๖) หรือ (๗) ให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพรีบสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว และเสนอความเห็นเกี่ยวกับวิธีการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กแต่ละคนพร้อมด้วยประวัติไปยังปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี โดยมีชักช้า และให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งการตามที่เห็นสมควรต่อไป

มาตรา ๓๘ ในกรณีที่ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้เด็กเข้ารับการสงเคราะห์โดยผู้ปกครองไม่ยินยอมตามมาตรา ๓๑ วรรคสอง กรณีที่ผู้ปกครองของเด็กไม่เห็นด้วยกับกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๓๑ วรรคสาม หรือกรณีที่ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอรับเด็กไปปกครองดูแลเองแต่ได้รับการปฏิเสธจากปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดตามมาตรา ๓๑ วรรคสี่ ผู้ปกครองย่อมมีสิทธินำคดีไปสู่ศาลตามมาตรา ๕ ในเขตท้องที่นั้นภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันรับทราบคำสั่ง

มาตรา ๓๙ ในกรณีที่ผู้ปกครองซึ่งได้รับเด็กกลับมาอยู่ในความดูแล มีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าจะให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบแก่เด็กอีก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครอง หากผู้ปกครองไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำก็ให้ยื่นคำขอต่อปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี เพื่อเรียกผู้ปกครองมาทำทัณฑ์บนว่าจะไม่กระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบแก่เด็กอีกและให้วางประกันไว้เป็นจำนวนเงินตามสมควรแก่ฐานะานุรูป แต่จะเรียกประกันไว้ได้ไม่เกินระยะเวลาสองปี ถ้ากระทำผิดทัณฑ์บนให้รับเงินประกันเป็นของกองทุนคุ้มครองเด็กตามมาตรา ๖๕

การให้คำแนะนำหรือการเรียกประกันให้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองและประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

หมวด ๔ การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

มาตรา ๔๐ เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพได้แก่

- (๑) เด็กที่ถูกทารุณกรรม
- (๒) เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด
- (๓) เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กำหนดใน

กฎกระทรวง

มาตรา ๔๑ ผู้ใดพบเห็นหรือประสบพฤติการณ์ที่น่าเชื่อว่าจะมีการกระทำทารุณกรรมต่อเด็กให้รีบแจ้งหรือรายงานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ได้รับแจ้งเหตุตามวรรคหนึ่ง หรือเป็นผู้พบเห็นหรือประสบพฤติการณ์ที่น่าเชื่อว่าจะมีการกระทำทารุณกรรมต่อเด็กในสถานที่ใด ให้มีอำนาจเข้าตรวจค้นและมีอำนาจแยกตัวเด็กจากครอบครัวของเด็กเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยเร็วที่สุด

การแจ้งหรือการรายงานตามมาตรา ๔๑ นี้ เมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางปกครอง

มาตรา ๔๒ การดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๔๑ วรรคสอง ต้องรีบจัดให้มีการตรวจรักษาทางร่างกายและจิตใจทันที ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรต้องสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวเพื่อหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็ก ก็อาจส่งตัวเด็กไปสถานแรกรับก่อนได้หรือถ้าจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์ก็ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๓ และถ้าจำเป็นต้องให้การฟื้นฟูสภาพจิตใจก็ให้รีบส่งเด็กไปยังสถานพัฒนาและฟื้นฟู

การส่งเด็กไปสถานแรกรับ สถานพัฒนาและฟื้นฟู หรือสถานที่อื่นใดตามวรรคหนึ่ง ระหว่างการสืบเสาะและพินิจเพื่อหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสม ให้กระทำได้ไม่เกินเจ็ด วัน แต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นและสมควรเพื่อประโยชน์ของเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงาน อัยการจะยื่นคำร้องขอต่อศาลตามมาตรา ๕ เพื่อมีคำสั่งขยายระยะเวลาออกไปรวมแล้วไม่เกิน สามสิบวันก็ได้

มาตรา ๔๓ กรณีที่ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กเป็นผู้กระทำทารุณกรรมต่อเด็ก ถ้ามีการ ฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิดและมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกฟ้องนั้นจะกระทำทารุณกรรมแก่เด็กอีก ก็ให้ศาลที่พิจารณาคดีนั้นมีอำนาจกำหนดมาตรการคุ้มครองความประพฤตินั้น ห้ามเข้าเขตกำหนด หรือ ห้ามเข้าใกล้ตัวเด็กในระยะที่ศาลกำหนด เพื่อป้องกันมิให้กระทำการดังกล่าวและจะสั่งให้ผู้นั้น ทำทัณฑ์บนตามวิธีการที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วยก็ได้

หากยังไม่มีการฟ้องคดีอาญาหรือไม่ฟ้องคดีอาญาแต่มีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าจะมีการ กระทำทารุณกรรมแก่เด็กอีก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ผู้มีหน้าที่ คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ หรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอต่อศาลตามมาตรา ๕ เพื่อ ออกคำสั่งมิให้กระทำการดังกล่าวโดยกำหนดมาตรการคุ้มครองความประพฤดิและเรียกประกันด้วยก็ได้

ในกรณีตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง หากศาลเห็นว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อคุ้มครอง เด็กมิให้ถูกกระทำทารุณกรรมอีก ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ตำรวจจับกุมผู้ที่เชื่อว่าจะกระทำ ทารุณกรรมแก่เด็กมากที่สุดขังไว้มีกำหนดครั้งละไม่เกินสามสิบวัน

การพิจารณาออกคำสั่งหรือการเรียกประกันตามมาตรา นี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ของเด็กเป็นสำคัญ

มาตรา ๔๔ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ พบเห็นหรือได้รับแจ้งจากผู้พบเห็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดให้สอบถามเด็กและ ดำเนินการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก รวมทั้งสภาพความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความเป็นอยู่ การเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็กเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก และถ้าเห็นว่า จำเป็นต้องคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็ก โดยวิธีส่งเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและ ฟื้นฟูก็ให้เสนอประวัติพร้อมความเห็นไปยังปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งให้ใช้วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็ก

ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ เห็นว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ก็ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๓ แต่ถ้าเห็นว่ายังไม่สมควรส่งตัวเด็กไปยังสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู ก็ให้มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ยินยอมรับเด็กไปปกครองดูแล โดยอาจแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามมาตรา ๔๘ หรือไม่ก็ได้ และเมื่อได้ปรึกษาหารือร่วมกับผู้ปกครองหรือบุคคลที่จะรับเด็กไปปกครองดูแลแล้วอาจจะวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันมิให้เด็กมีความประทุษร้าย หรือเสี่ยงต่อการกระทำผิด โดยให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไปปกครองดูแลต้องปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

- (๑) ระมัดระวังมิให้เด็กเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ใดอันจะจงใจให้เด็กประทุษร้ายไม่สมควร
- (๒) ระมัดระวังมิให้เด็กออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือไปกับผู้ปกครอง
- (๓) ระมัดระวังมิให้เด็กคบหาสมาคมกับบุคคลหรือคณะบุคคลที่จะชักนำไปในทางเสื่อมเสีย
- (๔) ระมัดระวังมิให้เด็กกระทำการใดอันเป็นเหตุให้เด็กประทุษร้าย
- (๕) จัดให้เด็กได้รับการศึกษาอบรมตามสมควรแก่อายุ สติปัญญา และความสนใจของเด็ก
- (๖) จัดให้เด็กได้ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของเด็ก
- (๗) จัดให้เด็กกระทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

หากปรากฏชัดว่าผู้ปกครองหรือผู้ที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลละเลยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กรับเด็กกลับไปดูแล

มาตรา ๔๕ ห้ามมิให้เด็กซื้อหรือเสพสุราหรือบุหรี่ หรือเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือเสพสุราหรือบุหรี่ หากฝ่าฝืนให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบถามเด็กเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและมีหนังสือเรียกผู้ปกครองมาร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือ ว่ากล่าวตักเตือนให้ทำทัณฑ์บน หรือมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการและระยะเวลาในการจัดให้เด็กทำงานบริการสังคม

หรือทำงานสาธารณประโยชน์และอาจวางข้อกำหนดให้ผู้ปกครองต้องปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามมาตรา ๔๔ วรรคสอง หรือวางข้อกำหนดอื่นใดเพื่อแก้ไข หรือป้องกันมิให้เด็กกระทำความผิดขึ้นอีกก็ได้

หากปรากฏว่าผู้ปกครองของเด็กฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๓๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน และจัดให้เด็กทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๖ ในกรณีที่ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ส่งเด็กเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพหรือในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ออกข้อกำหนดให้เด็กทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรา ๔๕ หากผู้ปกครองไม่เห็นด้วยให้มีสิทธินำคดีไปสู่ศาลตามมาตรา ๕ ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันรับทราบคำสั่ง

มาตรา ๔๗ วิธีการดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก นอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ให้ เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๕

ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

มาตรา ๔๘ ในการดำเนินการสงเคราะห์ ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติ แก่เด็กตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่ามิเหมาะสมควรแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเพื่อกำกับดูแลเด็กคนใด ก็ให้ยื่นคำขอต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่สมัครใจและมีความเหมาะสมเป็นผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยจะกำหนดสถานที่อยู่อาศัยของเด็กที่อยู่ในการกำกับดูแลของผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กด้วยก็ได้

กรณีที่เด็กพ้นจากความปกครองดูแลของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานที่พัฒนาและฟื้นฟูแล้ว ถ้ามิเหมาะสมสมควรก็ให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพยื่นคำขอต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้ตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่สมัครใจและมีความเหมาะสมเป็นผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้

การแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กให้มีระยะเวลาคราวละไม่เกินสองปี

มาตรา ๔๕ ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา แนะนำ และตักเตือนเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติ การศึกษา และการประกอบอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในการกำกับดูแล
- (๒) เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา และแนะนำแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องการอบรม สั่งสอนและเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในการกำกับดูแล
- (๓) จัดทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของเด็กและของผู้ปกครองเสนอต่อปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ปกครองสวัสดิภาพ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดแล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการต่อไป

มาตรา ๕๐ ห้ามมิให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพหรือผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ภาพหรือข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก ผู้ปกครอง ในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของเด็กหรือผู้ปกครอง

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ซึ่งได้ล่วงรู้ข้อมูลดังกล่าวเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วย โดยอนุโลม

ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใดซึ่งข้อมูล ที่เปิดเผยโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง

หมวด ๖

**สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ
และสถานพัฒนาและฟื้นฟู**

มาตรา ๕๑ ปลัดกระทรวงมีอำนาจจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู ได้ทั่วราชอาณาจักร และผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟูภายในเขตจังหวัดนั้น หน่วยงานอื่นของรัฐนอกจากที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้อาจจัดตั้งและดำเนินกิจการได้เฉพาะสถานรับเลี้ยงเด็ก โดยแจ้งให้ปลัดกระทรวง

หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีทราบ และให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแนะนำ หรือสนับสนุนการจัดตั้งและการดำเนินการดังกล่าว

มาตรา ๕๒ ภายใต้บังคับของมาตรา ๕๑ ผู้ใดจะจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู ต้องขอรับใบอนุญาตต่อ ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี

การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาต การให้ต่ออายุ ใบอนุญาตการขอรับใบแทนใบอนุญาตที่สูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด การออกใบแทนใบอนุญาต และการเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้เสียค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๓ ให้ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการ คณะกรรมการ คุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด กำกับดูแลและส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครอง สวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟูที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ

มาตรา ๕๔ ในสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถาน พัฒนาและฟื้นฟูจะต้องไม่ดำเนินกิจการในลักษณะแสวงหากำไรในทางธุรกิจ และต้องมีผู้ปกครอง สวัสดิภาพเป็นผู้ปกครองดูแลและบังคับบัญชา

การดำเนินงานของสถานที่ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ปลัดกระทรวงกำหนด

มาตรา ๕๕ ให้ปลัดกระทรวงและผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจแต่งตั้งหรือถอดถอน ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถาน พัฒนาและฟื้นฟู ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๖ ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) รับตัวเด็กที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพไว้เพื่อสืบเสาะ และพินิจเด็กและครอบครัว วินิจฉัยกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการสงเคราะห์หรือคุ้มครอง สวัสดิภาพแก่เด็กแต่ละคน ถ้าจำเป็นอาจรับตัวเด็กไว้ปกครองดูแลชั่วคราวได้ไม่เกินสามเดือน

(๒) สืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือ คุ้มครองสวัสดิภาพรวมทั้งของผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อม

ทั้งปวงเกี่ยวกับเด็ก และมูลเหตุที่ทำให้เด็กตกอยู่ในสภาวะจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือ
คุ้มครองสวัสดิภาพ เพื่อรายงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๓) จัดให้มีการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิต พร้อมทั้งดำเนินการรักษา
เยียวยาแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล

(๔) จัดที่พักอาศัย ที่หลับนอน เครื่องนุ่งห่ม ให้เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ และ
จัดอาหารให้ถูกอนามัยและเพียงพอแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล

(๕) จัดการศึกษา การกีฬา และนันทนาการให้แก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล
ให้เหมาะสมกับวัยและสภาพของเด็กแต่ละคน

(๖) จัดส่งเด็กที่ได้ดำเนินการตาม (๑) และ (๒) ไปยังสถานสงเคราะห์ สถาน
พัฒนาและฟื้นฟู โรงเรียน หรือสถานที่อื่นใดที่มีวัตถุประสงค์ในการสงเคราะห์ หรือคุ้มครอง
สวัสดิภาพเด็กให้เหมาะสมกับวัยและสภาพของเด็กแต่ละคน

(๗) มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้
อุปการะเลี้ยงดูและถ้าเห็นสมควรอาจยื่นคำขอให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่
กรณี แต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามมาตรา ๔๘

(๘) ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือแก่ผู้ปกครอง ในกรณีที่เด็กจำต้องได้รับ
การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ

ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับต้องดำเนินการให้เด็กสามารถกลับไปอยู่กับ
ผู้ปกครองก่อน ส่วนการจัดให้เด็กไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถาน
พัฒนาและฟื้นฟู ให้ดำเนินการเป็นวิธีสุดท้าย

มาตรา ๕๖ ผู้รับใบอนุญาตและผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานสงเคราะห์และสถาน
คุ้มครองสวัสดิภาพที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นต้องควบคุมดูแลให้มีการรับ
เด็กที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพทุกคนไว้อุปการะเลี้ยงดู

มาตรา ๕๘ ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานสงเคราะห์มีอำนาจและหน้าที่ตามมาตรา
๕๖ (๑) (๒) (๓) และ (๔) และให้มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดการศึกษา อบรม สั่งสอน และฝึกหัดอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในความปกครอง
ดูแลของสถานสงเคราะห์ให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน

(๒) จัดบริการแนะแนว ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือแก่ผู้ปกครอง

(๓) สอดส่องและติดตามให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือแก่เด็กที่ออกจากสถานสงเคราะห์ไปแล้ว เพื่อเป็นการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่เคยอยู่ในสถานสงเคราะห์มิให้กลับไปสู่สภาพเดิม

การสืบเสาะและพินิจตามมาตรา ๕๖ (๒) ถ้าเป็นกรณีที่ได้ถูกส่งมาจากสถานแรกรับซึ่งมีรายงานการสืบเสาะและพินิจแล้ว อาจงดการสืบเสาะและพินิจก็ได้

มาตรา ๕๕ ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ปกครองดูแลและอุปการะเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ
- (๒) จัดการศึกษา อบรม และฝึกอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ
- (๓) แก้ไขความประพฤติ บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายจิตใจแก่เด็กที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ

(๔) สอดส่องและติดตามให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือแก่เด็กที่ออกจากสถานคุ้มครองสวัสดิภาพไปแล้ว

มาตรา ๖๐ ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานพัฒนาและฟื้นฟูมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) รับผิดชอบที่จำต้องได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพด้านร่างกายหรือจิตใจไว้ปกครองดูแล
- (๒) ทำการสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูเด็กแต่ละคน
- (๓) จัดการศึกษา ฝึกอบรม สั่งสอน บำบัดรักษา แนะนำ และฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจให้เหมาะสมแก่เด็กแต่ละคนที่อยู่ระหว่างการปกครองดูแล

มาตรา ๖๑ ห้ามมิให้เจ้าของ ผู้ปกครองสวัสดิภาพ และผู้ปฏิบัติงานในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู ทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ กักขัง ทอดทิ้ง หรือลงโทษเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลโดยวิธีการรุนแรงประการอื่น เว้นแต่กระทำเท่าที่สมควรเพื่ออบรมสั่งสอนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๖๒ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่ได้รับมอบหมายจาก ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพเป็นเจ้าพนักงานตามประมวล กฎหมายอาญา

หมวด ๗

การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา

มาตรา ๖๓ โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่ เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๖๔ นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือ สถานศึกษาและตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๖๕ นักเรียนหรือนักศึกษาผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๔ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตาม ระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และมีอำนาจนำตัวไปมอบแก่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาของ นักเรียนหรือนักศึกษานั้น เพื่อดำเนินการสอบถามและอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามระเบียบ ในกรณีที่ไม่สามารถนำตัวไปมอบได้จะแจ้งด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้

เมื่อได้อบรมสั่งสอนหรือลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือ ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาแจ้งให้ผู้ปกครองว่ากล่าวตักเตือนหรือสั่งสอนเด็กอีกชั้นหนึ่ง

การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้กระทำเท่าที่สมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนตาม ระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๖๖ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามหมวดนี้มีอำนาจดำเนินการเพื่อส่งเสริมความ ประพฤตินักเรียนและนักศึกษา ดังต่อไปนี้

(๑) สอบถามครู อาจารย์ หรือหัวหน้าสถานศึกษา เกี่ยวกับความประพฤติ การศึกษา นิสัยและสติปัญญาของนักเรียนหรือนักศึกษาที่ฝ่าฝืนมาตรา ๖๔

(๒) เรียกให้ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ หรือหัวหน้าสถานศึกษาที่นักเรียนหรือ นักศึกษานั้นกำลังศึกษาอยู่มารับตัวนักเรียนหรือนักศึกษา เพื่อว่ากล่าวอบรมสั่งสอนต่อไป

(๓) ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองในเรื่องการอบรมและสั่งสอนนักเรียนหรือนักศึกษา

(๔) เรียกผู้ปกครองมาว่ากล่าวตักเตือน หรือทำทัณฑ์บนว่าจะปกครองดูแลมิให้นักเรียนหรือนักศึกษาฝ่าฝืนมาตรา ๖๔ อีก

(๕) สอดส่องดูแลรวมทั้งรายงานต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลหรือแหล่งที่จ้างนักเรียนหรือนักศึกษาให้ประพฤติในทางมิชอบ

(๖) ประสานงานกับผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามหมวดนี้

มาตรา ๖๗ ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการฝ่าฝืนกฎหมายหรือระเบียบเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนหรือนักศึกษา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในระหว่างเวลาทำการเพื่อทำการตรวจสอบการฝ่าฝืนดังกล่าวได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวก่อน และให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๘

กองทุนคุ้มครองเด็ก

มาตรา ๖๘ ให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรียกว่า “กองทุนคุ้มครองเด็ก” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการส่งเสริม คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก รวมทั้งครอบครัวและครอบครัวอุปถัมภ์ของเด็กตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖๙ กองทุนประกอบด้วย

(๑) เงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้

(๒) เงินที่ได้รับจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี

- (๓) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้
- (๔) เงินอุดหนุนจากต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ
- (๕) เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนหรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายหรือโดยนิติกรรมอื่น
- (๖) เงินที่รับจากเงินประกันของผู้ปกครองที่ผิดทัศนคติบนตามมาตรา ๓๕
- (๗) ดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน

มาตรา ๓๐ เงินและดอกผลที่กองทุนได้รับตามมาตรา ๖๕ ไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๓๑ ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนสำนักงบประมาณ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งไม่เกินสามคนในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้แทนจากภาคเอกชนซึ่งเกี่ยวข้องกับงานด้านสวัสดิการเด็กอย่างน้อยหนึ่งคน เป็นกรรมการ และให้รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๓๒ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๕ มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการประชุมของคณะกรรมการบริหารกองทุน และการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการของคณะกรรมการบริหารกองทุน โดยอนุโลม

มาตรา ๓๓ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) บริหารกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
- (๒) พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินเพื่อการสงเคราะห์ ค้ำครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็ก รวมทั้งครอบครัวและครอบครัวอุปถัมภ์ของเด็กตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดหรือตามคำสั่งศาล
- (๓) รายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนต่อคณะกรรมการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๔ การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์และการจัดการกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๙๕ ให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน จำนวนห้าคน ประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านการเงิน การสวัสดิการเด็ก และการประเมินผล และให้รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมาย เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๓ มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการประชุมของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล ตามวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม

มาตรา ๙๖ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลตามมาตรา ๙๕ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน
- (๒) รายงานผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ
- (๓) มีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับกองทุนจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาประเมินผล

มาตรา ๙๗ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนจัดทำบุคคลและบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชี ตรวจสอบภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี

ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของกองทุนในรอบปีแล้วทำรายงานผลการสอบและรับรองบัญชีและการเงินของกองทุนเสนอต่อคณะกรรมการภายในหนึ่งร้อยห้าสิบ วันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีเพื่อคณะกรรมการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

รายงานผลการสอบบัญชีตามวรรคสองให้รัฐมนตรีเสนอต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอต่อรัฐสภาเพื่อทราบและจัดให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๕

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๙๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ มาตรา ๕๐ หรือมาตรา ๖๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๐ ผู้ใดขัดขวางไม่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๐ (๑) หรือ (๕) หรือไม่ยอมส่งเอกสารหรือส่งเอกสารโดยรู้ว่าเป็นเอกสารเท็จแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อถูกเรียกให้ส่งตามมาตรา ๓๐ (๔) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดไม่ยอมมาให้ถ้อยคำ ไม่ยอมให้ถ้อยคำโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๓๐ (๓) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าผู้ให้ถ้อยคำกลับให้ข้อความจริงในขณะที่การให้ถ้อยคำยังไม่เสร็จสิ้น การดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลนั้นให้เป็นอันระงับไป

มาตรา ๓๑ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดของศาลในการคุ้มครองความประพฤติ ห้ามเข้าเขตกำหนดหรือห้ามเข้าใกล้ตัวเด็กตามมาตรา ๔๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๒ ผู้ใดจัดตั้งหรือดำเนินกิจการสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูตามมาตรา ๕๒ โดยมิได้รับใบอนุญาตหรือใบอนุญาตถูกเพิกถอนหรือหมดอายุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับถ้าผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่งได้ยื่นคำขออนุญาตหรือยื่นคำขอต่อใบอนุญาตภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด การดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลนั้นให้เป็นอันระงับไป

มาตรา ๓๓ เจ้าของหรือผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูผู้ใดไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎกระทรวงหรือระเบียบที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่งได้ดำเนินการแก้ไขหรือปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ แล้ว การดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลนั้นให้เป็นอันระงับไป

มาตรา ๘๔ ผู้ใดกระทำการเป็นผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟูโดยมิได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๕๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๕ ผู้ใดกระทำการอันเป็นการยุยง ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุนให้นักเรียนหรือนักศึกษาฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา ๖๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๖ ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๖๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๘๗ ให้สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ และสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กของหน่วยราชการ หรือของเอกชนที่ได้รับอนุญาต ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๕๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่ดำเนินกิจการอยู่จนถึงวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ และสถานคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๘๘ บรรดากฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๕๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๗๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้คงใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการออกกฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งตามพระราช-บัญญัตินี้

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๗๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๕๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ใช้บังคับมาเป็นเวลานานสาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน สมควรกำหนดขั้นตอนและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติต่อเด็กให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็ก

ได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม อันเป็นการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รวมทั้งป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และสมควรปรับปรุงวิธีการส่งเสริมความร่วมมือในการคุ้มครองเด็กระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

รายชื่อและสถานที่ตั้งหน่วยงานสงเคราะห์เด็ก

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์
สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน		
1. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพญาไท (ปากเกร็ด)	78/24 ม.1 ถ.ภูมิเวท อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120	0-2584-7254-5
2. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต	2/40 ม.2 ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110	0-2577-2347
3. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด	78/1 ม.1 ถ.ติวานนท์ ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120	0-2583-8314
4. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนอุครธานี	238 ม.4 ต.โนนสูง ถ.อุคร-ขอนแก่น อ.เมือง จ.อุครธานี 41330	0-4229-5251
5. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน บ้านศรีธรรมราช	193 ถ.ราชดำเนิน ต.ในเมือง จ.นครศรีธรรมราช 80000	0-7535-6166
6. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน บ้านแคนทอง	283 ถ.กสิกรทุ่งสร้าง ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000	0-4323-7333
7. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน บ้านเวียงพิงค์	63/3 ม.4 ต.คอนแก้ว อ.แมริม จ.เชียงใหม่ 50180	0-5321-1877
8. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนบ้านสงขลา	57/5 ม.2 ต.พะวง อ.เมือง จ.สงขลา 90100	0-7433-3223
สถานสงเคราะห์เด็ก		
1. สถานสงเคราะห์เด็กหญิง บ้านราชวิถี	255 ถ.ราชวิถี เขตราชเทวี กทม.10400	0-2354-7484
2. สถานสงเคราะห์เด็กหญิงอุครธานี	238 ม.4 ต.โนนสูง ถ.อุคร-ขอนแก่น อ.เมือง จ.อุครธานี 41330	0-4229-5251
3. สถานสงเคราะห์เด็กหญิง จังหวัดสระบุรี	137 ม.7 ต.ธารเกษม อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี 18120	0-3626-8708
4. สถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านมหาเมฆ	1086-1092 ซ.สวนพลู แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120	02286-2013
5. สถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านปากเกร็ด	2 ม.1 ถ.ภูมิเวท ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120	0-2583-8343
6. สถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านบางละมุง	661 ม.3 ถ.สุขุมวิท ต.บางละมุง อ.บางละมุง จ.ชลบุรี 20150	0-3824-1373

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์
7. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านราชสีมา	278 ถ.ช้างเผือก ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000	0-4424-2552
8. สถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านศรีธรรมราช	193 ถ.ราชดำเนิน ต.ในเมือง จ.นครศรีธรรมราช 80000	0-7535-6166
9. สถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านหนองคาย	255 ม.14 บ้านหนองสองห้อง ต.คำขบหวาน อ.เมือง จ.หนองคาย 43100	0-4240-7387
10. สถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านเชียงใหม่	63/1 ม.4 ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ 50180	0-5322-2596
11. สถานสงเคราะห์เด็กชายจังหวัดยะลา	82 ถ.สุขยางค์ อ.เมือง จ.ยะลา 95000	0-7321-4488
12. สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิ มหาราช	2/1 ม.2 ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110	0-2577-2531
13. สถานสงเคราะห์เด็กชาย จังหวัดนครราชสีมา	11 ม.8 ต.ลำภู อ.เมือง จ.นครราชสีมา 96000	0-7353-2055
14. สถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี	186 ตร.รัฐสมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000	0-7333-2475
15. สถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์	63/3 ม.4 ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ 50180	0-5321-1877
16. สถานสงเคราะห์เด็กบ้านสงขลา สถานแรกรับเด็ก	57/5 ม.2 ต.พะวง อ.เมือง จ.สงขลา 90100	0-7433-3223
1. สถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญบุรี	9 ม.2 ถ.รังสิต-นครนายก ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110	0-2577-6570
2. สถานแรกรับเด็กชายปากเกร็ด	2/2 ม.1 ถ.ภูมิเวท ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120	0-2583-8345
สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก		
1. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	36 ม.9 ต.โคกสูง อ.อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น 40250	0-4342-1251
2. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ภาคตะวันออก	318 ถ.สุขุมวิท ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง 21150	0-3868-4102

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์
ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพเด็ก		
1. ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพเด็ก และเยาวชนจังหวัดศรีสะเกษ	203 ม.9 ถ.กสิกรรม อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 33000	0-4561-1218
บ้านพักเด็กและครอบครัว		
1. บ้านพักเด็กและครอบครัว กรุงเทพมหานคร	ในบริเวณสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กทม. 10400	0-2354-7580 0-2354-7582
2. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ชลบุรี	40 ม.4 ต.บางละมุง อ.บางละมุง จ.ชลบุรี 20150	0-3824-0220
3. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด เชียงใหม่	63/3 ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ 50180	0-5321-6459
4. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ภูเก็ต	2/47-48 ถ.ตรัง อ.เมือง ภูเก็ต 83000	0-7624-0140 0-7621-3315
5. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด นราธิวาส	190 ม.6 ต.โละจูด อ.แว้ง จ.นราธิวาส 96160	0-7358-4122
6. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด นครสวรรค์	26/5 ต.นครสวรรค์ตก อ.เมือง จ.นครสวรรค์ 60130	0-5634-5411
7. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด อุบลราชธานี	10/2 ซ.พนม 7 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000	0-4524-2641
8. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด อุตรธานี	ภายในบริเวณนิคมสร้างตนเองเชิงพิณ ต.นิคมสงเคราะห์ อ.เมือง จ.อุตรธานี 41000	0-4223-7151
9. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด สงขลา	ภายในบริเวณสำนักส่งเสริมและสนับสนุน วิชาการ 12 ถ.สงขลา-เกาะยอ ต.พะวง อ.เมือง จ.สงขลา 90100	0-7433-3745-6
10. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด สุรินทร์	127/1 ม.11 ถ.สุรินทร์-ท่าสว่าง ต.นอกเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 32000	0-4451-5018
11. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ชุมพร	111/59 ม.1 ต.วังไผ่ อ.เมือง จ.ชุมพร 86190	0-7757-4976

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์
12. บ้านพักเด็กและครอบครัว สระบุรี	โครงการบ้านสามวัย 21 ม.10 คชสิทธิ์ อ.หนองแค จ.สระบุรี 18250	0-3636-3147
13. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด พะเยา	47 บ้านแม่ตำป้อลาน อ.เมือง จ.พะเยา 56000	0-5448-5911 0-5448-0111
14. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ลำปาง	107 ถ.ประตูม้า ต.เวียงเหนือ อ.เมือง จ.ลำปาง 52000	0-5422-5383
15. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ตาก	140/1 ม.1 ต.ไม้งาม อ.เมือง จ.ตาก 63000	0-5551-4487 0-5551-6747
16. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ตรัง	200/41 ม.11 หมู่บ้านศรีตรัง ถ.ตรัง-ปะเหลียน อ.เมือง จ.ตรัง 92000	0-7521-6804 0-7521-6805
17. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ขอนแก่น	36/2 ม.9 ต.โคกสูง อ.อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น 40250	0-4342-1279
18. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด มหาสารคาม	985/3 ถ.นครสวรรค์ ซ.23 ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม 44000	0-4372-1210
19. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ระยอง	318 ถ.สุขุมวิท ต.ห้วยโป่ง อ.เมือง จ.ระยอง 21150	0-3868-4895 0-3868-4896
20. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด นครศรีธรรมราช	30/224 หมู่บ้านราชพฤกษ์ 2 ซ.7 ถ.พัฒนาการ-คูขวาง ต.ปากนคร อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช 80000	0-7535-7990
21. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด สุราษฎร์ธานี	99/6530 หมู่บ้านเสาวลักษณ์ 2 ม.1 ต.บางกุ้ง อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84000	0-7728-9248
22. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ปทุมธานี	1/119 ม.2 ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110	0-2577-2372
23. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ยะลา	24/2 ถ.อาคารสงเคราะห์ ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา 95000	0-7322-8412
24. บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด กาญจนบุรี	21 ซ.22 ถ.แสงชูโต อ.เมือง จ.กาญจนบุรี 71000	0-3451-7693

ภาคผนวก ข

: กระบวนการหล่อหลอมทางสังคมของเด็กและเยาวชน

- โครงสร้างหลัก ชั้นเปลือกของสังคม หน่วยย่อยต่างๆ สร้างและหล่อหลอมเด็กรุ่นใหม่
- คุณลักษณะของเด็กไทยที่ไม่พึงประสงค์

: การจัดทำฐานข้อมูลเด็กและเยาวชน

- แบบประเมิน แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์
- การนำเครื่องมือ แบบประเมิน แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ไปใช้

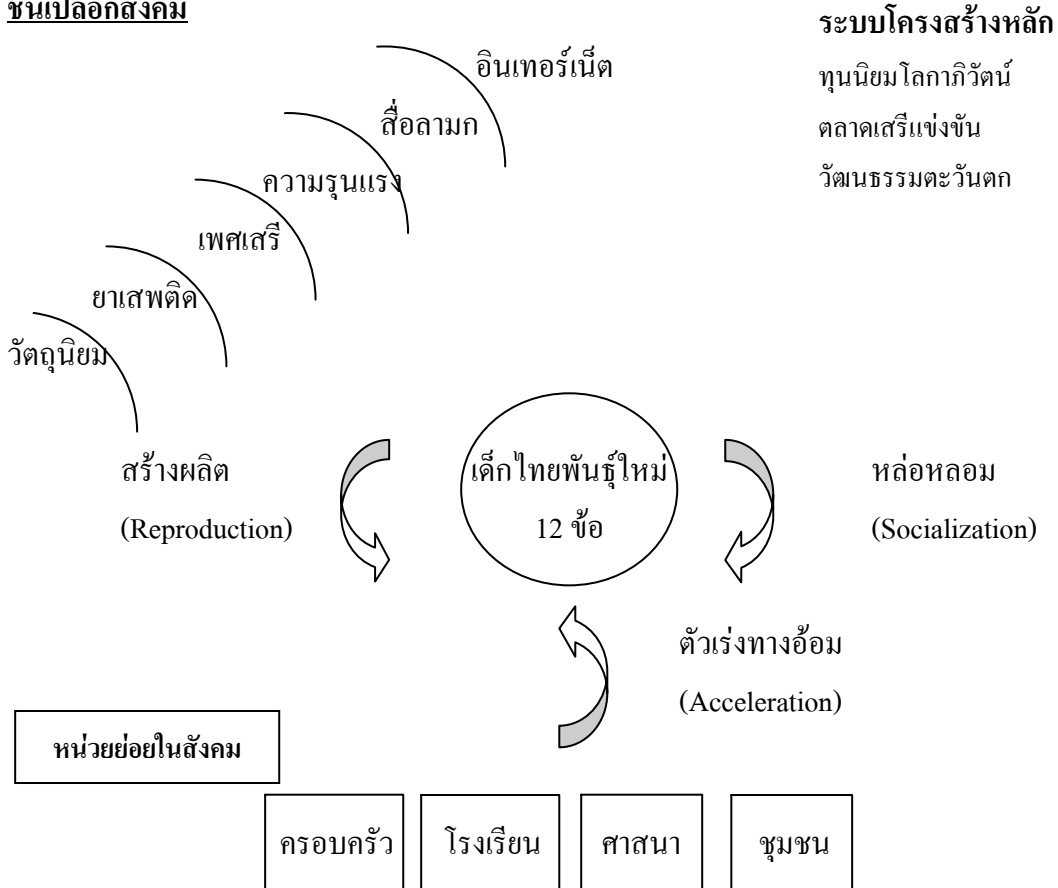
กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของเด็กและเยาวชน

1. โครงสร้างหลัก ชั้นเปลือกของสังคม หน่วยย่อยต่าง ๆ สร้างและหล่อหลอมเด็กรุ่นใหม่

ความงดงามและคุณค่าของสังคมไทยและตัวเด็กไทยจำนวนมากเริ่มผุกร่อน หดความหมาย และกำลังถูกสังคมแบบใหม่ (Post-Modernization) และยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทุนนิยมสมัยใหม่ วัฒนธรรมรื้อนแรง การแข่งขันในระบบตลาดที่มุ่งผลกำไรเป็นประโยชน์สูงสุด มนุษย์เป็นผู้ผลิต ผู้รับบริการต้องเห็นแก่ตัว ทรัพยากรเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกของมนุษย์ ทุกหน่วยของสังคมมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันและทำให้สังคมเกิดกลุ่มคนที่มีฐานะ ชนชั้น รายได้จากระบบการศึกษาที่สูงต่ำ จากการลงทุนมากน้อยแตกต่างกัน การชี้ฐานะทางสังคมล้วนดูปัจจัย มูลค่าทางวัตถุที่เชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นอยู่ ธรรมเนียม ตำแหน่งทางสังคมที่มีอยู่ ลักษณะงาน รายได้ ภาษา เครื่องแต่งกาย อาหาร รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ การใช้เวลาว่าง และอื่นๆ สังคมสมัยใหม่และโลกาภิวัตน์ได้เป็นแหล่งหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมและจิตวิญญาณใหม่กับเด็กไทยมายาวนาน ไม่น้อยกว่า 20 ปีที่ผ่านมา และยิ่งรุนแรงหนักขึ้นในระยะหลังที่ประเทศไทยเผชิญปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจนับแต่ปี พ.ศ.2539 เป็นต้นมา

แผนผังที่ 1 แสดงกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของเด็กและเยาวชน

ขั้นเปลือกสังคม

ถ้าเรามองสังคมไทยที่ล้อมรอบตัวเด็กอุปมาอุปไมย (Metaphor) เหมือนหัวหอมใหญ่ที่เป็นชั้น ๆ ห่อหุ้มตัวตนของเด็กไทยที่อยู่ข้างในสุดเราจะพบว่าเด็กไทยของเรากำลังถูกสร้างและหล่อหลอมให้เข้าสู่เส้นทางที่เสี่ยงและอันตรายอย่างยิ่ง บนเส้นเลือดใหญ่ของการผลิตคนไทยพันธุ์ใหม่ยุคทุนนิยม โลกาภิวัตน์ วัตถุนิยม เพศเสรี ยาเสพติด กำลังกลายเป็นวิถีชีวิตพื้นฐานของเด็กไทยเข้าไปทุกที เส้นทางความเป็นเยาวชนกร่าง และหลากหลายชั้นมีเชื่อมโยงกันในหลายมิติที่มีอยู่ในเด็กแต่ละคน เพื่อให้เห็นสังคมไทยที่ซับซ้อนและล้อมรอบตัวเด็กว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้างที่เป็นสาเหตุสำคัญที่เป็นแหล่งสร้าง (Reproduction) เด็กไทยใกล้เป็นโจรมากขึ้น มีดังต่อไปนี้

1) **วัตถุนิยม** นับเนื่องติดต่อกันมากกว่า 30 ปีเศษที่เราส่งเสริมให้คนไทยเป็นผู้บริโภค นิยมการใช้จ่ายสิ่งของ การยึดติดสินค้านี้ราคาแพงมีหยิ่ง ค่านิยมวัตถุนิยมค่าฐานะทางสังคมและชนชั้นจากราคาและมูลค่าสิ่งของที่ใช้วัตถุนิยมเป็นเส้นเลือดใหญ่ของเด็กและเยาวชนที่ยึดติดจนกลายเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการดำเนินชีวิต

2) **ยาเสพติด** ในสังคมไทยการระบาดของยาบ้า ยาเลิฟ ยาอี เกิดขึ้นมา 7-8 ปีแล้ว และระบาดเข้าสู่ชุมชน บ้านและโรงเรียนแบบทะลักปีละไม่น้อยกว่า 700-800 ล้านเม็ด ในกลุ่มเด็กอายุ ตั้งแต่ 7-20 ปี มีเด็กและเยาวชนไทย 2-3 ล้านคนที่อยู่ในขบวนการค้ายาเสพติดและจะมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในบทบาทเหยื่อ เครื่องมือ ระบบตลาดและการฟืนผิดของผู้ค้ารายใหญ่ สังคมไทยจะอ่อนแอและไม่มีคามมั่นคงของประเทศ นี้คือภัยอันตรายที่น่ากลัวที่สุดของสังคมไทยขณะนี้

3) **เพศเสรี** ในเด็กวัยใสมัธยมศึกษาตอนต้นอายุระหว่าง 13-16 ปี สังคมที่มีคู่รัก มีเพศสัมพันธ์ เปลี่ยนคู่นอน ขายบริการทางเพศแบบแอบแฝงปนสนุกกำลังระบาดหนักในสังคมวัยรุ่นเด็กชายหญิง เด็กเรียนรู้จากสื่อลามก หนังสือการ์ตูนญี่ปุ่น อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ ซีดีที่ขายกันเกลื่อนเมืองและราคาถูก และยังเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตภาพโป๊เปลือยได้ตลอดเวลา เด็กดูไปทดลองไป แลกเปลี่ยนประสบการณ์จนเป็นค่านิยมใหม่ ถ้าใครไม่เคยดูหนังเช็คส์ ไม่ทดลองมีเพศสัมพันธ์จะเข้าสังคมสมัยใหม่ในกลุ่มเพื่อนไม่ได้เลย

4) **ความรุนแรงในพฤติกรรมและอารมณ์** เนื่องจากเด็กสังคมนิยมความรุนแรงมาจากระบบครอบครัวที่มีพ่อในฐานะอำนาจนิยม และโรงเรียนในบทบาทการแข่งขัน การสอบ ความเครียดกังวลที่ได้รับจากระบบหลักสูตรการศึกษา การรับซ้ำซากจากสื่อโฆษณาที่แฝงเรื่องการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ความแปลกที่มากับความคิดแบบหลุดโลก เรื่องเพศที่รับรู้ ล้วนสะท้อนการทุจริต การใช้กำลัง ความวิตถารในอารมณ์ ในทางตรงกันข้ามเด็กไทยจำนวนหนึ่งเปราะบาง ผู้โลกแห่งการพ่ายแพ้ไม่ได้ ผิดหวังรุนแรง ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลซึ่งเด็กไทยที่อ่อนแอเปราะบาง ผู้ชีวิตไม่ได้และอาจจบลงด้วยการฆ่าตัวตายมากขึ้น

5) อินเทอร์เน็ต ช่องว่างระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ในโลกสมัยเก่ากับเด็กไทยพันธุ์ใหม่ โลกยุคสารสนเทศจะมากขึ้นตามลำดับ อินเทอร์เน็ตจะเป็นห้องสมุดโลกที่เด็กเรียนรู้และรับข่าวสารมากมายได้ตลอดเวลา อินเทอร์เน็ตจะเป็นดาบสองคมเด็กจะใช้ประโยชน์กับการศึกษาในขณะที่มีพ่อแม่อยู่ด้วยประมาณร้อยละ 20 นอกจากนั้นเด็กจะใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็น Sex Web cam, Sex Chat, SexPhone, การส่ง e-mail การดูภาพโป๊ลามกอนาจารที่มีกว่าหมื่นเว็บไซต์

ในเบื้องต้นขององค์กรร่วมสังคมไทยมีขนาดชั้น 5-6 องค์กรประกอบที่รายล้อม หล่อหลอมผลิตและสร้างเด็กไทยให้เติบโตขึ้นกับสังคมที่เสี่ยงและอันตรายยิ่ง การเพิ่มขึ้นและองค์กรประกอบจะมากขึ้น หนาขึ้น และยิ่งเร่งให้เด็กหลุดรอดจากปัญหาต่างๆ ได้ยากขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นพนันบอลซึ่งมีอยู่มากมายเกือบทุกภาคทั่วประเทศ การตั้งกลุ่มแก๊งกวนเมืองสร้างปัญหาในเขตเมืองใหญ่ๆ เช่น กรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑล การขายบริการทางเพศแฝงในคราบนักเรียน นิสิตนักศึกษา การนิยมคลังโคลี่เลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกและญี่ปุ่นมากขึ้น

ในทางตรงกันข้ามหน่วยงานและสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและล้อมรอบตัวเด็กล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคุณภาพและคุณลักษณะของเด็กไทย ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัวที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ระบบการศึกษาโรงเรียนซึ่งเป็นแหล่งเตรียมเด็กในหน้าที่ที่พึงประสงค์ ชุมชนที่รายล้อม โอบอุ้มเด็ก ศาสนา และระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ไทย สื่อมวลชนที่มีความเป็นพลวัตรสูง ระบบการเมืองที่สามารถกำหนดนโยบายลงสู่สังคมเด็กไทยอย่างง่ายดาย ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรต่าง ๆ ที่สามารถปรับเปลี่ยนค่านิยมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นได้จากสื่อและการลงทุนอย่างท่วมท้นทุกหน่วยและทุกสถาบันที่กล่าวมาแล้วล้วนอยู่ในสภาพอ่อนแอข้างเชื่อมโยงกันไม่ได้บ้าง บุรณาการในเชิงความสัมพันธ์ไม่ลงตัว ต่างคนต่างทำแยกส่วนกันทำไปตามบทบาทหน้าที่ที่มีอยู่ไม่มีศักยภาพ (Empowerment) ในองค์กรร่วมของทุนทางสังคมมากนัก สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เด็กจำนวนไม่น้อยถึงร้อยละ 25-30 จึงอยู่ในภาวะของการสูญเสียอนาคต เสี่ยงต่อเส้นทางเข้าสู่การเป็นเยาวชนอาชญากร การดำเนินชีวิตที่ปนเปื้อนหมกมุ่นอยู่กับยาเสพติด เพศเสรี ความรุนแรง และสื่อลามกอนาจารจนถอนตัวไม่ขึ้น เมื่อเด็กไทยเป็นผลผลิตที่มาจากสังคมใน

ภาพรวมที่ล้วนเสี่ยงและอันตราย การกลับไปสู่การศึกษาในเชิงภาพซ้อน การวิเคราะห์เชื่อมต่อกับสังคมไทยให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น การกลับไปสู่ระบบครอบครัวขยายที่อบอุ่น การปฏิรูปการศึกษาที่เน้นคุณภาพชีวิต คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ชุมชนที่ฟื้นกลับมาเข้มแข็งอีกครั้ง ล้วนเป็นเรื่องที่ยากลำบากยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จุดเริ่มจึงต้องทบทวนในสถาบันครอบครัวเสียก่อน เพื่อให้เห็นถึงสถานการณ์และปัญหาในระดับล่างสุดของสังคมไทยอย่างแท้จริง

2. คุณลักษณะของเด็กไทยที่ไม่พึงประสงค์

เมื่อนำผลการศึกษาวิจัยในเรื่องเด็กไทยพันธุ์ใหม่ มาเป็นแกนหลักอุปมาอุปไมยเสมือนเส้นเลือดใหญ่ของปัญหาสังคมไทย อันได้แก่ ความเป็นวัตถุนิยม ยาเสพติดที่แพร่หลายและเพศเสรีเชื่อมโยงสัมพันธ์กับผลการศึกษา ข้อค้นพบแต่ละด้าน ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภูมิศึกษา ข้อมูลการสำรวจที่เกี่ยวข้อง ภาพชุดของเด็กไทยในอนาคต อันใกล้ (Scenario) นี้ เราจะเห็นคุณลักษณะที่เด่นชัดดังต่อไปนี้

1) **ระดับสติปัญญาของเด็กไทย (Intellectual Quotient) มีแนวโน้มลดต่ำลง**จนน่าเป็นห่วงในรายงานการศึกษาและข้อค้นพบของมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติและสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ล้วนชี้ตรงกันว่าเด็กเกือบร้อยละ 50 มีความเสี่ยงต่อการมีไอคิวน้อยกว่า 90 ที่เข้าขั้นมีระดับสติปัญญาที่ช้า (Slow Learners) ในข้อเท็จจริง คือในระดับล่างครอบครัวไทยจำนวนไม่น้อยกำลังสร้างหน่วยใหม่บนความไม่พร้อมแทบทุกด้าน ขัดสนยากจน ภูมิภาวะต่ำและการแยกเด็กจากระบบครอบครัว จำนวนไม่น้อยเป็นครอบครัวที่ขาดความรู้และทักษะการเลี้ยงลูกของตนเอง ติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกับบุตรหลานยากขึ้น การกระตุ้นสติปัญญาด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ขาดความต่อเนื่อง เด็กถูกปล่อยปละละเลยอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงและอันตรายจนซึบซับและนำไปสู่การเชื่อมโยงกับปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไม่รู้ตัว

2) **สภาพร่างกายที่อ่อนแอลง** ขาดภูมิคุ้มกันทางทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ เด็กจำนวนไม่น้อยที่ติดยาเสพติด ยาบ้า บุหรี่ สุรา และอื่นๆ การบำบัดรักษาและการป้องกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่สามารถเยียวยา และช่วยเหลือเด็กได้ในสถานการณ์ที่เป็นอยู่

3) **วุฒิภาวะทางอารมณ์ พฤติกรรม และการแสดงออกแฝงไปด้วยความก้าวร้าว** รุนแรงในการดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น สภาวะทางอารมณ์เหล่านี้ถูกกระตุ้นจากสื่อลามกอนาจาร เกมที่รุนแรง การกระตุ้นทางเพศ และอารมณ์ที่แปรปรวนอันเกิดจากการเร้าความต้องการที่มีมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน ในปัจจุบันเราสามารถพบเห็นและซื้อสิ่งของที่ไม่ควรแก่วัย และวุฒิภาวะของเด็กในรูปแบบของซีดี หนังสือการ์ตูน นิตยสาร อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ แผ่นโฆษณา เป็นต้น

4) **เด็กวัยใสที่อ่อนเยาว์แต่กลับเรียนรู้ทางเพศเร็วกว่าวัยที่ควรจะเป็น** ในรายงานการศึกษาและผลการสำรวจของสถาบันการศึกษาหลายแห่งพบว่า เด็กหญิงชายอายุ 10-11 ขวบ บางคนเริ่มเรียนรู้การมีเพศสัมพันธ์แล้ว เฉลี่ยของเด็กไทยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกมีอายุลดน้อยลงตามลำดับ ในปัจจุบันเด็กหญิงเฉลี่ย 17 ปี และเด็กชายอายุ 16 ปี เป็นต้น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควรล้วนนำไปสู่ปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ การทำแท้ง การขายบริการทางเพศ การติดเชื้อ และปัญหาข้อยุ่งยากที่ติดตามมาอีกมากมาย

5) **การแสวงหาความรู้ ความสุข และการมีเพื่อนใหม่ทางอินเทอร์เน็ต** ในขณะที่ครอบครัวไทย สถาบันการศึกษามีความตื่นตัวในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ เพื่อหวังให้เด็กและเยาวชนก้าวทันไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ ในข้อเท็จจริงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ในด้านดีเด็กได้มีห้องสมุดโลกที่สะดวกต่อการเรียนรู้และหาข้อมูลที่ทันสมัย อันจักเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า ในทางตรงข้ามข้อเสียของอินเทอร์เน็ตมีอยู่มากมายเช่นเดียวกันถ้าไม่รู้จักการป้องกันไว้ก่อน การแชต (Chat) การเปิดเว็บ (Web) ล้วนนำไปสู่การเสี่ยงอันตรายแบบใหม่ อาชญากรทางเพศที่ไม่มีตัวตน การหลอกลวง การนำเสนอความคิดปกติทางเพศ การคุกคามทางเพศ และอื่นๆ เด็กที่อ่อนแอกว่ารู้ไม่เท่าทันจะกลายเป็นเหยื่อทางเพศให้กับผู้ที่รู้ช่องทางและมีความชำนาญในเรื่องนี้มากกว่าเพิ่มขึ้นตามลำดับ

6) **วัตถุนิยมเป็นตัวตั้งในการสร้างคุณค่าเชิงปริมาณ** เด็กและเยาวชนไทยถูกหล่อหลอมมายาวนานให้ยึดติดกับบริโภคนิยม สินค้าราคาแพงการเสพและการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย เด็กถูกกำหนดพฤติกรรม ระดับความสามารถ ความพึงพอใจจากเงื่อนไขและความสำเร็จจากการเรียนรู้ คะแนนผลสัมฤทธิ์ การได้รับวัตถุสิ่งของมักถูกตีคุณค่าตามราคามากน้อยที่บิดามารดา

ผู้ปกครองซื้อและจัดหาให้จนเป็นความเคยชินและติดกับการได้ปรนเปรอผลตอบแทนในรูปวัตถุสิ่งของมากกว่าคุณค่าทางด้านจิตใจ ความรัก การดูแลเอาใจใส่ที่เด็กเข้าใจความเป็นรูปธรรมนี้ ได้ยากขึ้นทุกที

7) การให้ความสำคัญกับตนเองมากกว่าส่วนรวม นับเป็นแนวโน้มที่ยังชัดเจนต่อคุณลักษณะของคนรุ่นใหม่ที่มองตนเองเป็นศูนย์กลางของความสุข ฟุ้งพอใจ และการได้รับประโยชน์ที่ขาดจิตสำนึก ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น สังคมโดยส่วนรวม คุณธรรมการเสียสละเพื่อคนอื่น บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนร่วม การเป็นอาสาสมัครในโครงการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส จางหายไปจากสถาบันการศึกษาแทบทุกแห่ง แต่กลับเห็นเด็กและเยาวชนจำนวนมากสนใจตนเอง เพศตรงข้าม และกลุ่มพรรคพวกเพื่อนฝูงที่สนุกสนาน และดำเนินชีวิตไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่ขยายตัวมากขึ้นในทุกมิติของกิจกรรมทุกอย่างที่มีอยู่

8) เด็กจำนวนไม่น้อยขาดรากเหง้าทางศีลธรรม ศาสนา วัฒนธรรม สูญสิ้นความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย การปฏิเสธวิถีทางศาสนา การห่างไกลจากระเบียบแบบแผนในอดีต ที่ให้ความสำคัญกับระบบคุณค่าความละเอียดอ่อน ความประณีตของศาสนา ศิลปวัฒนธรรม คตินิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่กลับมีวัฒนธรรมตะวันตกสอดแทรก เกิดความนิยมคลั่งไคล้ในรูปของการแต่งกาย ภาษาที่ใช้ การดำเนินชีวิต และค่านิยมที่ยึดติดกับเปลือก วัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น จนสูญสิ้นคุณลักษณะของเด็กไทยที่สังคมคาดหวัง

9) เกิดสภาวะความเครียด การกดดันจากการแข่งขัน มีวัฒนธรรมเจ็บแยกตัวจากคนในครอบครัว อัตราการหย่าร้างในครอบครัวมีอัตราเพิ่มขึ้น การสังสรรค์ไร้สุขส่วนหนึ่งมาจากการศึกษาที่เน้นแต่เรื่องการท่องจำ การสอบและการแก่งแย่งแข่งขันกับการสอบเข้ามหาวิทยาลัยให้ได้ ข้อมูลสถิติในเรื่องที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นอัตราการฆ่าตัวตาย ครอบครัวแตกแยกหย่าร้าง เด็กติดยาเสพติด การใช้โทรศัพท์มือถือถือกับเพื่อนเป็นเวลานาน ล้วนบ่งบอกสภาวะและอาการเครียดกดดันและไร้สุขของเด็กไทยได้ดีทีเดียว

10) การมองความสำเร็จในเชิงตัวบุคคลมากกว่าความเป็นหลักการและเหตุผล มีความคิดในรูปแบบสำเร็จ (Package) การลอกเลียนแบบ (Copy) โดยขาดการไตร่ตรองรอบคอบ กระบวนการคิดด้วยการใช้ปัญญาผ่านขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์น้อยลงแต่มองที่ปลายทางที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งมีความแปลกแตกต่างแต่ไม่ได้มาจากจินตนาการและความคิดที่สร้างสรรค์

11) การเล่นพินบอลจนมีหนี้สินส่งผลเสียต่ออนาคตของเด็กและเยาวชน การขยายตัวของกีฬา บันเทิง และการแอบแฝงเล่นพินกำลังเป็นที่นิยมเพราะมีทั้งความสนุกสนาน ตื่นเต้น และมีการได้เสียยิ่งเพิ่มความเข้มข้นเร้าใจมากยิ่งขึ้น มีเด็กและเยาวชนจำนวนไม่น้อยได้เข้าไปสู่วงจรพินบอลอย่างถอนตัวไม่ขึ้น เป็นหนี้สิน ถูกขู่ทำร้ายร่างกาย หลบหนีจากครอบครัว และโรงเรียนจนเสียนาคตไปในที่สุด

12) เด็กทำงานหนักไม่เป็น เด็กจำนวนไม่น้อยเติบโตขึ้นกับความสะดวกสบายในรูปแบบต่าง ๆ นอนหลับในห้องแอร์คอนดิชัน อาบน้ำอุ่น ดูโทรทัศน์ เล่นอินเทอร์เน็ต เดินเล่นจับจ่ายในห้างสรรพสินค้า ชีวิตส่วนใหญ่มีหน้าที่รับผิดชอบการศึกษาเล่าเรียนด้านเดียว ไม่ต้องทำงานหารายได้ หรือแบ่งเบาภาระของครอบครัว ลักษณะนิสัยบางด้านจึงดูหยาบโหยัง ไม่สู้งานทำงานหนักไม่เป็น รักความสะดวกสบายแต่ต้องการความก้าวหน้าทั้งในเชิงฐานะรายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า

ภาพชุดคุณลักษณะของเด็กไทย 12 ประการนี้เป็นแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ของสังคมไทย ด้วยปัจจัยข้อมูล การศึกษา ดัชนีบ่งชี้ ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจที่เป็นปัจจุบันส่วนระบุถึงความเสี่ยงและความเป็นไปได้ของคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ เด็กหลายคนอาจมีคุณลักษณะดังกล่าวหลายข้อหรือไม่มีเลยก็เป็นได้ หรือมีเพียงบางข้อแต่อาจลดหรือเพิ่มขึ้นได้เช่นเดียวกัน ในข้อสรุปเบื้องต้นทุนทางสังคมไม่ว่าจะเป็นหน่วยทางครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ศาสนา สถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ ล้วนอยู่ในภาวะอ่อนแอ ผุกร่อน บทบาทลดลงและข้อสำคัญยิ่งคือการแยกส่วนกันทำหน้าที่ ขาดการเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ ไม่มีศักยภาพ (Empowerment) ในองค์กรรวมทั้งดูแลเชิงคุณภาพได้มากนัก ในทางตรงกันข้ามองค์กรทางอาชญากรรม ถึงแวดล้อมชั่วร้ายอันตรายกลับขยายตัวอย่างรวดเร็ว เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย มีอำนาจในทางการเมืองและผ่าน

กลไกรัฐมากยิ่งขึ้น ประสานกันเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่หลากหลายซับซ้อน แต่มุ่งกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชนเป็นหลัก มีทั้งอิทธิพล การครอบงำ การให้ความหมายและคำตอบได้ดีกว่าสถาบันทางสังคมที่แทบหมดหนทางในการป้องกันบุตรหลานของตนเอง หากสังคมไทยยังคงปล่อยปละละเลย ไม่คิดร่วมมือช่วยเหลือกัน มิติสังคมสิ่งแวดล้อมที่เป็นด้านลบอันตรายจะค่อยๆ หล่อหลอมและสร้างเด็กไทยให้มีคุณลักษณะดัง 12 ข้อที่กล่าวมาให้เพิ่มขึ้นจนยากแก่การแก้ไขเยียวยาให้กลับเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าได้

การจัดทำฐานข้อมูลเด็กและเยาวชน

การบริหารและการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง จำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐาน ดัชนีบ่งชี้ จุดเด่น (Strength) และจุดด้อย (Weakness) ของตนเอง เพื่อนำไปพิจารณาถึงระดับคุณภาพ ความน่าจะเป็น และการเตรียมองค์กรของตนเองให้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น การจัดทำเกณฑ์มาตรฐาน และดัชนีบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนจะทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีการเตรียมการ การกำหนดกรอบการทำงาน เป้าหมายที่เข้าใจตรงกัน และการดำเนินภารกิจต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ตามภารกิจที่ยึดเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางของการสร้างนักรบเมืองท้องถิ่นรุ่นใหม่ ที่เข้ามีส่วนร่วม การเรียนรู้และพัฒนาท้องถิ่นของตนเองแต่เยาว์วัย ดังหลักเกณฑ์และดัชนีบ่งชี้ที่ต้องสำรวจ ตรวจสอบ และชี้ชัดถึงสิ่งที่มีอยู่จริงในแต่ละองค์กร

เมื่อได้ข้อมูลครบทุกด้านแล้ว การคิดคำนวณพื้นฐานจะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรู้ถึงสภาพข้อเท็จจริง ข้อดีข้อด้อย สิ่งที่ต้องปรับปรุง การจัดทำแผนดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกรอบมาตรฐานดัชนีบ่งชี้ที่ระบุถึงข้อแตกต่างที่มีอยู่ได้ อันจะส่งผลให้เกิดการผลักดันทางเลือกที่หลากหลาย การทุ่มเททรัพยากรและอื่นๆ จนในที่สุดชุมชนจะมีระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่พึงตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดไป

ส่วนที่ 1

ขอให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนช่วยประเมินคำถามต่อไปนี้โดย กาเครื่องหมายถูก (/) ในช่องมีหรือไม่มีตาม ลักษณะของการบริหารและการบริการสาธารณะในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. วิสัยทัศน์ นโยบาย แผนดำเนินงาน การอำนวยความสะดวก การปฏิบัติจริงในชุมชน

ลำดับ ที่	วิสัยทัศน์ นโยบาย แผนดำเนินงาน การอำนวยความสะดวก การปฏิบัติจริงในชุมชน	มี	ไม่มี
1	การมีแผนแม่บทวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายของท้องถิ่นต่อเด็กและเยาวชน		
2	การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับเปลี่ยนนโยบายสู่การปฏิบัติจริงเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย		
3	เตรียมแผนดำเนินการในระดับชุมชนให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานได้ทันที		
4	การจัดสรรงบประมาณรองรับ โครงการแผนดำเนินงานของเด็กและเยาวชน		
5	การมีคณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		
6	การมีศูนย์ประชาคมเพื่อประชุมปรึกษาหารือ พบปะพูดคุย การประชาสัมพันธ์ การให้ข่าวสารที่ทันสมัย		
7	การเปิด Website เพื่อเป็นศูนย์กลางของกิจกรรม โดยเด็กเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการด้วยตนเอง		
8	การริเริ่มให้มีโครงการ / กิจกรรมที่เด็กและเยาวชนนำเสนอต่อผู้บริหารท้องถิ่น		
9	การมีเจ้าหน้าที่ หัวหน้าโครงการทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ และเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ สนับสนุน ช่วยเหลือโดยตรง		
10	การจัดประชุม สัมมนาทางวิชาการร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น องค์กรเอกชน (NGO) เพื่อประเมินสถานการณ์และปัญหา กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การแก้ไขปัญหา และอื่น ๆ		
11	การสนับสนุนเงินค่าใช้จ่าย ค่าเดินทาง ให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมนอกชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต การเรียนรู้ และร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ		
12	การนำเสนอกิจกรรม กีฬา ศิลปะ ค่ายุดูร้อน ที่หลากหลาย น่าสนใจ ตรงกับความสนใจให้เด็กได้เรียนรู้ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์		

มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ลำดับ ที่	วิสัยทัศน์ นโยบาย แผนดำเนินงาน การอำนวยความสะดวก การปฏิบัติจริงในชุมชน	มี	ไม่มี
13	การประชุมพิจารณา ร่วมแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน ระหว่างผู้บริหารกับเด็กและเยาวชนในแนวนโยบาย ผลกระทบ พัฒนาการ และการ เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น		
14	ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนบริจาค และการช่วยเหลือทางการเงิน อุปกรณ์ ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีกิจกรรมทำร่วมกัน		
15	การจัด โครงการ กิจกรรม เชื่อมโยงสถาบัน บ้าน วัด โรงเรียน เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ในการสืบทอด การปฏิบัติคนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย		
16	การมีสนามเด็กเล่น สนามกีฬา ศูนย์นันทนาการอย่างเพียงพอและมีคุณภาพกับจำนวน เด็กและเยาวชนที่อยู่ในชุมชน		
17	การจัดตั้งศูนย์ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของครอบครัวเด็ก วัยรุ่น ความสัมพันธ์ การศึกษาต่อ และอื่น ๆ		
18	มีสภาเด็กและเยาวชนเกิดขึ้น เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น การวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นในวิถีทางประชาธิปไตย		
19	มีคณะกรรมการเฝ้าระวังปัญหาเด็กและเยาวชนในชุมชนของตนเอง โดยมี คณะกรรมการมาจากทุกฝ่ายในชุมชน		
20	การให้โอกาสเด็กได้บริหารจัดการ ศูนย์นันทนาการอย่างเพียงพอและมีคุณภาพกับ จำนวนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในชุมชน		
21	การส่งเสริมเด็กและเยาวชนหญิงให้เข้ามีส่วนร่วมการเมืองท้องถิ่น และระดับอื่น ๆ		
22	การจัดระเบียบชุมชนให้ปลอดภัย เข้มงวดและมีการกวดขันการใช้ชีวิตของเด็กและ เยาวชนในสถานที่ไม่เหมาะสม เช่น ห้างสรรพสินค้า ผับ คาเฟ่ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ การไม่อนุญาตให้เด็กและเยาวชนมั่วสุมในเวลาค่ำคืน		
23	การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีรายได้และการทำงานที่เหมาะสมกับวัย เพศ และ พัฒนาการของเด็ก		
24	มีศูนย์รวม (Club) ของเด็กวัยรุ่นให้เป็นแหล่งพบปะพูดคุยสนทนา การตั้งสรรค์ การทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเด็กเป็นผู้จัดการดูแลและบริหารควบคุมกันเอง		
25	การจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อช่วยเหลือเยียวยาสงเคราะห์เด็กขาดทุน ขากจน เด็กคิดเอดส์ เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ		
26	มีการประเมินผลและรายงานทุก 2 ปี มีดัชนีบ่งชี้ถึงความเคลื่อนไหว สถานการณ์ ปัญหา และคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนได้		

ส่วนที่ 2

ในส่วนนี้เป็นสภาวะการณ์ของเด็กและเยาวชน 3 ด้าน คือ สภาวะสุขภาพอนามัย สภาวะด้านสังคม สภาวะด้านการศึกษา ขอให้ผู้อำนวยการสาธารณสุข ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ประชานมุนิธิ และอื่นๆ ในชุมชนช่วยให้ข้อมูลในช่องที่เว้นให้ครบทุกช่อง และโปรดให้ข้อมูลตรงตามสภาพข้อเท็จจริงที่มีอยู่ เพื่อจะนำไปคิดคำนวณเป็นดัชนีบ่งชี้และเกณฑ์มาตรฐานของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

ข. ตัวบ่งชี้สภาวะด้านสุขภาพอนามัย

1. อัตราทารกตายปริกำเนิด (ตายในท้อง คลอดตาย 0 - 7 วันตาย)

จำนวนทารกคลอดทั้งหมด.....คน

จำนวนการตายของทารกแรกคลอด.....คน

อัตราส่วนทารกตายปริกำเนิด : 1000 การคลอด =

2. ร้อยละของทารกแรกคลอดน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม

จำนวนทารกแรกคลอดมีชีพ.....คน จำนวน

ทารกแรกคลอดน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม.....คน

ร้อยละของทารกแรกคลอดน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม =

3. เด็กที่เสียชีวิตตามช่วงอายุรวมทั้งหมด.....คน

- ทารกตาย 1 ขวบลงมา จำนวน.....คน

- เด็กอายุ 1 - 4 ขวบ จำนวน.....คน

- เด็กอายุ 5 - 9 ขวบ จำนวน.....คน

- เด็กอายุ 10 - 14 ขวบ จำนวน.....คน

- วัยรุ่นอายุ 15 - 19 ขวบ จำนวน.....คน

สาเหตุของการเสียชีวิตมากอันดับ 1-3

- อันดับ 1

- อันดับ 2

- อันดับ 3

4. ร้อยละของเด็กอนุบาล / ประถมศึกษาน้ำหนักต่ำ / สูงกว่าเกณฑ์
- 4.1 ระดับอนุบาลศึกษา จำนวนนักเรียนทั้งหมด.....คน
จำนวนนักเรียนที่ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง รวม.....คน ร้อยละ.....
น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์รวม.....คน ร้อยละ.....
น้ำหนักเกณฑ์ปกติรวม.....คน ร้อยละ.....
น้ำหนักสูงกว่าเกณฑ์ปกติรวม.....คน ร้อยละ.....
เฉลี่ยน้ำหนักเด็กระดับอนุบาลศึกษา.....ก.ก. (ตามเกณฑ์อายุ)
- 4.2 ระดับประถมศึกษา จำนวนนักเรียนทั้งหมด.....คน
จำนวนนักเรียนที่ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง รวม.....คน ร้อยละ.....
น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์รวม.....คน ร้อยละ.....
น้ำหนักเกณฑ์ปกติรวม.....คน ร้อยละ.....
น้ำหนักสูงกว่าเกณฑ์ปกติรวม.....คน ร้อยละ.....
เฉลี่ยน้ำหนักเด็กระดับประถมศึกษา.....ก.ก. (ตามเกณฑ์อายุ)
5. ร้อยละของเด็กและเยาวชนที่คิดฆ่าตัวตาย
จำนวนเด็กที่พยายามฆ่าตัวตายทั้งหมด.....คน
จำนวนเด็กที่ฆ่าตัวตายสำเร็จ.....คน
คิดเป็นอัตราส่วน : ประชากรแสนคน.....
6. อัตราเด็กติดเชื้อ HIV จำนวน.....คน คิดเป็นอัตราส่วน:ประชากรแสนคน.....
7. อัตราส่วนเด็กที่บาดเจ็บ / เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจักรยานยนต์ต่อประชากร 1,000 คน
เด็กที่บาดเจ็บ.....คน อัตราส่วน.....
เด็กที่เสียชีวิต.....คน อัตราส่วน.....
- ค. ตัวบ่งชี้สถานะด้านการศึกษา
1. จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....โรง จำนวนเด็ก.....คน
จำนวนโรงเรียนอนุบาลศึกษา.....โรง จำนวนเด็ก.....คน

- จำนวนโรงเรียนประถมศึกษา..... โรง จำนวนเด็ก.....คน
 จำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษา..... โรง จำนวนเด็ก.....คน
 จำนวนสถาบันอุดมศึกษา..... โรง จำนวนเยาวชน.....คน
 อัตราการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ.....
 อัตราการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ร้อยละ.....
 จำนวนนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....คน
 จำนวนการเรียนต่ออุดมศึกษา.....คน
 จำนวนเด็กพิการทั้งหมด.....คน ได้เรียนหนังสือ.....คน
2. การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานตามงบประมาณทั้งหมด
 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....บาท คิดเป็นร้อยละ.....
 โรงเรียนประถมศึกษา.....บาท คิดเป็นร้อยละ.....
 โรงเรียนมัธยมศึกษา.....บาท คิดเป็นร้อยละ.....
 อัตรานักเรียนต่อคอมพิวเตอร์ระดับประถมศึกษา.....
 อัตรานักเรียนต่อคอมพิวเตอร์ระดับมัธยมศึกษา.....
 ร้อยละของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอินเทอร์เน็ต.....
 ร้อยละของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอินเทอร์เน็ต.....
3. อัตราส่วนของครู : นักเรียน
 อัตราครูที่ขาดแคลนระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....คน
 อัตราครูที่ขาดแคลนระดับอนุบาลศึกษา.....คน
 อัตราครูที่ขาดแคลนระดับประถมศึกษา.....คน
 อัตราครูที่ขาดแคลนระดับมัธยมศึกษา.....คน
- ในกลุ่มสาระวิชา 1).....
 2).....
 3).....
 4).....

5).....

6).....

4. อัตรางบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดที่ใช้ไปเพื่อกิจกรรมทางการศึกษา หรือการพัฒนาเยาวชน

จำนวนงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด.....บาท

จำนวนงบประมาณด้านการศึกษาทั้งหมด.....บาท คิดเป็นร้อยละ.....

เงินสนับสนุนกิจกรรมพิเศษ โครงการ.....บาท ร้อยละ.....

ทุนการศึกษา.....บาท ร้อยละ.....

เงินอุดหนุนการศึกษา.....บาท ร้อยละ.....

5. อัตรานักเรียนที่ออกกลางคัน / ย้ายสถานศึกษาต่อจำนวนนักเรียนทั้งหมด

ระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวนนักเรียนทั้งหมด.....คน

ออกกลางคัน/ย้ายออก จำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

ระดับอนุบาลศึกษาจำนวนนักเรียนทั้งหมด.....คน

ออกกลางคัน / ย้ายออก จำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

ระดับประถมศึกษาจำนวนนักเรียนทั้งหมด.....คน

ออกกลางคัน / ย้ายออกจำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

ระดับมัธยมศึกษาจำนวนนักเรียนทั้งหมด.....คน

ออกกลางคัน / ย้ายออก จำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

ระดับอุดมศึกษาจำนวนนักเรียนทั้งหมด.....คน

ออกกลางคัน / ย้ายออกจำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

6. อัตรานักเรียนที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ / และที่พ่อแม่แยกทางกันตามระดับชั้น

ระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

ระดับอนุบาลศึกษา จำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

ระดับประถมศึกษา จำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

ระดับมัธยมศึกษา จำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

ง. ตัวบ่งชี้สถานะด้านสังคม

1. สัดส่วนการจดทะเบียนสมรสต่อการหย่าร้าง
จำนวนการจดทะเบียนสมรส.....คู่
จำนวนการหย่าร้าง.....คู่
สัดส่วนคิดเป็น.....
2. อัตราส่วนร้านค้าไอเกะ ค็อกเทลเลาจ์ ผับ โรงน้ำชา คอฟฟี่ช็อปในชุมชน
ร้านค้าไอเกะ จำนวน.....แห่ง
ค็อกเทลเลาจ์ คอฟฟี่ช็อป.....แห่ง
ผับร้านเหล้าที่ให้บริการวัยรุ่นเป็นหลัก.....แห่ง
คิสโก้เทค มิวสิกฮอลล์.....แห่ง
ร้านสนุกเกอร์.....แห่ง
โรงแรม่านรูค.....แห่ง
3. อัตราส่วนลานกีฬา ลานกิจกรรมสาธารณะ สวนสาธารณะในชุมชน
ลานกีฬา.....แห่ง
ลานกิจกรรมสาธารณะ.....แห่ง
สวนสาธารณะ.....แห่ง
4. อัตราส่วนอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ เกมคอมพิวเตอร์ในชุมชน
จำนวนร้านอินเทอร์เน็ตเกมคอมพิวเตอร์.....แห่ง
5. อัตราสตรีที่มากลอดที่เป็นเยาวชนต่อจำนวนประชากรในชุมชน
จำนวนสตรีและเยาวชนที่มากลอดทั้งหมด.....คน
เด็กหญิงอายุ (11 – 14 ปี)..... คิดเป็นร้อยละ.....
เยาวชนหญิง (15 – 18 ปี)..... คิดเป็นร้อยละ.....

6. อัตราส่วนเด็กและเยาวชนสตรีที่ถูกละเมิดทางเพศเยาวชนหญิง (15 – 18 ปี)
เด็กหญิงอายุต่ำกว่า 14 ปีลงมา.....คน
เยาวชนหญิง (15 – 18 ปี) คน

7. อัตราส่วนเด็กทารกที่ถูกทิ้งไว้ที่โรงพยาบาล อนามัยชุมชน สถานสงเคราะห์ และอื่น ๆ
จำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

8. ความผิดของเด็กและเยาวชนต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
ความผิดอุกกรรจ์สะเทือนขวัญ เช่น ปล้น ฆ่า ยิง.....คน
ขายยาเสพติด เสพยาบ้า อาละวาดคู้มคั่ง.....คน
ความผิดเกี่ยวกับทางเพศ ข่มขืน อนาจาร.....คน
ความผิดเกี่ยวกับเมาสุรา ทะเลาะทำร้ายร่างกาย.....คน
ความผิดลักเล็กขโมยน้อย ว่างราว ลักขโมย.....คน

9. อัตราเด็กที่ขอรับการบำบัดการติดยาเสพติดอายุต่ำกว่า 12 ปี.....คน
อายุ 13 – 15 ปีคน
อายุ 16 – 18 ปีคน
อายุ 18 – 25 ปีคน
รวมเด็กและเยาวชนบำบัดการติดยาเสพติด.....คน

ส่วนที่ 3

การดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชนในชุมชน

1. ข้อมูลทั่วไป

- เพศชายหญิง
- การศึกษาประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
อาชีวศึกษาอุดมศึกษาอื่น ๆ
- อาศัยอยู่กับพ่อแม่พ่อแม่
ญาติพี่น้องอื่น ๆ
- มีโทรศัพท์มือถือหรือไม่มีไม่มี
- รายได้จากพ่อแม่ต่อเดือนประมาณ.....บาท
- รายได้พิเศษต่อเดือนประมาณ.....บาท
- รายจ่ายต่อเดือนประมาณ.....บาท
- มีเพื่อนสนิท (เพศตรงข้าม) มีไม่มี
- ไปสังสรรค์ พบปะพูดคุย ทำกิจกรรมที่ชุมชนจัดให้
 ไม่ไปเลย ไปเป็นครั้งคราวไปประจำ

2. การมีส่วนร่วมปฏิสัมพันธ์และผลการดำเนินงานในกิจกรรมของชุมชนที่จัดให้กับเด็กและเยาวชน (ระดับ 5 = มากที่สุด ระดับ 4 = มาก ระดับ 3 = ปานกลาง ระดับ 2 = น้อย ระดับ 1 = น้อยที่สุด)

ลำดับ ที่	การมีส่วนร่วม ปฏิสัมพันธ์ ผลการดำเนินงาน	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
1	การมีส่วนร่วมในนโยบาย โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ					
2	งบประมาณที่สนองตอบสำหรับเด็กและเยาวชน					
3	การจัดพื้นที่สนามกีฬา อุปกรณ์การเล่น ห้องกิจกรรมต่าง ๆ					
4	การจัดกิจกรรมที่สนุกสนาน น่าสนใจ หลากหลายอย่างเพียงพอ					
5	การเคารพ รับฟังความคิดเห็น เข้าใจสิทธิเด็ก					
6	การมีศูนย์ Website แหล่งข้อมูล คลับของเด็ก					
7	ชุมชนมีความปลอดภัย ไร้ยาเสพติด อบายมุขต่าง ๆ					
8	มีการเฝ้าระวัง เข้มงวดสถานบันเทิงในเวลากลางคืน					
9	การจัดตั้งสภาเด็ก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมการเมืองท้องถิ่น					
10	การจัดประชุม สัมมนาเรื่องเด็กกับสถาบัน องค์กรต่าง ๆ					
11	ผู้บริหาร ผู้นำชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ พูดคุย ซักถามเป็นกันเองกับเด็กและ เยาวชน					
12	การติดตามเอาใจใส่ต่อปัญหาเด็กและเยาวชนสม่ำเสมอ					

สรุป ในความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนต่อการบริหารจัดการของชุมชนต่อนโยบาย
โครงการ สถานการณ์ ปัญหาของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างไร

.....ดีมาก

.....ปานกลาง

..... ต้องปรับปรุงแก้ไข

3. ใน 1 วันได้ใช้เวลาไปกับกิจกรรมต่อไปนี้เพียงใด

1. เล่นกีฬา / ออกกำลังกาย ชั่วโมง..... นาที
2. คุยโทรศัพท์/ส่ง SMS ชั่วโมง..... นาที
3. ดูโทรทัศน์ / VDO/VCD ชั่วโมง..... นาที
4. เล่นอินเทอร์เน็ต เกมออนไลน์ ชั่วโมง..... นาที
5. อ่านหนังสือเรียน ทบทวนเนื้อหา ชั่วโมง..... นาที
6. อ่านหนังสืออื่น ๆ (การ์ตูน / นิตยสาร) ชั่วโมง..... นาที
7. อ่านหนังสือพิมพ์ ชั่วโมง..... นาที
8. ทำการบ้าน / ทำรายงาน ชั่วโมง..... นาที

9. เรียนพิเศษ (รวมเสาร์ / อาทิตย์ด้วย) ชั่วโมง..... นาที
 10. พุดคุยกับพ่อแม่ญาติพี่น้อง ชั่วโมง..... นาที
 11. ช่วยงานบ้าน / ถูบ้าน / รีดผ้า ชั่วโมง..... นาที
 12. อยู่บ้านเพื่อน / หอเพื่อน ชั่วโมง..... นาที

4. ใน 1 สัปดาห์ มีกิจกรรมต่อไปนี้เพียงใด

กิจกรรม	วันธรรมดา				วันหยุด			
	ไม่เคย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5 ครั้ง ขึ้นไป	ไม่เคย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5 ครั้ง ขึ้นไป
1. เที่ยวกลางคืน								
2. เที่ยวห้างสรรพสินค้า								
3. เที่ยวกับพ่อแม่พี่น้อง								
4. ใส่นาฬิกา/ทำบุญ								
5. ไปวัด / โบสถ์ / มัสยิด								
6. ทาน fast food เช่น แฮมเบอร์เกอร์ พิซซ่า ฯลฯ								
7. ทำกิจกรรมกับเพื่อน								
8. โดดเรียน								
9. เข้าห้องสมุด								
10. ดูหนัง ภาพยนตร์								
11. shopping								

5. การใช้ชีวิตส่วนอื่น ๆ เพิ่มเติม

1. ทานขนมก๊อบแก๊ป เช่น เลย์ ปาร์ตี้ มันมัน ฯลฯ บ้างหรือไม่
ไม่ทานเลย ทานเป็นครั้งคราว ทานเป็นประจำ
2. ดื่มน้ำอัดลม ชาเขียว บ้างหรือไม่
ไม่ดื่มเลย ดื่มเป็นครั้งคราว ดื่มประจำ

3. สูบบุหรี่บ้างหรือไม่
.....ไม่สูบบุเลย สูบบุเป็นครั้งคราว สูบบุประจำ
4. ดื่มเหล้า เบียร์บ้างหรือไม่
.....ไม่ดื่มเลย ดื่มเป็นครั้งคราว ดื่มประจำ
5. ดูสื่อต่อไปนี้บ้างหรือไม่
- การ์ตูน ทีวี ไม่ดูเลย ดูเป็นครั้งคราว ดูประจำ
 - VDO/VCD ทีวี ไม่ดูเลย ดูเป็นครั้งคราว ดูประจำ
 - Internet ทีวี ไม่ดูเลย ดูเป็นครั้งคราว ดูประจำ
6. ทำสิ่งต่อไปนี้หรือไม่
- พนันบอล ไม่ทำเลย ทำเป็นครั้งคราว ทำประจำ
 - หวยบนดิน ไม่ทำเลย ทำเป็นครั้งคราว ทำประจำ
 - ส่ง SMS ซิงโซค ไม่ทำเลย ทำเป็นครั้งคราว ทำประจำ
 - ร้องเพลงคาราโอเกะ ไม่ทำเลย ทำเป็นครั้งคราว ทำประจำ
7. เห็นการเสพยาเสพติดในโรงเรียนของตัวเอง (ไม่นับการกินเหล้า สูบบุหรี่) บ้างหรือไม่
..... เห็น ไม่เห็น
8. มี SEX แล้วหรือยัง
..... มีแล้ว ยังไม่มี
9. ถ้ายังไม่มี คิดว่าจะมี SEX เมื่อไร
.....ก่อนจบสถานศึกษา เรียนจบและมีงานทำ เมื่อแต่งงาน
10. เรียนพิเศษบ้างหรือไม่ เรียน ไม่เรียน
11. หารายได้พิเศษบ้างหรือไม่ ไม่หา หาจาก.....
12. สิ่งอื่นๆ ที่อยากเล่าให้ฟัง.....
.....
.....
.....

การนำเครื่องมือไปใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เครื่องมือที่สร้างขึ้นประกอบไปด้วย 3 ส่วน ทั้งในเชิงบริหารจัดการ ระดับความพึงพอใจ และอื่นๆ การนำไปใช้ต้องคำนึงถึงความพร้อมขององค์กร ระดับปัญหาของเด็กและเยาวชน งบประมาณ ความช่วยเหลือของสถาบันอุดมศึกษา และคณะผู้ปฏิบัติงาน การนำเสนอจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบเหล่านี้แล้วตัดสินใจใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสม

รูปแบบที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดมาตรฐานและการพัฒนาเด็กและเยาวชนเบื้องต้นต้องมีเจ้าหน้าที่ 2-3 คน เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อกระบวนการศึกษา การเก็บข้อมูล ประเด็นปัญหา สาธารณะร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน การบริหารจัดการ นโยบาย โดยใช้งบประมาณที่จัดสรรจากของเดิมที่มีอยู่แล้วและกำลังปฏิบัติในองค์กรแต่ละแห่ง เพื่อนำไปสู่การกำหนดหัวข้อ โฟกัสกรุปของแต่ละชุมชน 7-10 คน การสำรวจอาจทำเฉพาะในกลุ่มเล็กๆ ที่เป็นบุคคลสำคัญ (Key Informants) ด้วยการนำเครื่องมือ 3 ส่วนนี้เก็บข้อมูลภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชน ดังเช่น การสัมภาษณ์พูดคุยในเครื่องมือส่วนที่ 1 กับคณะกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางท่าน เช่น นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาท้องถิ่น หรือเลขานุการ เพื่อทราบถึงระบบการบริหารจัดการ งบประมาณ การมีส่วนร่วมว่าในชุมชนขณะนี้ มีหรือไม่มี มากน้อยเพียงใด มีการเริ่มต้นจัดทำหรือยังมิได้ดำเนินการมากนัก ในข้อคำถามที่ระบุไว้ 26 ด้าน จะช่วยให้เราทราบว่ามาตรฐานเบื้องต้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนอยู่ในระดับใดในความคิดเห็นของผู้บริหารองค์กรแต่ละแห่ง

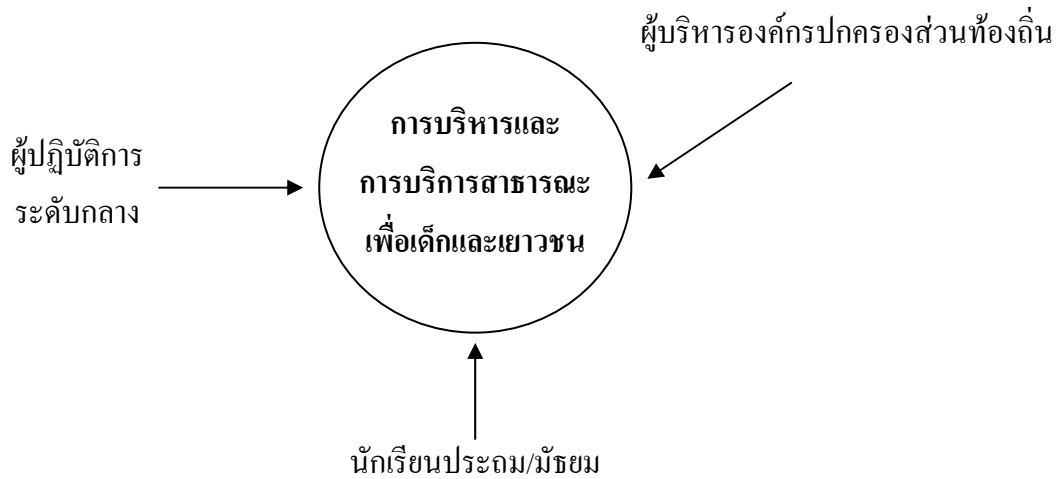
สำหรับเครื่องมือในส่วนที่ 2 ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องระดับกลาง เป็นผู้นำนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติจริง โดยเป็นผู้กรอกข้อมูล กลุ่มบุคคลดังกล่าวคือ ผู้อำนวยการสำนักสาธารณสุข (ด้านสุขภาพอนามัย) ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา (สถานะด้านการศึกษา) ประธานมูลนิธิ ประธานกลุ่มที่สนใจสังคม (สถานะด้านสังคม) หรือบุคคลอื่นที่มีข้อมูลในระดับชุมชน ช่วยกรอกข้อมูลสำคัญ 3 ด้าน ให้ครบตามแบบในส่วนที่ 2 ซึ่งข้อมูลส่วนนี้จะช่วยในระดับปฏิบัติการจริง สถานการณ์

ข้อมูลในระดับชุมชน สภาวะด้านอนามัยการศึกษา สังคม สิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไร อะไรคือจุดแข็ง (Strength) อะไรคือจุดอ่อน (Weakness) ดัชนีบ่งชี้ด้านใดที่น่าเป็นห่วง สถานการณ์ใดที่เป็นนโยบายเร่งด่วน ชุมชนต้องการอะไรก่อนหลัง เป็นต้น

ในส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลที่มุ่งไปสู่กลุ่มเป้าหมายคือเด็กและเยาวชนเป็นผู้ให้ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 50 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลายอีก 50 คน เพื่อประมวลวิถีชีวิตของเด็กในชุมชน ครอบครัว โรงเรียนว่าเป็นอย่างไร มีคุณภาพเหมาะสมกับวัยและประสบการณ์มากน้อยเพียงใด การมีส่วนร่วมปฏิสัมพันธ์ ระดับความพึงพอใจต่อผู้นำชุมชน นโยบาย โครงการ กิจกรรมต่างๆ การใช้ชีวิตใน 1 วัน 1 สัปดาห์ ทำอะไรบ้าง สิ่งที่ต้องกระทำและไม่ควรกระทำมีอะไรบ้าง ข้อมูลของเด็กนักเรียนทั้ง 2 ระดับ จะนำมาประมวลผลนโยบายว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ลงไปสู่เด็กและเยาวชนเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด สิ่งใดที่ขาดหายไป ควรเพิ่มเติมเรื่องอะไรที่เด็กและเยาวชนต้องการเป็นพิเศษ การเก็บข้อมูลในส่วนนี้เพื่อเป็นการระบุถึงผลและสภาวะของเด็กในชุมชนว่าอยู่ในสถานการณ์และปัญหาเช่นไร เด็กและเยาวชนมีความคิดเห็นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับใด และอื่น ๆ

ผู้รับผิดชอบโครงการนี้ต้องนำข้อมูล 3 ด้านนี้ คือ ส่วนที่ 1 สำหรับผู้บริหารองค์กรในเชิงการบริหารจัดการ นโยบาย งบประมาณ ส่วนที่ 2 สำหรับผู้บริหารระดับกลางที่นำนโยบายไปปฏิบัติด้านสุขอนามัย การศึกษาและสังคม ส่วนที่ 3 นักเรียน 2 ระดับเกี่ยวกับความพึงพอใจ และนำผลที่เกิดขึ้นมาประมวลให้เห็นถึงระดับการบริหารจัดการ สภาพปัญหาข้อเท็จจริงของการปฏิบัติงาน และผลที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ดังแผนผังสรุป 3 เสาของการบริหารจัดการบริการสาธารณะเพื่อเด็กและเยาวชน (Triangular Techniques)

แผนผังที่ 2 แสดง 3 เสาของการบริหารจัดการบริการสาธารณะเพื่อเด็กและเยาวชน

จากนั้นนำข้อมูลทั้ง 3 ส่วนจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การพูดคุย สันทนาการ ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลว่ามีความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด เป็นข้อมูลสาธารณะที่ระบุถึงปัญหาและสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนตรงกันทั้ง 3 ส่วนหรืออย่างน้อย 2 ใน 3 หรือไม่ ข้อมูลและตัวบ่งชี้เหล่านี้ย่อมมีนัยสำคัญของการระบุถึงสถานการณ์และปัญหาความพร้อมไม่พร้อม มีนโยบายหรือไม่มีนโยบาย งบประมาณมีมากน้อยเพียงใดได้อย่างชัดเจน ซึ่งล้วนเป็นข้อมูลอันเกิดจากบุคคลในชุมชนทั้งสิ้นที่เริ่มรับรู้และเรียนรู้ระดับปัญหาสำคัญในเชิงปฐมภูมิเกิดการมีส่วนร่วมของระดับการกำหนดนโยบายในเชิงการมีพันธะต่อคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก สิ่งที่น่าจะต้องทำต่อไป คือ การเตรียมข้อมูลเหล่านี้นำเสนออย่างน่าสนใจ มีกรณีตัวอย่างที่ทุกฝ่ายรับรู้ มีการเปรียบเทียบเชิงสถิติ ตัวบ่งชี้ในระดับชาติและชุมชนอื่นเพื่อให้เห็นภาพเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ระดับประเทศ และการเฝ้าระวังศึกษาแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่นด้วย (Benchmark) สุดท้ายในระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการคัดเลือกชุมชน 20-30 แห่งที่มีศักยภาพความสนใจในการจัดทำโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่เป็นรูปธรรมเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นและเป็นต้นแบบในการดูแลเด็กและเยาวชนให้แก่องค์กรอื่นๆ เพื่อเรียนรู้ร่วมกันและขยายเป็นเครือข่ายในที่สุด

ในเรื่องของกรอบมาตรฐาน ดัชนีบ่งชี้ การระบุข้อมูล ระดับปัญหาล้วนเป็นขั้นเริ่มต้นของการทำงานที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม และการมีเครื่องมือที่ชี้ทิศทางของชุมชนได้เป็นอย่างดี

การนำข้อมูลสร้างกรอบของการจัดทำนโยบาย แผนแม่บทในระดับจังหวัด

ในรายงานการวิจัยเบื้องต้นเรื่อง “การเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 10 แห่ง จะพบว่ามีแผนแม่บท วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย มีแผนปฏิบัติการ และการดำเนินกิจกรรม การมีแผนพัฒนาขีดความสามารถสรุปได้ว่าการจัดทำแผนและการปฏิบัติตามแผนมีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด แต่เมื่อดูในรายละเอียดทั้ง 10 แห่งแล้ว การพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นนโยบายเฉพาะออกมามีน้อยมาก งบประมาณส่วนใหญ่ยังนำไปใช้เพื่อการอื่น การริเริ่มโครงการต่างๆ ยังไม่เห็นแนวทาง ซึ่งล้วนแต่สวนทางกับแนวโน้มนโยบายของรัฐบาล สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงต่างๆ ที่หันกลับมาดูแลคุณภาพเด็กและเยาวชนมากขึ้น อินเตอร์เน็ตในโรงเรียน ทูตการศึกษาเด็กกษัตริย์ยากจน อุดมศึกษาเรียนก่อนผ่อนทีหลัง สภาวะโรคอ้วน ความรุนแรงในกลุ่มวัยรุ่น เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร สุขภาพจิตเครียด กอดคั่นฆ่าตัวตาย เป็นต้น มีการพัฒนาสร้างตัวบ่งชี้ “อยู่เย็นเป็นสุข” จากทุนทางสังคม สำหรับการศึกษามีตัวบ่งชี้ “เก่ง ดี มีความสุข” ในระดับประเทศเริ่มมีโครงการเฝ้าระวังเด็กและเยาวชน (Child Watch) ด้วยการสร้างกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้สำคัญ 3 ด้าน ทั้งสภาวะด้านอนามัย การศึกษา และสังคมของเด็กและเยาวชนขึ้น เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการเปรียบเทียบ การจัดอันดับสภาพข้อเท็จจริงของเด็กทั้งประเทศและลงรายละเอียดทั้ง 75 จังหวัดว่ามีสถานการณ์และสภาวะอยู่ในระดับใด ตำแหน่งที่เท่าไร สำหรับเครื่องมือทั้ง 3 ส่วนนี้ล้วนสร้างและพัฒนาขึ้นมาจากกรอบและมาตรฐานดังกล่าว เพื่อให้เป็นแนวทางในการสร้างแผนแม่บท ทิศทางการจัดการ 4 ด้าน นโยบาย แผนปฏิบัติการ องค์กรประกอบสัมพันธ์ด้านอนามัย การศึกษา และสังคม จะเห็นได้ว่าการนำกรอบ 4 ด้านมาใช้ จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเริ่มต้นว่าควรจะทำอย่างไร แต่ละด้านมีเรื่องสำคัญที่ต้องช่วยกันพัฒนา การเรียนรู้จุดแข็งและจุดอ่อนที่มีอยู่ มีตัวบ่งชี้อะไรบ้าง การจัดทำแผนในระดับชุมชนจะใช้กรอบมาตรฐานเดียวกับระดับแผนแม่บทของจังหวัด และจะสามารถเข้าสู่ฐานข้อมูลที่

เป็นระบบกับนโยบายและวาระแห่งชาติในเรื่องเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนอย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทุกขั้นตอน

การสร้างเครื่องมือในรูปแบบที่ 1 จึงมีจุดมุ่งหมาย 3 ระดับคือ การได้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารและการบริการสาธารณะเพื่อเด็กและเยาวชนจาก 3 ฝ่าย ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติการ เด็กและเยาวชน ข้อมูลดังกล่าวจักเป็น “เครื่องมือ” ในการจัดทำแผน การสร้างกระบวนการร่วมมือการขับเคลื่อนในพื้นที่ การนำไปปฏิบัติได้จริง ขยายวงกว้างถึงระดับจังหวัดให้ปรากฏในแผนแม่บทวิสัยทัศน์ นโยบาย กรอบแผนงานและโครงการเพื่อเด็กและเยาวชน สร้างเป็นแผนงานเชิงปฏิบัติการที่เห็นผลในรูปของตัวบ่งชี้ 3 ด้าน ภายใต้กรอบเวลาที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นยังสามารถเชื่อมโยงกับนโยบายและวาระแห่งชาติได้อย่างเป็นระบบ มีมาตรฐานกลางที่ระบุสถานะของเด็กไทยทั้งประเทศและรายจังหวัดได้ในเวลาเดียวกันอีกด้วย

รูปแบบที่ 2

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมสูง มีการดำเนินการเรื่องเด็กและเยาวชนในเชิงนโยบายอยู่แล้วจำเป็นต้องคิดถึงต่อ ประสานงาน ขอความร่วมมือช่วยเหลือ หรือตกลงว่าจ้างคณะผู้วิจัยที่มาจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นหรือสถาบันที่เป็นกลาง อิสระ ไม่ได้มีส่วนได้เสีย เข้ามาเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลในรูปคณะกรรมการเพื่อให้เกิดความยุติธรรม ลดอคติ และการปกป้องหน่วยงานของตนเอง คณะผู้วิจัยอาจมีคณะที่ปรึกษา บุคคลสำคัญที่ปฏิบัติหน้าที่ทั้งในเชิงกำหนดนโยบาย ผู้บริหารระดับกลางที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริง ประธานสถานีดidikษา นักเรียนเข้ามาเป็นคณะกรรมการ ที่ปรึกษาส่วนกลางเพื่ออำนวยความสะดวก การติดต่อประสานงานในระดับหน่วยงานต่างๆ การขอความร่วมมือ ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และอื่นๆ เมื่อกระบวนการเก็บข้อมูลภาคสนามเรียบร้อยแล้ว จำเป็นต้องเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ มีการนำเสนอผลการวิจัย การจัดทำโฟกัสกรุป (FOCUS GROUP) ในบุคคลที่เกี่ยวข้อง เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคของชุมชน การบ่งชี้ถึงความสำเร็จ ความก้าวหน้า ระดับสถานการณ์และปัญหาที่มีอยู่ การจัดตั้งศูนย์ท้องถิ่นศึกษาขึ้น เพื่อประเมินสภาพข้อเท็จจริงในชุมชน การพัฒนาเครือข่ายแนวร่วมของกลุ่มที่หวังดีต่อเด็กและเยาวชน การจัดประชุมร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และอื่นๆ

จนในที่สุดสามารถนำกรอบมาตรฐาน ดัชนีบ่งชี้ที่มีทั้งข้อเด่น (Strength) และข้อด้อย (Weakness) ไปสู่ “วาระชุมชน” และนำไปสู่การกำหนดแผนแม่บทในเชิงวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย งบประมาณ การบริหารจัดการที่บรรจุการดูแลคุ้มครองเด็กในแผนปฏิบัติการ ได้ถูกต้อง ตรงกับสภาพปัญหา และสถานการณ์ที่เป็นอยู่

สำหรับกรอบมาตรฐานและดัชนีบ่งชี้ที่นำเสนอนี้เป็นเพียงข้อกำหนดกลางเบื้องต้นที่ คณะผู้วิจัยสามารถดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่แต่ละแห่ง ระดับคะแนนตัวชี้วัดถึง คุณภาพและความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเบื้องต้นได้กำหนด 4 ปัจจัยคือ ด้านการบริหารจัดการ สภาวะด้านสุขภาพ สภาวะด้านการศึกษา และสภาวะด้านสังคม เมื่อ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล 4 ปัจจัยรวมกันแล้ว การชี้บ่งและจำแนกควรสร้างมาตรฐานให้เกิด การยอมรับในทุกฝ่าย ทั้งในระดับนโยบายส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

คะแนน 80 – 100 อยู่ในระดับองค์กรดีมาก ดูแลเอาใจใส่คุ้มครองเด็กมีประสิทธิภาพ

คะแนน 60 – 80 อยู่ในระดับดี จำเป็นต้องมีการพัฒนาปรับปรุงเฉพาะด้าน

คะแนน 40 – 60 อยู่ในระดับปานกลาง พอใช้ ต้องดูแลช่วยเหลือมากขึ้น

คะแนนต่ำกว่า 40 ลงมา อยู่ในขั้นต้องแก้ไข ปรับปรุงอย่างรีบด่วน สภาวะเด็กและเยาวชน มีปัญหามาก จำเป็นต้องช่วยเหลืออย่างเต็มที่

การประเมินผลดังกล่าวมิใช่การจับผิด การตัดสินองค์กรใดองค์กรหนึ่งว่า “ได้” หรือ “ตก” หรือประเมินว่าองค์กรท้องถิ่น ก. ดีกว่า ท้องถิ่น ข. แต่เพื่อเป็นข้อมูลให้แต่ละองค์กรได้ใช้ เป็นแนวทางในการกำหนดแผนแม่บท ระดับข้อมูลที่แท้จริงของปัญหาและสภาพที่มีอยู่ การ กำหนดเป้าหมาย งบประมาณ จำนวนเงินงบประมาณ ผู้รับผิดชอบ โครงการกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุ ความสำเร็จ มีพัฒนาการ และความก้าวหน้าในองค์กรของตนเอง

สรุปได้ว่ารูปแบบที่ 1 นั้นเน้นชุมชนที่ยังขาดนโยบาย แผนแม่บท วิสัยทัศน์ พันธกิจ กิจกรรม/โครงการ งบประมาณค่อนข้างมาก แต่เมื่อทราบปัญหาเด็กและเยาวชนเชิงโครงสร้างมหภาค สถิติ ตัวบ่งชี้ที่สะท้อนปัญหาวิกฤตรุนแรงในสังคมไทยแล้ว เริ่มพบว่ามีคุณลักษณะและ พฤติกรรมร่วมที่ไม่พึงประสงค์ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่และชุมชนของตนเองเกิดขึ้น

มากมายหลายด้านและจำเป็นต้องรีบดำเนินการ แก้ไข ป้องกัน และสร้างเสริมองค์กรตัวเองให้ กลับมาดูแลคุ้มครองเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนและกระบวนการรูปแบบที่ 1 อาจ เหมาะสมและนำไปคัดแปลงประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนแต่ละแห่งได้ สำหรับ รูปแบบที่ 2 เน้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมเพิ่มมากขึ้น มีงบประมาณเพื่อการนี้ มีการสร้างแผนแม่บท มีกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเด็กและเยาวชน มีความประสงค์ จะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปอีก กรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ 4 ด้านนี้ จะเป็นข้อมูลและเครื่องมือในการ พัฒนาองค์กร ไปในทิศทางเดียวกับนโยบายของรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติทั้งฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 ที่เน้นเศรษฐกิจพอเพียง คุณภาพสังคม ชีวิตเด็กและเยาวชน เป็นสำคัญ กล่าวได้ว่าทั้งรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 สามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับ องค์กรและชุมชนแต่ละแห่งได้เป็นอย่างดี หรือผสมผสานกันก็ได้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายและความ พร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ภาคผนวก ก

: กรณีศึกษา โครงการวิจัย “ดอนยูง ชุมชนลุ่มรัก พิทักษ์เด็ก”

กรณีศึกษา : โครงการวิจัย “ดอนยุง ชุมชนล้อมรัก พิทักษ์เด็ก”

การป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนั้นมีกระบวนการที่หลากหลายและแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประชาชนในชุมชน ความรุนแรงของสถานการณ์ ศักยภาพที่ยังหลงเหลืออยู่ในพื้นที่ การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย และพลังของเด็กและเยาวชน กรณีศึกษา โครงการวิจัย “ดอนยุง ชุมชนล้อมรัก พิทักษ์เด็ก” ซึ่งร่วมกันดำเนินการระหว่างคณะกรรมการศูนย์ชุมชนสร้างสรรค์บ้านดอนยุง ตำบลขามใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่รุนแรงและวิกฤติหนักขึ้นทุกวันในเบื้องต้นรายงานการวิจัยนี้มีรายละเอียดที่น่าอ่านและน่าสนใจมาก และมีการถอดรหัสคำถามวิจัย การตอบโจทย์สำคัญๆ ได้หลายเรื่อง และประการสำคัญคือนำเอางานวิจัยท้องถิ่นเข้าไปเสริมงานและช่วยเหลือคุณภาพชุมชน ครอบครัว เด็กและเยาวชนกลับคืนมาอย่างน่ามหัศจรรย์ยิ่ง สำหรับขั้นตอนสำคัญ ที่แต่ละชุมชนน่าจะได้เรียนรู้ประสบการณ์ร่วมของภาคประชาสังคมดอนยุง และนำไปปรับเปลี่ยนประยุกต์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับแต่ละชุมชนมีดังต่อไปนี้

1) **ชุมชนแต่ละแห่งจะต้องมีการรวมตัวขึ้นในกลุ่มผู้รักเด็ก** การเห็นปัญหาและสถานการณ์ในชุมชนของตนเองตรงกัน ต้องกล้าคิดออกนอกกรอบจากวิธีการแก้ปัญหาแบบเดิมๆ เข้าใจงานวิจัยชุมชนเป็นระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ คนระดับ ป.4 ก็สามารถทำงานวิจัยประเภทนี้ได้ แกนนำของกลุ่ม (Core Groups) ต้องมุ่งมั่น อดทนเสียสละ มีจิตใจสาธารณะและมีความรักเด็กอย่างจริงใจ อย่างน้อยในแต่ละชุมชนอาจรวมได้ 7-10 คน เพื่อจับกลุ่มพูดคุย ปรึกษาหารือ การวางแผนงาน การดำเนินการ การสร้างเครือข่าย การจัดตั้งศูนย์ชุมชน การประชุมแบบมีส่วนร่วม นำกิจกรรมที่หลากหลาย เขียนและจดบันทึกงานภาคสนามได้ และจำเป็นต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ รู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถเข้าฟังตัวอยู่ในชุมชนได้อย่างกลมกลืนกับวิถีชีวิตชาวบ้าน

2) **เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในแต่ละประเด็นและกิจกรรมทุกประเภททุกขั้นตอน** ภายใต้นิวคิดที่ว่า “ต้องร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินและรับผล” ซึ่งจะแตกต่างกรอบวิธีการทำงานแบบเดิมที่ให้ประชาชนร่วมรับรู้หรือร่วมปฏิบัติเพียงอย่างเดียว ซึ่งมักจะล้มเหลวในกลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายในขณะนี้ การมีส่วนร่วมกับชุมชนคือ “การให้กับชุมชน การเสียสละ ความเสมอภาคกันทุกคน ซึ่งคนสมัยโบราณนั้นมีการให้แต่ยุคถัดมาการให้ไม่มีแล้วกลับเป็นการแลกเปลี่ยนแทน เอาเงินเป็นตัวตั้ง ทำให้มีการเห็นแก่ตัว

มากขึ้น” การมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเพื่อชุมชนและเพื่อเด็กและเยาวชนควรรีเริ่มตั้งแต่การตั้งคำถามวิจัย (Research Questions) การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ (Management by Objectives) ดังเช่น การระดมผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนมาตั้งคำถามวิจัยเพื่อเป็นกุญแจสำคัญนำไปสู่การเรียนรู้ กระบวนการจัดการ ระบบข้อมูล หนทางการแก้ไขปัญหาและบทสรุปที่ยุติปัญหาต่างๆ ได้อย่างลงตัว คำถามวิจัยเป็นสิ่งสำคัญและเป็นหัวใจของการกำหนดปัญหาในการศึกษา ต้องเป็นคำถามที่ตรงประเด็น ครอบคลุมทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน การเจาะลึกเข้าสู่ปมเงื่อนไขที่สลับซับซ้อน และ โจทย์คำถามนั้นต้องเหมาะสมกับชุมชน ตรงกับงานที่ทำ เหมาะสมกับงานและสอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่ม ต้องไม่ตั้งกว้างหรือแคบจนเกินไป ดังเช่น ชุมชนยูงทองใช้เวลาานพอสมควรในการตั้งคำถามวิจัยว่า “การเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการคุ้มครองป้องกันพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านคอนยูง” ซึ่งได้นำไปสู่กิจกรรมที่เกิดขึ้นติดตามมาอย่างมากมาย หลากหลาย และเกิดพลังชุมชน กลับขึ้นมาอีก

3) การมีแกนนำหลักในกลุ่มแล้วจำเป็นต้องหาแนวร่วมในชุมชน ด้วยการพูดคุยปรึกษาหารือ การจัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน การชี้แจงวัตถุประสงค์ การยอมรับศักยภาพเชื่อว่าชาวบ้านมีศักยภาพ การวางเป้าหมายที่ทำให้ทุกคนเข้าใจตรงกัน การแบ่งงานกันทำตามความถนัด การเตรียมความพร้อมก่อนจัดประชุม การแบ่งกลุ่มระดมปัญหา สาเหตุ การลงภาคสนาม การเก็บข้อมูล จนในที่สุดชุมชนจะร่วมกันนำเสนอประเด็นปัญหาและภาพรวมของชุมชนของตนเองได้ ดังเช่น ข้อมูลเด็กและเยาวชนอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 20 ปี จากจำนวนเด็กและเยาวชน 471 คน มีเด็กที่มีปัญหา 277 คน คิดเป็นร้อยละ 59 จำแนกได้ดังต่อไปนี้

ประเภทปัญหาเด็ก	ชื่อหมู่บ้าน					
	สายธาร ห้วยกอก	ไมตรีจิต	ประชา สามัคคี	สวน สวรรค์	ทุ่งสว่าง	รวม
ไม่ได้เรียนต่อ	65	12	52	5	11	145
ปัญหาในการไปเรียน	13	14	9	0	1	37
ติดยาเสพติด	2	0	0	3	0	5
ติดยาพนัน / เกม	3	0	2	9	0	14
ขอทาน / เร่ร่อน	5	0	0	0	0	7
เจ็บป่วยเรื้อรัง	5	0	3	10	0	18
ได้รับผลกระทบจาก การติดเชื้อ / ติดเชื้อ HIV	0	1	1	1	0	3
พิการ	4	1	2	1	0	8
การเลี้ยงดูจากครอบครัว	8	8	17	4	3	40
รวม	105	36	86	33	17	277

เมื่อรับรู้ปัญหาและข้อมูลแล้ว กลุ่มแกนนำต้องวางแผนดึงหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็นทำอย่างไรจะช่วยชุมชนได้ ในขั้นตอนนี้อาจต้องขอมลเสียดเวลาไปบ้าง แต่มีความจำเป็นเพราะแต่ละฝ่ายรับรู้ปัญหามากน้อยแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมต่ำมาก การให้ทุกฝ่ายรับรู้รับทราบ และการค่อย ๆ นำตัวเองเข้าไปผูกพัน (Commit) กับระดับปัญหาจนในที่สุดจะเป็นแนวร่วมและเครือข่ายในที่สุด

4) การประชุมปรึกษาหารือเพื่อตกลงทำความเข้าใจ การชี้แจงอธิบายเหตุผล การพูดคุยถึงเป้าหมาย การเปิดกว้างยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายได้อย่างมีประเด็น และบทสรุปที่สร้างสรรค์ การเรียนรู้รับฟังปัญหาจากเด็กและเยาวชนโดยตรง คำพูดประโยคนี้นี้สะท้อนวิธีการแก้ไขปัญหา “เพื่อนช่วยเพื่อน” ได้ดีที่สุดคือ “นี่เรากำลังพูดปัญหาของเด็กกะกะที่ผ่านมาผู้ใหญ่มักจะแก้ปัญหมาให้เด็กด้วยการเอาเด็กไปเรียนนั่นเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่ปัญหาของเด็ก เช่น พวกเด็กติดยา เขาจะเชื่อเพื่อนด้วยกันมากกว่าผู้ใหญ่ ดังนั้นถ้าจะแก้ปัญหของเด็กทำไมเราไม่ให้เด็กรู้จักกันก่อน เพราะตอนนี้พวกเรายังไม่เคยรู้จักกันเลยถึงแม้บ้านจะอยู่

ติดกัน” จะเห็นได้ว่าการเปิดกว้าง พุดคุยในบรรยากาศเป็นกันเอง รู้จักสิทธิเด็ก ทำให้เราต้องดึงเด็กให้ทุกคนรู้จักกันอย่างสร้างสรรค์ สนุกสนาน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จากนั้นจึงให้พวกเขาพร้อมกันคิด ร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยพวกเขาเอง โดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้คอยให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่อง

5) การจัดกิจกรรมและการศึกษาดูงาน การเปิดโลกทัศน์และการเรียนรู้นอกชุมชน

จะทำให้ชุมชนเกิดภาวะเคลื่อนไหวและการกลับมาที่มีศักยภาพ (Empowerment) อีกครั้ง การนำแกนนำ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ครู ข้าราชการพ่อแม่ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนได้ไปศึกษานอกสถานที่ ไปยังชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนได้อย่างยั่งยืน จะช่วยให้ทุกฝ่ายตื่นตัว เห็นชุมชนเปรียบเทียบ ศึกษาข้อเด่น (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) เงื่อนไขความสำเร็จและความล้มเหลว การได้ข้อมูลแลกเปลี่ยนระดับชุมชนกับชุมชน การเชื่อมความสัมพันธ์ของเด็กและเยาวชน 2 ชุมชนให้ไปมาหาสู่กัน การพุดคุยพบปะปรึกษาหารือ การแก้ปัญหาร่วมกัน (Benchmark) เพื่อให้เกิดภาพการแก้ปัญหาระหว่างกันและกันได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง การไปศึกษาดูงานต้องมีการตั้งคำถามและโจทย์ ที่แต่ละฝ่ายจะได้รับในแง่มุมที่แตกต่างกันเพื่อจะได้เก็บข้อมูลอย่างถูกต้อง ครบคลุม และครบทุกประเด็น หลังจากศึกษาดูงาน ต้องมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อสรุปแนวทาง ข้อเสนอแนะ และการก่อตัวของการดำเนินการในชุมชนของตนเองต่อไป เช่น ถ่ายพลังครอบครัวที่นำเด็กและเยาวชนมาอยู่ค่ายร่วมกัน การพัฒนาทางด้านนิสัย การระดมปัญหาแต่ละคน การเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้เฉพาะด้านเพิ่มเติม การเสริมสร้างบรรยากาศให้เกิดการยอมรับการให้อภัย การขอโทษ ความรักที่มีต่อกันระหว่างพ่อแม่ลูก เป็นต้น นอกจากนี้จำเป็นต้องมีกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมและการแสดงออกของเด็กในอีกหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็น พลังเยาวชนคนกล้าให้เด็กรู้จักตนเองกล้าเผชิญกับปัญหา และข้อเท็จจริง การหาบุคคลเพื่อนฮีโร่ที่เด็กเชื่อถือ ฯลฯ กิจกรรมจะช่วยให้เด็กค่อย ๆ เข้าหากัน รู้จักกัน คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือในทางที่ถูกต้อง และเติบโตขึ้นเพื่อเป็นแกนนำสำคัญของแต่ละชุมชนต่อไป

6) การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ชุมชน การยอมรับบุคคลสำคัญ ผู้เฒ่าผู้แก่

ผู้อาวุโส (Key Informants) องค์กรความรู้ท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และบุคคลอื่นๆ เพื่อเล่าเรื่อง (Oral History) ประวัติศาสตร์จวบจนถึงยุคปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลง ยุคเปลี่ยนแปลง สิ่งที่เคยหายไปมีอะไรเกิดขึ้นใหม่ การทราบประวัติศาสตร์และระยะเวลาที่แต่ละยุคเกิดขึ้นล้วนนำไปสู่ระบบรากเหง้าของปัญหาที่แท้จริงได้แทบทั้งสิ้น กระบวนการวิจัยจึงต้องรู้จักตัวตนของชุมชน สังคมบริบท

(Social Context) สถานที่สำคัญแผนที่ชุมชน ปัญหาารวมของชุมชน ปัญหาเฉพาะของเด็กและเยาวชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเสมือนบทแรกๆ ของการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยชาวบ้าน แกนนำเด็กและเยาวชนเป็นผู้เรียนรู้ผู้แก้ไขปัญหาด้วยตนเองทั้งสิ้น

7) **ในบทสรุปของการศึกษาวิจัย** การถ่ายทอดบทเรียน และความเปลี่ยนแปลงของศูนย์ชุมชนสร้างสรรค์ ดอนยูงที่ผ่านกระบวนการวิจัยและเกิดชุมชนล้อมรั้ว พิทักษ์เด็กมีขั้นตอนที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

(1) การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากงานวิจัย มีความใกล้เคียงกับข้อมูลเดิมที่ศูนย์ฯ มีอยู่ แต่จุดสำคัญอยู่ตรงที่เวลาเปลี่ยนไปสถานการณ์ก็เปลี่ยนตามคณะกรรมการของศูนย์ฯ จึงได้เรียนรู้ว่า ต้องเริ่มตั้งคำถามว่าจะปรับเปลี่ยนอะไรได้อย่างไรบ้างที่สอดคล้องกับความเป็นจริงกับชุมชน ณ ปัจจุบันอย่างเหมาะสมให้มากที่สุด

(2) คณะกรรมการของศูนย์ฯ ชุดเก่าเริ่มเห็นความสำคัญร่วมกันว่าจะต้องสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมาทำงานแทน โดยถอยตัวเองไปอยู่เบื้องหลังให้มากขึ้นหรือเป็นที่ปรึกษาแทน

(3) การแก้ปัญหาคีร์กและเยาวชน ศูนย์ฯ ควรจะประสานดึงการมีส่วนร่วมกับกลุ่มคนทุกส่วนในชุมชนมาเรียนรู้เพื่อหาทางแก้ปัญหาด้วยกันในทุกระดับ เริ่มตั้งแต่เด็กและเยาวชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง เครือญาติ ผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิวัด โรงเรียน องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ฯลฯ หลายคนอาจตั้งคำถามว่าต้องดึงการมีส่วนร่วมทุกส่วนให้ได้เลยใช่หรือไม่ คำตอบคือถ้าได้ทั้งหมดก็จะเป็นการดีมาก แต่ถ้าประสานแล้วส่วนใดยังไม่พร้อมหรือยังไม่เห็นด้วย ก็เริ่มจากส่วนที่เห็นพ้องต้องกันก่อน แล้วจึงค่อยขยายความร่วมมือในภายหลังต้องไม่พ้อก่อนที่จะลงทำหรือทำแล้วก็อย่าท้อ เพราะจะทำให้ไปไม่ถึงเป้าหมายที่วางไว้

(4) หลักการทำงานเดิมของศูนย์ฯ จะเน้นการอบรมภาคทฤษฎีเป็นหลัก การสร้างคนนั้นต้องให้เขาได้ปฏิบัติจริง การเรียนรู้ทฤษฎีเพียงอย่างเดียวไม่ได้ผล ไม่ต้องไปเรียนมากที่ปรึกษาสามารถแนะนำให้เขาได้

(5) เวลาปัจจุบันกับอดีตต่างกัน ความคิดของคนความรับผิดชอบของครอบครัวก็เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว คนทำงานต้องปรับตัวเองให้เร็วตามให้ทันสถานการณ์ด้วยไม่อย่างนั้นจะล่าหลัง และไม่เข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้งานจะแก้ปัญหาก็ไม่ถูกจุด

(6) การทำงานนั้นศูนย์ฯจะต้องมีการวางแผน และวางระบบงานให้ชัดเจน ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้เกี่ยวข้องเป็นระยะ พร้อมกับถอดสรุปบทเรียน

เขียนเป็นรายงานไว้ให้ชัดเจน จะทำให้การทำงานไม่ซับซ้อน เป็นขั้นตอนรวดเร็ว และสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เมื่อนั้นคนนอกจะเข้าใจและยอมรับศูนย์มากขึ้นด้วยเช่นกัน

(7) คณะกรรมการศูนย์ฯ ต้องเป็นคนที่มีความตั้งใจสาธารณะ เสียสละ และรักเด็กอย่างจริงใจ ไม่เช่นนั้นแล้วก็จะเข้ากรอการทำงานแบบเดิมที่ทำเพื่อหวังผลประโยชน์ให้กับตัวเองมากกว่าให้เด็กและชุมชน อีกประการที่สำคัญมาก คือ คนๆ นั้นต้องสามารถดูแลจัดการครอบครัวของตนเองให้ดีเสียก่อน ถ้าคนอื่นเขารู้หรือเห็นก็คงไม่มีความเชื่อถือ ไม่เชื่อใจ เพราะบ้านตนเองยังมีปัญหาแล้วจะมาแก้ไขให้คนอื่นอย่างเข้าใจได้อย่างไร

(8) ศูนย์ฯ ควรทำหน้าที่เหมือนเป็นที่เลี้ยงคอยให้ข้อมูลและให้คำปรึกษาในเรื่องที่ชาวบ้านยังไม่รู้ เช่น ถ้าเกิดเรื่องแบบนี้ควรจะไปปรึกษากับใคร หน่วยงานใด การทำศูนย์ฯ เพื่อแก้ปัญหาเด็กในหมู่บ้านต้องรู้เรื่องในหมู่บ้านอย่างถ่องแท้ เพราะปัญหาเด็กมีความลึกซึ้งละเอียดอ่อนมาก

ที่ปรึกษา

1. นายสาโรช	คัชมาตย์	อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
2. นายรัชชัย	ไพ่อังกูร	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
3. นายวัลลภ	พริ้งพงษ์	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
4. นายวสันต์	วรรณวโรทร	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

คณะผู้จัดทำกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

1. นายรัชชัย	ไพ่อังกูร	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
2. นายอำนาจ	ตั้งเจริญชัย	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการบริหารงาน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. นายธนา	ยันตรโกวิท	ผู้อำนวยการส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น
4. นายวีระชาติ	ทศรัตน์	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และพัฒนากิจกรรมเยาวชน
5. นางราตรี	รัตนไชย	ผู้อำนวยการส่วนมาตรฐานการบริหารงานท้องถิ่น
6. นายประสูตร	เหลือสมานกุล	เจ้าพนักงานปกครอง 7 ว
7. นายจรัสศักดิ์	ศรีสุมล	เจ้าพนักงานปกครอง 6 ว
8. นายธรินทร์	นวลฉวี	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
9. นางสาวจุฑามาศ	บุญเนื่อง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
10. ว่าที่ ร.ต. ก้องเกียรติ นัยนาประเสริฐ		เจ้าพนักงานปกครอง 3

คณะผู้จัดทำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ จิตระดับ		หัวหน้าคณะผู้จัดทำ
2. นางชุติกานุจน์	ภาคพาณิชย์	ผู้ช่วย
3. นางสาวปัทมา	ทุมววงศ์	ผู้ช่วย

